

САВРЕМЕНА ОПШТИНА

КОМУНАЛНИ ЧАСОПИС ЗА СВЕСТРАНО УНА-
ПРЕЂЕЊЕ ГРАДСКИХ И СЕОСКИХ ОПШТИНА
ИЗЛАЗИ РЕДОВНО ВЕЋ 11 ГОДИНА

уредник

Dr МИЛОСЛАВ СТОЈАДИНОВИЋ

Часопис је увео снижену прет-
плату од 100 дин. годишње за
све самоуправне и државне
службенике, ђаке, библиотеке,
читаонице и економски слабе.

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА НАЛАЗЕ СЕ:
АЛЕКСЕ НЕНАДОВИЋА ул. бр. 1 — Београд

У уредништву часописа, преко исте адресе, може се добити

„НАШЕ СЕЛО“

уредио **Dr. МИЛОСЛАВ СТОЈАДИНОВИЋ**

приручна - илустрована енциклопедија о селу и сељаку, на
610 страна по сниженој цени од цигло 70 дин.

„НАШЕ СЕЛО“ пружа струч-
ну обраду свих области села и
сеоског живота. општи део,
географију и етнографију,
историја, просвећивање и
култура села, пољопривред-
ни и социјални део ит.д.

Предговор за „Наше село“ на-
писао је блаженопочивши Краљ
Александар I, а остале стручне
прилоге дали су 110 наших
првих писаца из свих крајева
отаџбине.

Уведено у каталог библиотекар бр. 3022
Др. МИЛОСЛАВ СТОЈАДИНОВИЋ

ПУБЛИЦИСТА

б. п. претседник Општине града Београда,
и народни посланик

У БОРБИ

ПРОТИВ ЗЛОУПОТРЕБЕ ЈАВНЕ РЕЧИ

ДОКУМЕНТОВАНИ ПРИЛОЗИ О СЕБИ
И ОНИМА КОЈИ КЛЕВЕТАЈУ

ПОВОДОМ ПАМФЛЕТА

Слободана Ж. Видаковића
шефа одељења за штампу и културну про-
паганду Београдске општине, сачинитеља
»Психопатолошке грађе«
у своме памфлетском спису:
»Портрет Милослава Стојадиновића«

1936

ИДБ. др.
35231

БЕОГРАД
За штампарију „ЗОРА“, Космајска 24. - Тел. 29-920
Богомир М. Јовановић, штампар, Косан. Венац бр. 13

Документованим излагањима у овој књизи треба следовати пажљиво и до краја, иначе је тешко, скоро немогуће, уочити све махинације оних чија су сретства борбе срозавање јавне речи на најнижи степен варварства, а крајњи циљ те борбе стварање друштвене пометње и мрака. Не чини ништа ако се на челу тих који некултурно руше углед новинарства и јавне речи уопште налази званични претставник одељења за штампу и културну пропаганду Општине града Београда. За сваку ствар која је предмет спора сам повод није толико важан колико суштина ствари.

У овом случају ради се о крупним питањима општег карактера а не о једном личном спору. Јер слабости које документовано открива ова књига, одају у првом реду опште друштвене слабости, које треба систематски лечити ако се жели да омогући здрава еволуција нашег друштва. Ето тај обзир у главном руководио ме је да учиним жртве око издавања ове књиге, чију ближу оцену преостављам самим читаоцима.

Ја верујем да сам овом књигом учинио добар почетак на путу сузбијања једног зла чије се рушилачко дејство тек у вези овде објављених докумената може да цени са пуно објективности.

Писац

ПРЕДГОВОР

И ако нападнут од г. Слободана Ж. Видаковића, шефа оделења за штампу и културну пропаганду града Београда, ја ћу ипак пустити њега да он сам у предговору ове моје књиге изнесе своје академске и човечне мисли о своме добротвору и учитељу и тиме употпуни свој портрет о мени. Свакако то ће бити једна новина у нашој литератури ове врсте и нешто необично, али свет се мора навикавати и на новине које прате живот наше нове генерације.

Не чини ништа ако је овај ван сумње класичан предговор шефа културне пропаганде престоничке општине, добио облик његовог **разговора са самим собом**.

Читаоци ми неће замерити ако на овако скроман начин, у сваком случају више но великодушан, желим да наградим г. Видаковића што ми је ових дана посветио једно своје дело*) за које он верује да је академско. Свакако је имао разлога да ми се на неки начин одужи, јер је ноторно позната ствар свима у Београду и широм Југославије да сам ја :

његов највећи добротвор;
да сам га увео у Општину и дао му ово по све завидно место;
омогућио му добру плату и живот, њему и породици;

оспособио га да добије завидан ранг у друштву;
на моје лично заузимање добио је положај шефа експозитуре Савеза градова са великом платом, што он такође великодушно признаје и захваљује!

помагао сам га, по сопственом признању, духовно и материјално,
и т. д. и т. д.

Како се сви писци, без разлике, радују ако се популаришу њихове мисли, а нарочито доследност која ове

*) То његово дело носи наслов: „Портрет Милослава Стојадиновића — психопатолошка грађа за роман из друштвеног живота“, и претставља, по општој оцени, најодвратнији памфлет који се икада до данас појавио на нашем језику.

прати, то ће ми, надам се, г. Слободан Видаковић, шеф културне пропаганде нашег Београда, бити захвалан ако писање овог предговора препустим искључиво његовој мудрости и човечности.

На читаоцима је да суде остало. Овакве мисли два Слободана Видаковића у једној истој личности који се бесомучно боре да један другом докажу ко је у праву на питању оцене једне исте личности, ја, држим, олакшаће им посао да њихов суд буде сасвим одређен и непристрасан. Јер та и таква Видаковићева борба, јединствена у својој неморалности као и бесомучности, претставља нешто што инаугурише нову еру безобзирне и најстрашније злоупотребе јавне речи.

10-X-1936 год.
у Београду

Др. Милослав Стојадиновић

Два Видаковића у једној истој личности

(Тачност текста увек потврђује сам факсимил ориг. писаца)

Видаковић почетком 1936 год. Видаковић све до краја 1935

„...Стојадиновић се у најосновнијим комунално - социјалним питањима разуме исто толико колико нилски коњ у богатој флори на обалама Нила“ (стр. 145 „Портрет Милослава Стојадиновића“).

„Господину Др. Милославу Стојадиновићу, уреднику „Савремене општине“ у знак поштовања и захвалности што је први ова питања покренуо у нашем народу.

25-IV-1935 год.

Београд

писац

Слободан Видаковић

(Посвета на поклоњеној књизи)

Милослав Стојадиновић је „Букварац у науци, дилегант у комунално-социјалним доктринама, парвени у јавном животу“. („Портрет, психопатолошка грађа“ стр. 31).

*Ова је посвета и изјављивање
о овој књизи писане сам Видаковићем
који је у овоме случају, и уредник
и писач, да је ово књига и да је
са захвалношћу стављена на своме месту
у библиотеци „Савремене општине“
у Београду.*

*Господину
Др. Милославу Стојадиновићу,
уреднику „Савремене општине“
у знак поштовања и
захвалности што је први
ова питања покренуо
у нашем народу.
Мило
Слободан Видаковић*

25-IV-1935

Б.

„Стотинама је грешника којима је дрско обећавао све, од службе и парчета хлеба до звезда на небу, али нема ни једног према коме је обећање поштено испунио.“

(1936 год.) Слободан Видаковић
„Портрет, Психолошка грађа ст. 11)

„... што сте најлепше и најобјективније о овој мојој књизи писали баш Ви као човек који ми је помагао и духовно и материјално да то дело напишем, што ја са захвалношћу свуда и на сваком месту подвлачим.“

Топло Вас поздравља и поштује
(1934 год.) увек ваш,
Слободан Видаковић

Нисам сам Вам своју књигу о комуналним финансијским питањима наше државе са портретом и психолошком грађом послао са жељом да се Ви као стручњак изложите.

„Он је читао нешто о комуналним питањима још као задарски радник, и остало му је у успомени што — шта из тих дана примитивних“.

(1936 год.) Слободан Видаковић
„Портрет... Психопатолошка грађа“, страна 123).

„Послао сам Вам своју књигу о „комуналним финансијама наших градова“ да је Ви као стручњак прикажете у „Савременој општини“.“

(1934 год.) увек ваш,
Слободан Видаковић

Поздравља Вас и поштује увек Ваш пријатељ Слободан Видаковић

„... За Милославом Стојадиновићем и његовим криминалним делима одавно плачу Забелски казамати. Ја стојим запањен пред његовом сатанском енергијом без замора и његовим генијалним неваљалством без примера!“

1936 год. Слободан Видаковић
„Портрет... Психопатолошка грађа“)

Пријатељски поздрав и пуно поштовање увек Ваш Слободан и Видаковић

„О криминалним склоностима Милослава Стојадиновића могла би се написати читава једна психопатолошка студија или један криминалистички роман“.

(1936 год.) Слободан Видаковић
„Портрет... Психопатолошка грађа“ страна 43.)

„Пријатељски поздрав и пуно поштовање увек Ваш

1-VII-1933 год.
Београд

Слободан Ж. Видаковић
новинар

Поздравља Вас и поштује увек Ваш пријатељ Слободан Видаковић

Ако сам био та стена која је пресекла његов преступнички грех“.

„Ја сам био та стена која је пресекла његов преступнички грех“.

(„Портрети, психопатолошка грађа“, стр. 66)

„Стојадиновићева енергија као негативна, само подрива моралне основе Београда“.

(„Портрет“...)

„Његово школовање има карактер хохштаплерске шантанже“.

(„Портрет, психопатолошка грађа“ стр 15).

„Прошлост Милослава Стојадиновића је врло прљава и мрачна“....

1936 год. Слободан Видаковић
„Портрет...“)

„Поштовани и драги г. докторе

увек ваш пријатељ и сарадник

16/III 1934 год.

Слободан Видаковић

милослав
Милом сам је Емица допросавио
са три гомаре службених радних
као и остало за „Савремену општину“

SLOBODAN Ž. VIDAKOVIĆ
OTPRAVNIK POSLOVA SAVEZA GRADOVA
ŠEF ODELJ. ZA ŠTAMPU I KULTURNU PROPAGANDU
GR. BEOGRADA

Милом сам се са Велом
видео у једном од
улица Београда
Увек Ваш
Слободан

TELEFON 26-242
KOSOVSKA 39/IV

BEOGRAD
DRAGORSKA BR. 4

„— Код Стојадиновића се може говорити само о степену покварености, а не о степену и врсти уверења...“

(„Портрет“ страна 169).

„— Час је новинар, и ако ништа не пише; час практичан радник иако ништа не ради. Главни му је посао провокација и интриге“.

1936 год. Слоб. Видаковић

Портрет... Психопатолошка грађа“ стр. 12)

милослав
Милом сам се са Велом
видео у једном од
улица Београда
Увек Ваш
Слободан

„За све то време шта је Стојадиновић стварно урадио на заштити и победи самоуправних захтева Савеза градова и праведних захтева општинских чиновника? Не само да није урадио ништа — него стварно је радио супротно њиховим интересима“. („Портрет.. Психопатолошка грађа“, стр. 38).

1936 год. Слободан Видаковић

„Портрет...“

„... Волео бих да се с Вама видим.“

1935 год. Увек Ваш
Слободан

Претставници Савеза и свих организација општинских службеника

„... били су у сталном контакту са народним посланицима, члан. Законодавног одбора, нарочито са г. др. Милославом Стојадиновићем, који се снажно и несебично ангажовао за животну ствар свих градских службеника“.

1934 год. Слободан Видаковић

Ја сам се — што је
савезна јасно — одмах солидарно са
Чика Блажом, и у своме говору изнео објективно
Ваше велике заслуге за наш сталеж, као и
заслуге организације „Савремене општине“
Сада је потребно да нађемо базу на којој ћемо
дати рекомпезацију „Савременој општини“ Емица
милослав Савез нема Благое, али зато може и
може да преосерини Савеза за мене и његове
рад за што бих могао да га похвалим

„... И шта је урадио и колико је искупио своју реч, фарисејски дату највећој сталешкој армији од 60.000 самоуправних службеника као и Савезу градова? ... Милослав Стојадиновић није се обзирао тада ни на један мотивисан предлог...“

1936 год. Слободан Видаковић
„Портрет.. Психопатолошка грађа“, страна 34—35)

„... Ја сам се — што је савим јасно — одмах солидарисао са Чика Блажом, и у своме говору у секцији изнео објективно

Ваше велике заслуге за наш сталеж, као и заслуге одличне „Савремене општине“.

Сада је потребно да нађемо базу на којој ћемо дати рекомпезацију „Савременој општини“ ...

Увек ваш искрен пријатељ
1935 год. Слободан Видаковић

КРАЈЕВИНА ЗУГОСЛАВИЈА
СУД ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА
РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА
„БЕОГРАДСКИХ ОПШТИНСКИХ НОВИНА“
Телефон бр. 63-27

Београд, 4. IX. 1933 г.

Поштовани Господине докторе,
Милом сам се са Велом
видео у једном од
улица Београда
Увек Ваш
Слободан Видаковић

Поштује Вас и поздравља
увек Ваш
Слободан Видаковић

„... За забрану Савезног меморандума постоји оправдана сумња код чланова Савеза да су и у њу умешани волшебни прсти овог денунцијатског Мефиста... Милослав Стојадиновић, после стотину обећања да ће се за Савез цео заложити,

„Поштовани Господине докторе, „... Том сам приликом говорио и ја и чика Благоје, о Вашем раду за добро овог сталежа, и остављам да од присутних чујете детаље.

Поштује Вас и поздравља увек Ваш
1935 год. Слободан Ж. Видаковић,
новинар

„Стојадиновић има прохтев да на доколици дуби и да на рукама прелази своју канцеларију. У томе тако много личи на оног Милићевићевог попа, који, беспослен, пребацује торањ сеоске цркве“ (страна 10 „Портрет . . . психопатолошка грађа“)

„... Борба са недостојним противницима изазива увек само осећај гађења. Ја сам кабинетски радник и не волим јалову борбу чак ни са биковима од расе, а камо ли са овновима из благних мочвара! Више волим један час мирног научног рада, него сто победа епилептички запенушене борбе.“

(„Портрет“ стр. 6)

Био сам јуче на једном састанку код мог романа он не може нема довољно описа да Вас се нахвали било ми је то силно мило. Тај Вас човек искрено воли! Ја Вас намучих ако ово мени доноси уако је извештај. Али уговорена је наша. Желимо Вам што лепши провост. Поздрављају Вас и воле сви Ваши пријатељи, а специјално Ваш,

„Запалио сам својим алармом све јазбинске улазе да се опасна зверка денунцијанта од заната, Милослав Стојадиновић, истера на чистину. И оптужио сам га:

I Суду части Југослов. новинарског удружења, пошто је Стојадиновић „професионални“ новинар, бар по визиткарти.“ и т. д.

„Све што је сматрао за адут, то је његов прљави мозак већ употребио.“

(Види „Портрет“ стр. 174)

(1936 год.) Слободан Видаковић

1/X 936 год.
у Београду

„Сад се све утишало. Једни су, на челу са провокатором Стојадиновићем, смрвљени и избачени за увек из борбеног строја; други су сами оставили Стојадиновића, осрамоћени због наивног скакутања уз жбирске таламбасе Стојадиновићеве банде!“ (Портрет страна 6).

... Једна клика неваљалаца, вођена литерарним бандитом Милославом Стојадиновићем... која иза бусије од књижевног сметлишта гангстерски уцењују и жбирски денунцирају честите и радне редове југословенских слободних мислилаца.“ („Портрет. . .“).

„Био сам јуче на једном састанку због мог романа код Г. Генерала... Он не може, нема довољно описа да Вас се нахвали. **Било ми је то силно мило.** Тај Вас човек искрено воли.

Ја Вас намучих ако ова писма прочитате. Али **приповедача посла. Манија!** И боље ово што се догађа.

Желимо Вам што лепши провост и повратак.

Поздрављају Вас и воле сви Ваши пријатељи, а специјално Ваш,

Слободан Видаковић

Отправник послова Савеза градова Краљевине Југославије, шеф одељења за штампу и културну пропаганду општине града Београда итд. итд.

Напоследку:

Али као и у свему, тако и овде се није могло ништа. Сви им планови увек пропадну јер наилазе стално на ствари у пуном реду и исправности. И увек им је тада криво. Теше се да ће, можда, у другој којој ствари наћи ослонаца, на некакви злочини, на којима би добили своје извођење својих планова!

„Моле се грађани Београда да ме писмом обавесте о свакој учињеној службеној злоупотреби и моралној уцени, (превари и сл.) Милослава Стојадиновића и његове банде за време када је резиденција Југославије имала ту незавидну срећу да је Милослав Стојадиновић претставља! За поднете податке сву борбу и сву одговорност примам на себе!“

1935 год. Слободан Видаковић
шеф одељења за културна питања
општине града Београда

„Драги г. докторе,
... Али као и у свему, тако и овде се није могло ништа. Сви им планови увек пропадну јер наилазе стално на ствари у пуном реду и исправности. И увек им је тада криво. Теше се да ће, можда, у другој којој ствари наћи ослонаца, на некакви злоупотребе на којој би базирали извођење својих планова!“

Поздравља Вас и воли увек ваш
пријатељ
1935 год.

Слободан Видаковић

ПРИМЕДБЕ НА ПРЕДГОВОР:

I
Да је лева страна овог класичног дијалога г. Слободана Видаковића, шефа одељења за штампу и културну пропаганду града Београда, апсолутно истинита утврђује се његовим најновијим академским делом „Портрет Милослава Стојадиновића, психопатолошка грађа“; а да бих ја доказао и апсолутну аутентичност текста на десној страни овог предговора, био сам принуђен да делимично објавим његова писма у оригиналу, која се, исписана његовом руком, налазе увек горе, у средини двају текстова.

II
Изјављујем да је ово само један део његове оригиналне „психопатолошке грађе.“ Писма г. Видаковића морао сам да објављујем само у онолико у колико је било неопходно потребно да Видаковић из децембра 1935 год. демантује Видаковића из јануара 1936 год. Па и то нисам све учинио, јер, држим, да је и ово делимично објављивање њего-

вих оригиналних писама **више но довољно**. Осталу грађу, а нарочито ону најгору, остављам за сада на страну држећи се оног народног: „у злу не требало“.

III

Садржину његових забележака и писама која имају ма какве везе са његовим приватним животом, у породици и ван ове, нисам хтео принципијелно да објављујем, јер полемика те врсте недостојна је културних људи. Ја то нећу да чиним и ако сам изазван с његове стране оним његовим одвратним напоменама о мени и породици, које иду толико далеко да он чак даје савете мојој деци да се стиде свога оца! Народ лепо каже: ако је неко луд, не поводи се за њим! Ја имам пуно респекта и за породицу г. Видаковића, која мора остати ван домашаја свих јавних полемика. Што он то исто не чини када је у питању моја породица — ја му не могу помоћи.

IV

Све остало што је написао Сл. Видаковић против мене показује исту неурачунљивост као и његове мисли објављене у предговору ове моје књиге. У осталом он је и сам сврстао сву своју грађу против мене веома правилно и објективно стављајући на чело своје књиге оно једино: „психопатолошка грађа“.

Др. Милослав Стојадиновић

„ПСИХОПАТОЛОШКА ГРАЂА“

Приликом нашег уобичајеног сусрета, упита ме један наш одличан књижевник и академичар, са њему својственом оштрином духа у откривању људских слабости, да ли примећујем што на главном наслову памфлета Слободана Видаковића, којч се налазаше на његовом писаћем столу. Изненађен појавом те памфлетске књиге, коју дотле нисам ни видео — иако сам начуо да ми мој бивши чиновник спрема нека слична изненађења — ја сам почео да је прелиставам уочивши у брзини разгледања памфлета све друго само не оно што је наш позоришни писац сматрао за главно.

— Видите, настави он веома оштро, сву ову грађу коју Видаковић лиферује против Вас, он сам сврстава у област чисте психопатологије! Јер он не говори о грађи за психопатолошки роман или томе слично, него сасвим јасно и одређено вели за своју грађу да је „психопатолошка грађа!..

Из тога се и мимо наше воље намеће закључак, да ближа анализа његовог памфлета може бити предмет озбиљне студије само стручних психијатра. Како се ја никада нисам бавио овом научном граном то, признајем, не могу и нећу да доносим никакву оцену вредности памфлета с обзиром и на уравнотеженост мисли у њему. Ја се устручавам да вршим такве незахвалне послове иако Видаковић својим нарочитим истицањем да је грађа његовог памфлета „психопатолошка“, просто изазива читаоца да се упушта и у ближе разматрање тих веома суптилних односа. Уосталом и сам дијалог у предговору ове моје књиге даје и сувише повода за то, где се два Слободана Видаковића у једној истој личности боре на живот и смрт да један другом докажу ко је у праву — један дијалог који ће, ваљда, по својој психопатолошкој оригиналности, остати усамљен у културној историји нашега народа.

НЕКОЛИКО НАЧЕЛНИХ НАПОМЕНА

уместо мога предговора

Ако је Бог дао човеку реч да њоме служи правди и истини онда је клеветничка реч сатанског порекла. Отуда је сузбијање клеветничке речи најсветија дужност сваког грађанина.

Моја је жеља да до краја свога живота останем у служби божанске идеје истине и правде. Тиме је одређен и мој непомирљиви став према сваком клеветничком бандитству, у свима случајевима и под свима околностима, онако исто као што ти обзир налажу исти став сваком јавном раднику чистих прстију и чисте прошлости.

Ја нисам зато да се преко клевета прелази равнодушно. За мене је то немогуће, као што је немогуће остати пасиван према друмском разбојништву.

Обе врсте бандитства су скоро једно исто, било да је у питању оно које се обрачунава пушком, бомбом и камом, било да се ради о оном другом — кроз намерно изопачене клеветничке речи. Ако прво мрцвари тело дотле сладуњави и интелектом маскирани бандит сатански заводљивом речју трује дух људи.

У нас се специјално зло-погоршава услед скоро одомаћене безобзирности личне борбе, која у својој претераности носи све одлике једног преживелог варварства. Ако Рус политичку мржњу диже на степен култа, то се у нас лична мржња диже на висину религије. Стварно оба случаја не одају никакву културну надмоћност, јер мржња не ствара ништа друго него хаос, докле само љубав даје велика дела, љубав према свему што је праведно и узвишено, у првом реду пак љубав према самом човеку — творцу и носиоцу свих вредности.

И поред најгнуснијег изазивања, ја не могу следовати мојим клеветницима на путу ниподаштавања људи других мишљења, нити желим да кренем на странпутицу срозавања јавне речи на степен њене злонамерне изопачености.

Исто тако ја не бих могао да се одазовем саветима својих добрих пријатеља, који кулминирају у ономе нама својственом: *пусти га нека клевета!* За мене није важно ко клевета, него је важно постојање клевете. А Видаковић их је убацио толико много, једна гора од друге, да ћу их ја демантовати на начин за који бих желео да му послужи као пример како би и он сам могао да демантује све оптужбе које се подижу против њега. Мислим на документа апсолутне тачности којима би требао и он сам да оперише у случајевима који су *иза и испред њега*.

Нека ми не замери г. Видаковић, али ја га никада нисам сматрао за свога партнера. Све оне клевете које је он изнео против мене у књизи од читавих 176 страна не буде више у мени ни мало интересовања за дуге диспуте с њим, најмање о комуналним и социјалним питањима, јер он не уме да полемиче језиком културних људи. Његов памфлет је за то најбољи доказ. Већ сама појава његовог памфлета од 176 страна, као одговор на мој стручан и објективан чланак у „Савременој општини“ од неких десетак страна, претставља по себи нешто сасвим необично и чудно.

Треба објаснити и оно што је не мање важно: *Откуда једном малом општинском чиновнику толике паре да у доба кризе штампа памфлет у десетине хиљаде примерака и да га растура сасвим бесплатно широм Југославије??!* Трошкови на штампу овог памфлета, према оцени стручњака, иду на висину близу 60.000 динара! За сваку пошиљку књиге плаћен је по један динар, што износи, према сазнању, око 15.000 динара! Ови трошкови били би већи да се шеф културне пропаганде наше општине није обилно послужио сретствима и персоналом општине. Јер он све може и све уме, па чак зна и да растура књигу на којој, противно обавезама које важе за све друге, не стоји ни име издавача ни штампарије!

И ко се све крије иза Слободана Видаковића? Ко финансира акцију овако великог обима, технички до савршенства организовану, спретну и безобзирну?

Ето то је оно што увеличава мистерију свих ових акција које су до пуне очигледности штетне и рушилачке. Доказујући непобитним фактима колико је бедна цела ова кампања, као и друге њој сличне, ја ћу се постарати да разголитим још неке махинације које систематски трују јавни живот наше земље, а које имају своју одређену политичку позадину.

После ових општих напомена ја ћу се укратко позабавити оним одвратним клеветама којима се иде за тим да осумњичи мој рад у служби народу, а затим ћу прећи и на остале клевете које је Видаковић филмски поређао у своје памфлету. Моја је жеља да демантујући њега покажем и сву мизерију оних који се крију иза њега, можда и не слутећи да тиме служе анархији а не реду и прогресу.

У СЛУЖБИ ОТАЏБИНЕ ЗА ВРЕМЕ РАТА

Свима нам је још у свежој успомени озбиљна битка која је вођена између мене и мојих противника *пуних месец дана*, и то претежно на бази њихове оптужбе да се за време последњег рата нисам одазвао својим дужностима према своје народу и отаџбини.

Ја никада нисам бежао са позорнице борбе, па нисам побегао ни у овом случају веома тешке оптужбе. Доказивања не само моја него и мојих противника *занимала су у пуној мери целокупну нашу јавност*, а тираж београдских новина у то време попео се на више хиљада баш с обзиром на ту јавну полемику. Јер ја сам у то време заузимао положај I п.претседника Општине београдске, вршио чешће и саму претседничку власт у Општини, а тако исто бејаш почастован и избором за члана Врховног законодавног савета. По себи се разуме да су сличне оптужбе претстављале сензацију за све, ово у толико пре и више јер је мој случај остао усамљен у релативно строгом шестојануарском режиму, који је само према мени учинио изузетак и дозволио да се против мене сме све да напише. Ја сам био у том периоду *једини*

претставник једне високе власти кога су сви смели нападати. Цензура је важила за све друге, али је за мене важио у потпуности режим слободе штампе. И хвала Богу те је тако било. Не кријем да сам се и сам залагао за то, да се свима отворе врата за најжучнију борбу против мене, када се већ хтело са неких страна да чепрка по мојој прошлости. Све ово наводим просто зато да би се једном знало да ја нисам никада био протекционаш кога су штедели, него борац који је умео да враћа ударце. Ја сам чак јавно позивао противнике на борбу, пркосио им и одговарао истом смелошћу којом су и они мене гађали. Но та борба имала је ипак нечега ритерског: није се залазило у приватан живот и, што је битно у свему, моји противници нису ми ниједном речју подметали корупционаштво као што то чини сада званични претставник штампе и културне пропаганде Београда.

Захваљујући тој слободи штампе мој случај је за све паметне људе ликвидирао једном за свагда. Нарочито пак подвлачим да је ова расправа у то време добила тако широк публицитет као што то до тада ниједна друга није имала. Овај мој случај, тако исто, добио је свој епилог и на суду.

Ја сам после суда јавности и пресуде Окружног суда остао на истом положају I п. претседника, а блаженопочивши Краљ поверио ми је, ускоро затим (1931 год.) и велику мисију обнове свих села на нашем класичном Југу која бејаху уништена земљотресом. Као специјалном делегату Краљевске владе за извођење ових тако значајних послова, чији успех, по речима блаженопочившег Краља, претставља једну добивену битку, ја сам био можда једини цивилни претставник у миру који је све те радове изводио са нашом храбром војском. На исти начин поступљено је наредне године, када ми је 1932 године поч. др. Воја Маринковић, у име Краљевске владе и са њему својственим разумевањем, поверио, опет у пуној колаборацији са војском, обнову Сремске Раче и других села крај Саве, пострадалих од поплаве.

Мене запрепашћује како је могао Слободан Видаковић да препричава све оне дугачке оптужбе мојих противника из тих тешких дана а да у своме памфлету не изнесе ни један, апсолутно ни један једини аргуменат којим сам ја побијао тачност њихових навода?! Он, који је за све време био поред мене потпуно је заборавио да сам ваљда и ја нешто бар морао рећи у одбрану своје части и свога имена! И зар би се могло замислити да ја и један секунд останем на томе положају, и да тек после тога добијем са највишег места тако крупне мисије, да нисам успео да докажем своју исправност, да је мој рад за време рата и иначе био заиста рад човека који је умео да се одужи својој отаџбини? Потребна је Видаковићева дрскост да би се, после неколико година, опет отпочела да оживљује гадна фама као да ја ништа нисам принео на олтар општег добра.

И баш зато што се та гадна фама почиње опет да шири од клеветника, а многи се, можда, и не сећају више моје аргументације, то ћу, пошто сам на то принуђен, користити и ову прилику да укратко изложим свој случај, који је иначе сасвим јасан за нормалне и поштене људе. Ово у толико пре јер су приче клеветника Видаковића баш због њихове неурачунљивости и сувише тешке.

Ја сам за време последњег рата могао слободно да останем у Србији јер сам баш у то време био болестан и ослобођен војне дужности. Остајали су здрави па чак и они који су били војни обвезници, према томе могао сам и сам остати а да за то никоме не одговарам.

Не хотећи да подносим ропство непријатеља, ја сам кренуо с војском преко Албаније за нас кобне 1915 год. и преживео све ужасе српске Одисеје за све време нашег страдања. У Призрену су ми војне и цивилне власти одобриле визу за иностранство као болесном и неспособном за војну службу.

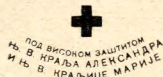
Говорити о дезертерству под таквим околностима не само да је неваљало него и подло у исто време.

Дошавши у Швајцарску ја сам учинио оно што, ваљда, није нико други учинио од наших људи: основао сам одмах при Швајцарском Фем. Црв. Крсту Српски отсек који је успео да развије највећу делатност у корист невољних српских породица у рспству, избеглица и војника на фронту. Хиљаде и хиљаде свих тих наших невољника, а на првом месту војника-бораца, користило се лично мојим услугама.

За сав тај алтруистички рад од преко три године нисам био награђен. Војници на фронту у служби отаџбине примали су свакодневно бар по један тајин, докле сам ја у тешким часовима тога преданог рада дуже време формално гладовао, што је било познато мање више свима Србима. Када је требало да се деле бар моралне награде за рад пун личних жртава у служби опште ствари ја сам је добио такође: мене су разни Видаковићи после толико година почели да пљују и да скрнавље све оно што је најсветије у животу сваког човека. Ето и после читаве две деценије нађу се, дакле, клеветници који ме приморавају да се поново браним од најодвратнијих клевета које је само људска неурачунљивост могла да измисли у овој форми.

Не ради Видаковића и њему сличних, него ради оног поштеног нашег света, који би услед необавештености могао да се поведе за овим бандитством клеветничке речи, ја ћу овде навести само неколико уверења о своме раду издатих са најмеродавнијих места, ово у толико пре јер се та уверења односе на мене лично. Уосталом ја сам од њих чинио већ употребу и у шестојануарском режиму.

ЦРВЕНИ КРСТ
СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА

ГЛАВНИ ОБОР
У ОДНОСУ ПОВЕТА СЕ НА БР. 1153

На молбу г. др. Милостава Стојадиновића, публицисте Глав-
ног Одбора Друштва Црвеног Крста
издаје ово

БЕОГРАД 8. фебруара 1927.
Савана ул. 21. — Телефон: Бр. 80

КОПИЈА

Тргов
поништења марка
у 20 дина.

У В Е Р Е Њ Е

Да је г. др. Стојадиновић
за време од три ипо године, и то од
априла 1916. па све до октобра 1919. год.
добровољно и без икакве награде радио у
Српској Секцији при Одсеку Жена у Швај-
царском Црвеном Крсту.

Г. др. Стојадиновић радио је у томе од-
секу предано и чинио великих услуга Срп-
ском Црвеном Крсту, и великим српским поро-
дцима у ропству, војсци на фронту и избег-
лицима уопште, уопштевајући писмене везе
и обављајући целокупно дописивање.

Ово уверење издаје се г. др. Стојадино-
вићу на употребу по наплати прописане
такве, која се овде ставља и ништи друштве-
ним печатом.

Главни Секретар,
Др. Којић, с. р.

Председник Друштва,
Др. Марко Т. Леко, с. р.

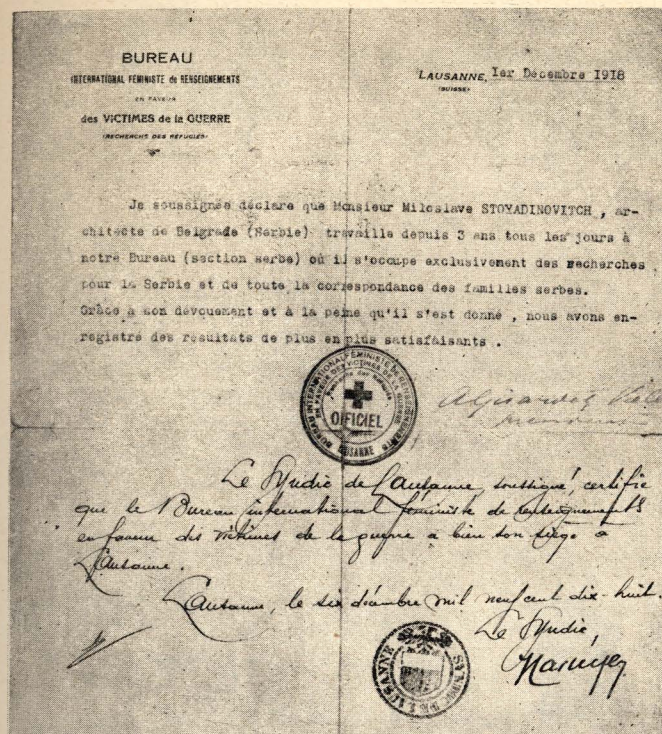
Да је пренио верно и пошто је који се налази у рукама г. др. Стојади-
новића тврди,

Шеф Канцеларије,
Видећ

Мени је тако исто мило да ово тако искрено признање
са најмеродавнијег места о моме раду за време рата носи
потписе два наша одлична јавна радника: поч. др. Марка
Леко и др. Којића, оснивача здравственог задругарства наше
земље. Уверење је по себи толико јасно, да не треба никакве
коментаре. Можда би само то било довољно да демантује
шефа некултурне пропаганде Београда, али ја ћу их изнети
још неколико.

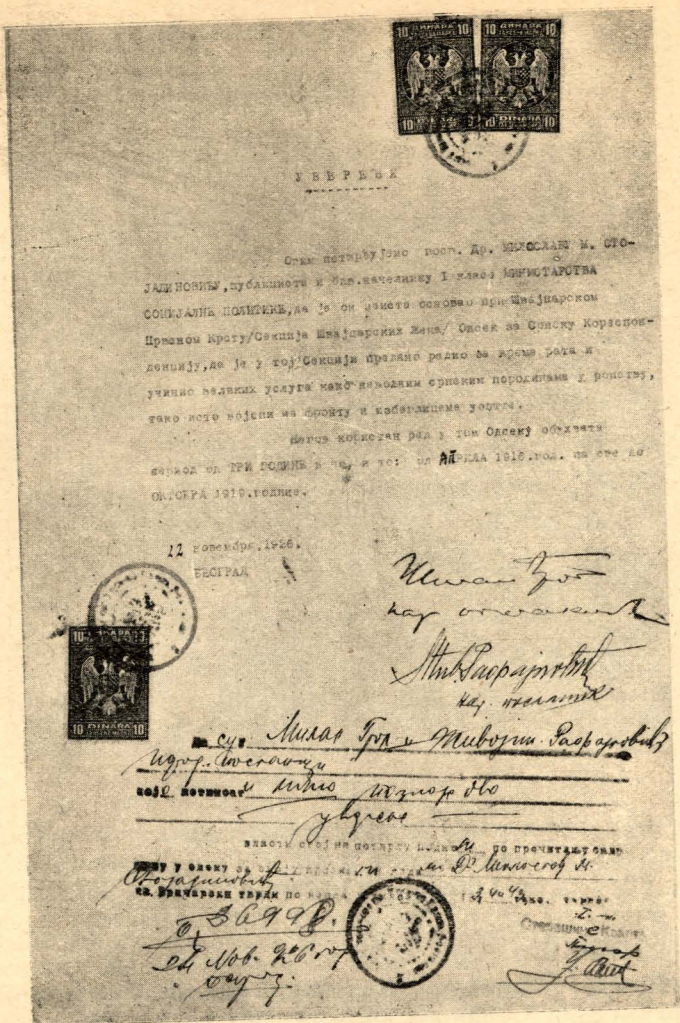
Наредно уверење је од стране претседника организације
Швајц. Фем. Црв. Крста, где сам био на раду, а оверено је
од претседника општине у Лозани. Оно, као најмеродавније,
потврђује мој рад у швајцарском Црвеном Крсту преко три
године све у служби опште ствари нашег народа.

За следеће уверење захваљујем љубазности и пријатељ-
ској пажњи г. г. Милана Грола и Жике Рафајловића, бив. ми-
нистара, који су до танчина били обавештени о моме раду и
пожртвовању, па су ми, на основу тога, и издали у своје
време ово уверење.

Како ми је Слободан Видаковић наметнуо штампање
ове књиге, као и трошкове до којих ми заиста није стало у
доба ове несношљиве кризе, то ми је жао што од **МНОГИХ** до-
кумената ове врсте, којима иначе располажем, а која њега —
Видаковића — показују, као и ова овде објављена, као **пра-**
вог клеветника, могу да објавим само неколико.

Српски Црвени Крст у Женеви основан је стварно тек
после оснивања ове моје секције. То је један веома важан
детал. Све дотле главна веза између наших људи и војске
одржавана је на овај начин. Оснивањем Српског Црвеног
Крста у Женеви ова лозанска секција призната је формално
као његов саставни део.

Из следећег писма, које носи потпис уваженог председника нашег Соколства и мога личног пријатеља г. Ђ. Паунковића, види се до пуне очигледности нераздвојна, органска веза у раду ових установа као и то да сам ја стварно био стуб ове организације.

СРПСКО ДРУШТВО ЦРВЕНОГА КРСТА SOCIÉTÉ SERBE DE LA CROIX-ROUGE
 Bureau des Renseignements pour les prisonniers de guerre.
 15 Convention de la Haye
 GENEVE, le 11. mai 1917.
 Rue Muzey, 1

№ 4129 v

Гос. Министару Војног Министарства,

Београда.

Да би се по наређењу Таванана Министарства
 Трајанова могли одговорити на писма о раду овог
 Бироа у вези са радом ове секције, могао би се, да
 сваког месеца јавно даје извештаје о раду ове секције
 и шта је у вези са овом секцијом, у вези са овом
 на Бео.

Милош Радојевић
 Сектор за извештаје

Наредни докуменат, који носи потпис угледног београдског адвоката, г. Обрада Благојевића, показује још јаче ту везу и заједничку сарадњу на истом послу.

СРПСКО ДРУШТВО ЦРВЕНОГА КРСТА
 ИЗВЕШТАЈНО БИРО
 № 10864
 25/ VII 7/ VII 1917.
 ЖЕНЕВА

Одговором на писмо 15 (октобар)
 дана Београда није ми се
 има разумевања да сам ја и
 буде овог упућивања.

О ризику извесних финансијских
 Биро је г. Чојачковић на реду,
 а ризику самостално на овоме
 г. Чојачковићу.

25. VII 1917. ШЕФ ИЗВЕШТАЈНОГ БИРОА
 Милош Радојевић
 О. Ђ. Благојевић

мању руку обезбедили добру зараду и лак живот, као што су то чинили сви остали и без икаквих сатанских приговора, који се чак и данас лупају о моју главу од разних Видаковића. Ја сам изабрао пут који ми је диктовала моја савест и мислим да нисам погрешно. Све оно што сам чинио у корист многих наших војника, избеглица и невољних породица у Србији испуњава и данас моју савест задовољством, које не бих никада желео да заменим са несавесношћу мојих клеветника. Ја верујем да ће ипак доћи време када ће се правилније ценити жртве у служби нације па и ове моје чињене под најтежим околностима. За сада је тако време да, ето, и један овакав клеветник може да претставља културни Београд.

Ништа природније од и сувише јасног случаја и у питању мога уверења које ми је издало Министарство Војно маја 1917 године у Солуну, а које Видаковић на један тако глупав начин цитира у своме памфлету блефирајући наивне читаоце као да је тиме открио Америку. Оптужбе ове врсте с његове стране толико су клеветнички тешке и гадне да је заиста потребно много напора да би се човек уздржао од употребе оног академског речника којим се он иначе обилно служи. Ево тога уверења:

Кралевско Српско МИНИСТАРСТВО ВОЈНО Бр. 3319.	Редни број ГЛАВНОГ СПИСКА бр. 1039	MINISTÈRE ROYAL DE GUERRE DE SERBIE P. O. N. 28219	NUMÉRO ORDRE DU RÉGIMENT GÉNÉRAL N° 1039
УВЕРЕЊЕ Да <i>Милана Степановића</i> из <i>Крушевца</i> ср. ош. округа <i>Крушевца</i> у грађанству <i>арханђелско</i> обавља <i>у државној служби</i> до <i>10 Маја 1917</i> год. тога што је <i>Генерал Министарства Војне, од 26. Маја 1917 год.</i>		CERTIFICAT Le nomme <i>Milana Stepanovic</i> originaire de <i>Kruschewitz</i> arrondissement de <i>1885</i> dans l'Armée : <i>service</i> est en <i>aaa en arrière</i> Service Militaire par la décision, de Ministre de la Guerre <i>SA M. J. de 10 mai 1917</i> à cause <i>de la nécessité du Ministère des Finances</i> <i>publié par la G. H. n° 1072 de 24. 10. 17</i>	
ЛИЧНИ СПИС Висина и обим <i>167/110</i> Коси <i>светла</i> Очи <i>светла</i> Црвени Брада Нос Особени знаци <i>10 Маја 1917 год.</i> <i>Солун.</i>		SIGNALEMENT PERSONNEL Taille et périmètre thoracique <i>167/83</i> Cheveux <i>châtains</i> Yeux <i>bruns</i> Moustaches Barbe Nez Signes particuliers <i>23 mai 1917</i> <i>Salonique</i>	
Начелник Оддела Војног Одељења у Сарајеву <i>Димитријевић</i>		Directeur du Département Général. Colonel d'état major. <i>Јован Цвијић</i>	

По себи се разуме да је уверење издато у Солуну где је и било седиште наших војних власти. Чега ту има страшног, непоштеног или особитог што су српске војне власти мени то уверење доставиле из Солуна, онако исто као што су слична уверења достављана и свима другима?! Само једна клеветнички-ситна памет може још и над тим правилним актом наших војних власти да се ишчуђава. Овде није важна сама

форма, маколико иначе она била правилна, него је реч о томе зашто ми је уопште ово уверење издато. А оно ми је издато зато јер сам био потребан Министру Грађевина — као што то пише на самом уверењу — под којим је био Црвени Крст за време рата. И још нешто, важно у овом случају: ја сам се пре тога одазвао позиву Врховне команде, отишао сам у Француску и регулисао питање своје војне обавезе као што је наредбом тражено. Признајем многи то нису учинили. Ја сам био један од оних који је до краја вршио своју дужност.

Све остале приче мојих клеветника нису ништа друго него најобичнија инфамија. То што смо се ми Срби гложили међусобно политички, у томе је наша слабост али и наша снага. Отуда и наше међусобне личне критике које проистичу из чисто политичких заострености не значе много за крајњу оцену националних вредности људи. Ја не дајем ништа на достављачке извештаје пок. Ј. Томића, који није пропустио да наружи и једног великана као што је био Јован Цвијић. Реч дефетизам у устима је сваког површног политичара. Поштени и политички сталожени људи ретко се њоме служе. За време рата сви смо ми вршили своје дужности, ко мање ко више, и то је главно. Ја с пуно части и поноса смем рећи да сам и сам вршио једну од ретко завидних дужности, несребично и не жалећи никакве жртве.

Толико као одговор на нападе клеветника у питању војних обавеза.

МОЈЕ ШКОЛОВАЊЕ

„Прошлост Милослава Стојадиновића је врло прљава и мрачна, а све његове квалификације засноване су главном на фалсификатима.“
(„Портрет“ стр. 16)

„То је оно што целом његовом школовању даје карактер хохштаплерске шантаже“.
(стр. 15 „Портрет...“)

Моје школовање, за које кад сам већ од клеветника и зазван на ову нескромност, с правом смем рећи да би могло да послужи као *школски пример* рада и пожртвовања на трновитом путу самосталног развијања једног сиромашка од зидарског шегрта до доктора социјалних наука, шеф културне пропаганде престоничке општине наместо да и на даље тај пример истиче, као што је чинио пуних 10 година, назива „*хохштаплерска шантажа*“.

Ја не знам да ли је икада пала тежа реч од ове у међусобним односима људи, реч клеветничка од почетка до краја, сатанска и неурачунљива у исто време.

Провести без ичије помоћи у школама нижим, средњим и вишим близу *две деценије*, постићи сопственим снагама све оно што се може постићи под најтежим материјалним и другим околностима, изложити се свима непријатностима живота, бити гладан и мучен; постићи мимо свих тих недаћа на свима пољима часно и достојанствено пуне успехе, не подвалити ником и не оштетити никог и — на крају свега тога бити *наружен од званичног претставника културне пропаганде престоничке општине као хохштаплер* чије су „*све квалификације засноване на фалсификатима*“, не даје ли све то довољно повода да човек плаче над нашим несрећним Београдом, који је, ето, доживео и то чудо да га баш на пољу културне пропаганде претстављају клеветници најниже врсте.

И ко је тај Слободан Видаковић који са оволико ниподаштавања говори о своме бившем шефу и претставнику Београда у општинској управи, о своме добротвору и учитељу у комуналним и социјалним питањима? Какве квалифи-

кације има уопште тај човек који моје часно и мученички савршено школовање назива хохштаплерајом?

Слободан Видаковић уопште нема никаквих виших квалификација које би му давале право да чини ма каква упоређења ове врсте. Он је у своје време обмануо и мене и комисију да има средњу школу и факултет у *Енглеској*. У ствари он уопште не зна енглески нити је, изгледа, икада био у *Енглеској*, бар не као *ћак-студент*, за кога се свуда лажно издаје. Према ономе што је он сам нама пружио о себи и својме школовању на тобажњем „факултету, после свршене матуре“ изгледа да је у питању једна *најобичнија превара*, коју је он пробао да на неки начин заташка, докле се, напоследку, није томе ушло у траг. *И у часу кад он стоји пред законском и моралном одговорношћу за све лажне изјаве о положеној матури и факултету које је давао у своје време, он, ето, усудује се да једну по све чисту ситуацију свога добротвора и бившег шефа назива хохштаплерајем!*

Колико је сва та грађа коју он сада лиферује против мене, делом за свој а делом за туђ рачун, стварно „*психопатолошка грађа*“, или што би на простом народном језику значило *душевно болесна*, колико је све то што он пише против мене лаж и клевета ја ћу одмах показати на следећим примерима, идући у томе кратком излагању хронолошким редом да би ствар била прегледнија.

1) *Свршио сам основну школу у Трстенику, а затим и продужне разреде уведене у то време.*

Ту је прва лаж Сл. Видаковића о моме „хохштаплерском“ школовању.

2) *Свршио сам после пуних 6 година учења Војно-занатлијску школу у Крагујевцу, изучио зидарски занат и — чиме се ја нарочито поносим — добио диплому мајстора зидарског заната. Поред зидарског изучио сам и каменорезачки занат, а затим и цементирерски занат (у Берлину) и т. д.*

По члану 8 закона о уређењу те школе свршени ученици имали су *сва права и дужности „као и сви остали ученици средњих школа у Краљевини Србији“*. Према томе био сам потпуно у праву да свој служб. лист испуним са оним „*средњу школу*“. Нисам написао *гимназију*, него *средњу школу*. Само непознавање овог законског прописа ствара забуну о нижем рангу Војно-занатл. школе но што га она стварно има. Али Видаковић је знао за тај пропис. Према томе код њега се ради више о свесној клевети но о непознавању ствари. То се види и по оној његовој неспретној шади на рачун мога ранијег рада у својству зидара. Оно чиме би се сви паметни људи могли само да поносе он се, ето, тога стиди.

У томе је друга лаж шефа културне пропаганде престоничке општине о моме школовању.

3) У Краљевини Саксонској, Фрајберг провео сам такође годину дана у одлично уређеној Грађевинској школи, која је била нарочито подесна за спремање стручних баумајстера, што ми је доцније много користило.

BAUSCHULE FREIBERG
Königreich Sachsen.

Semestral-Zeugnis Kl. II

Dem *Miloslav Stojadinowitsch aus Kruschewatz*
wird hiermit bescheinigt, daß er die *II* Klasse im *Winter* Semester 19*05/06* besucht hat und ihm in den einzelnen Fächern nachfolgende Zensuren erteilt worden sind:

Deutsch	Feldmessen und Nivellieren
Schreiben	Baustillehre
Rechnen	Buchführung und Baurecht
Physik	Perspektive
Algebra 1-2	Tiefbau
Planimetrie 2-3	Projektionslehre
Stereometrie	Schaltensystem, Dachstuhl, Wölbung
Trigonometrie	
Graphische Statik	Maßstabrechnung
Baumaterialkunde	Konstruktionslehre
Baukunde 2	Konstruieren
Landw. Bauwesen	Architektur, Zeichnen
Feuerungsanlagen	Grundrisenwickeln
Verauschlagen	Baumentwerfen 2-3

Betragen 1 Fleiß 1 Versäumnisse 14 Seitensschuldigt
21 Seitensschuldt

Bemerkungen. *Wint. ausgef.*

Freiberg, den *1. März 1906*

Der Direktor
H. Goldschmidt

И ова диплома није фалсификат, као што то тврди Видаковић. Ту је трећа лаж о моме школовању.

4) После тога ступио сам на Политехнички институт у Берлину, где трају студије пуне три године или шест семестара. У тој школи положио сам нижи и виши испит и добио

POLYTECHNISCHES INSTITUT ZU BERLIN
KÖNIGREICH PREUSSEN.

DER KANDIDAT DER ABTEILUNG FÜR HOCHBAUWESEN

HERR **MILOSAW STOJADINOWITSCH**
AUS KRUSCHEWATZ (SERBIEN)

HAT IM MÄRZ 1912 NACH MASSGABE DER PRÜFUNGSORDNUNG DES POLYTECHNISCHEN INSTITUTS ZU BERLIN VOM 1. APRIL 1907 DIE HAUPTPRÜFUNG FÜR DAS

HOCHBAUFACH

MIT DEM PRÄDIKAT „GUT“ BESTANDEN. ER WIRD DAHER DURCH VORLIEGENDES DIPLOM AUF GRUND SEINER WISSENSCHAFTLICHEN UND KONSTRUKTIVEN AUSBILDUNG ZUM

ARCHITEKTEN

ERNANNT.

BERLIN, DEN 1. APRIL 1912.

DER DIREKTOR
DES
POLYTECHNISCHEN INSTITUTS
ZU BERLIN
1912 Althaus

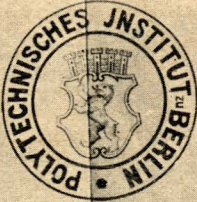
DER VORSTEHER
DER ABTEILUNG FÜR
HOCHBAUWESEN
1912 Bensch

диплому акхитекте. Ова школа уживала је глас одличне и строге школе. Према пруским законима у то време школа је имала право да даје ове дипломе.

И ове дипломе о свршеним студијама на Политехничком институту нису фалсификат. Видаковић је и ту по четврти пут свесно обмануо јавност.

Назив архитекте, признат по пруским законима, дакле ипак једне културне државе — ако допусти клеветник Видаковић — имао сам право носити за све време, — све до појаве нашег Закона о именима од 1929 год., који је ове односе на други начин регулисао. Моје право на ту титулу, значи било је неоспорно у то време.

Polytechnisches Institut zu Berlin.

Herr *Milosaw Mojadinowitsch*
aus *Konstantinopel (Serien)*

hat die Prüfung in denjenigen Gegenständen abgelegt, deren Kenntnis in der Prüfung zur Erlangung des *Stadtbauingenieur*-Diploms nach den Bestimmungen der Prüfungs-Ordnung des Polytechnischen Instituts zu Berlin vom April 1908 verlangt wird. Die von dem Herrn Studierenden eingereichte Prüfungsarbeit: *Entwurf eines Stadthauses*

ist als *gut* beurteilt worden.

Bei der mündlichen Prüfung wurden dem Herrn Studierenden in den einzelnen Gegenständen die nachstehenden Prädikate zuerkannt:

<i>Stadtbau:</i>	<i>sehr gut</i>	<i>Architektur:</i>	<i>gut</i>
<i>Geometrie:</i>	<i>sehr gut</i>	<i>Observatione Observation:</i>	<i>gut</i>
<i>Statik:</i>	<i>gut</i>	<i>Verfahrenswesen:</i>	<i>gut</i>
<i>Lehrbuchkenntnis:</i>	<i>gut</i>		
<i>Lehrbuch:</i>	<i>gut</i>		
<i>Lehrbuch:</i>	<i>gut</i>		
<i>Lehrbuch:</i>	<i>gut</i>		
<i>Lehrbuch:</i>	<i>gut</i>		

У нас је било прилично архитекта и инжињера са сличним школама, а међу њима и таквих који су заузимали високе положаје у државној хијерархији па чак и на универзитету. У Београдској општини било је више сличних инжињера из Митвајде, Гана и других места, било их је у Војно-техн. заводу у Крагујевцу, — било их је свуда код нас и на страни. И ником се ништа није приговорило, јер, напоследку: чега ту има нечасног и прљавог ако неко сврши и ове шко-

ле?! Камо среће да је и Видаковић успео ма шта да сврши. У сваком случају као човек који би се у животу часно пробијао кроз рад и школу не би могао постати овакав клеветник, јер школа ипак ублажује дивље нарави, поред тога што оспособљава човека за културан рад и човечност.

Es wird Herr *Milosaw Mojadinowitsch* daher bescheinigt, dass er die Hauptprüfung zur Erlangung des *Stadtbauingenieur*-Diploms mit dem Gesamtpredikat *gut* bestanden hat.

Berlin, den *1. März* 1911

Der Direktor des Polytechnischen Instituts zu Berlin.

Matthes

Beurlaubt
Berlin, den *1. April* 1911

Prüfungs-Kommission
des Polytechnischen Instituts zu Berlin

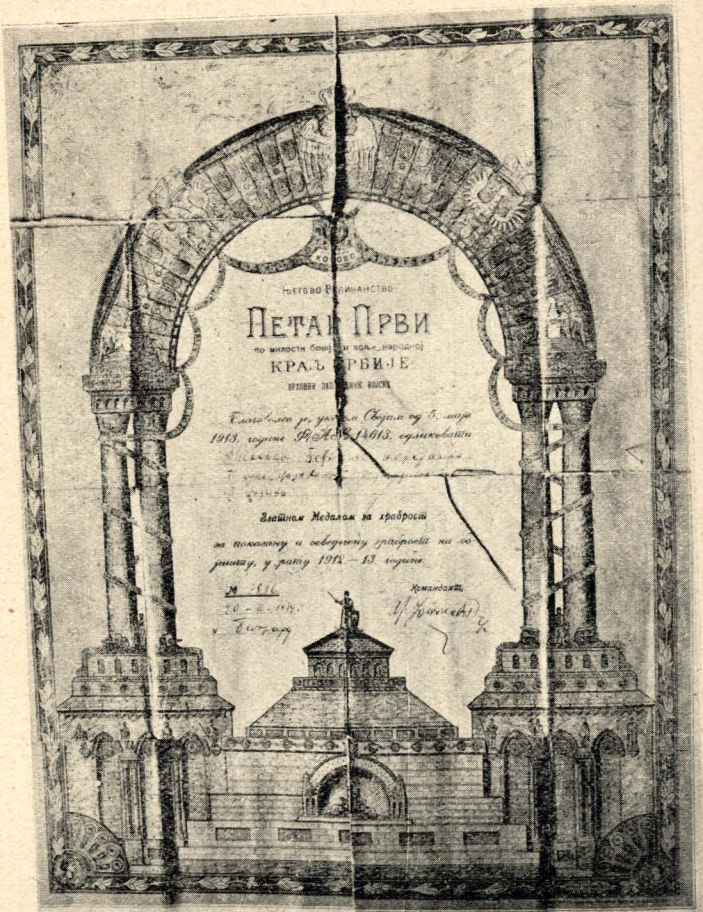
Braun *L. Schymmer* *Nowak* *Wulke* *Fink*
H. Schmalz *Forstberger* *Frank* *Matthes* *Dr. J. J. J.*
W. King *H. H. H.* *H. H. H.* *H. H. H.* *H. H. H.*
S. S. S. *T. T. T.* *T. T. T.* *T. T. T.* *T. T. T.*

Према ранијим подацима друштва за социјалну политику, у Немачкој се око 70% свих инжињера регрутују из ових школа, и има их на највишим положајима. За свој велики индустријски полет после успешног рата против Француске у 1871 год. Немачка захваљује у првом реду техничарима и инжињерима ових школа.

Сад долази оно што је најбедније и најодвратније у случају који револтира клеветника Видаковића.

— Како је могао Стојадиновић да добије то место у Београдској општини? пита се он уз апсолутно непознавања ових ствари.

И пошто се саплео на своје незнање он обмањује као да је то моје уверење лажно.

Повеља Министарства Војног, год. 1913.

Необавештен у овим стварима он формално устаје против тога што сам ја, у смислу тога општинског уверења, био архитекта општине града Београда све од 1913 до 1919 год. Он и то узима за повод да говори о мојим фалсификатима, а не зна да таквих уверења има на хиљаде и у државној и у општинској служби. „Сваки јавни функционер” вели угледни професор г. др. Лаза Костић „налази се формално у служби све док није од ње разрешен. И за јавне службенике постојала је нека врста мораторијума; ниједан од њих није отпуштан нити разрешаван дужности за време ратова.” Зато

их и има толико много који су после рата добили плату за све ратне године мада су били у заробљеништву, у рату, у емиграцији итд. У свему томе нема никаквих неправилности нити особености.

Две ствари није уопште разумео Слободан Видаковић, т. ј. две само у ов. случају, а на име да сам ја могао бити упуслен са тим звањем, јер су и многи други из сличних школа имали исте положаје, а затим да општина није никога отпуштала за време трајања рата него је, напротив ову интелектуалну сиротињу сасвим правилно и хумано помагала издавањем плата за то време.

Све до последњег Светског рата ја сам се и на радовима Министарства војног и иначе потписивао као архитекта, и нико томе није ништа замерало. У то време било је више такта, поштења — и човечности. Захваљујући тим основним моралним преимућствима наше расе ми смо се и могли хватати у коштац са моћним царицама. Са оваквим моралом Слободана Видаковића ми бисмо одавно пропали.

На пом. повељи (при дну — десно) стоји титула „архитекта” испод мога имена. У питању је једна повеља коју сам ја за време Балканских ратова израдио, пошто је на ужем конкурс Министарства Војног избор пао на мене. Ја је објављујем више као куриозитет! (Види претх. слику)

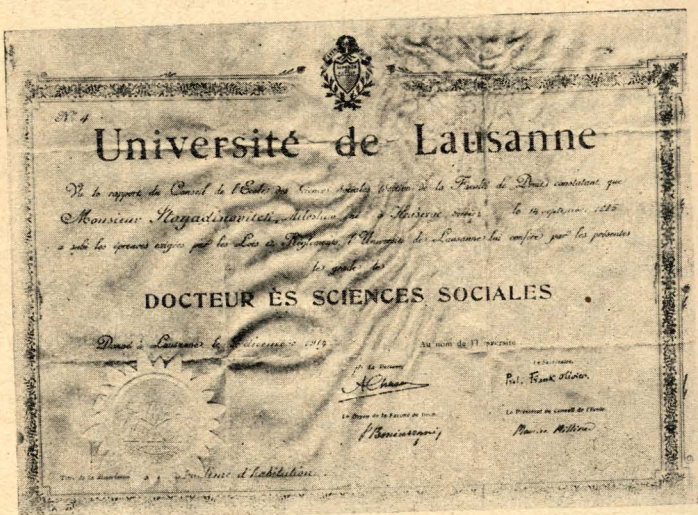
Тврдећи, дакле, да је моје уверење о раду у општини лажно Видаковић лиферије и ту пегу лаж о мојим квалификацијама.

5) Од свих клевета најодвратнија је свакако она која се односи по мој докторат на универзитету у Лозани.

Наместо да се радује што је један сиромашак сам и без ичије помоћи могао да заврши толике школе у земљи и на страни и да чак допре до универзитета у Швајцарској, моји клеветници се љуте и чепркају донкихотски по архивама да би доказали да је бело-црно, а црно-бело.

Ето, г. Видаковићу, ја сам се дрзнуо да под најтежим материјалним околностима наставим студије и на универзитету, и поред преоптерећености пословима у пом. секцији Црв. Крста, које сам морао врло често и ноћу да свршавам како наш свет у ропству и на фронту не би остајао без те врсте помоћи. Тако ми је пошло за руком да у својству редовног студента дипломирам, о чему доказ ова моја диплома.

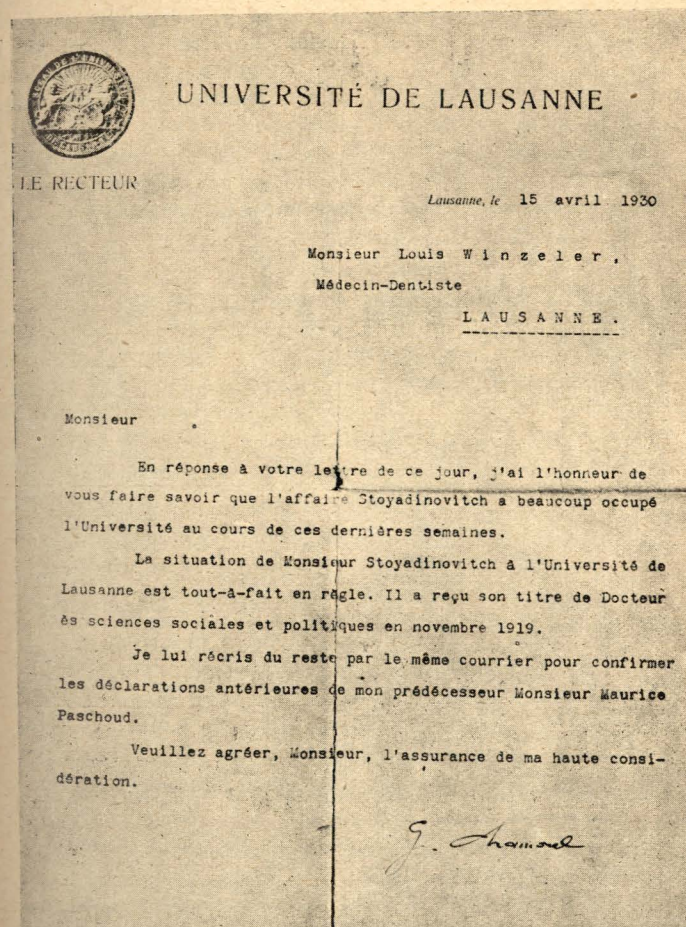
Пошто сам редовно дипломирао, ја сам ускоро затим полагао и докторат, што такође показује ова диплома.

На тај начин ја Вам пружам, г. шефе одељења за штампу и културну пропаганду Београда, најубедљивије доказе и о томе да и ове две моје последње дипломе такође нису никакав фалсификат, него су часно, поштено и мученички заслужене тековине. У томе је ваша шеста лаж о мојим школским квалификацијама.

Ви тврдите да су моје „све квалификације засноване на фалсификатима“ и да моје школовање има карактер „хоштаплерске шантаже“. Читаву једну деценију дописујете се са мном, молите ме и тражите моје услуге ословљавајући ме увек са „драги докторе“, да би сте сада, чим Вам се моја начелна критика вашег списка није допала, све окренули на главу! Као што видите ја овим најдоследније доказујем

тачност ваше тезе да је од Вас фабрикована грађа заиста стопроцентно психопатолошка. То и ништа више.

За читаоце није без интереса још један веома интересантан детаљ који баца тако ружну сенку на фанатизам наших људи у личној мржњи и борби.

За мене је, признајем, било далеко лакше положити докторат у једној културној средини но одбранити се од бесомучних напада наших људи, који у једном сатански смишљеном континуитету продужују борбу на питањима јасних као правда Божја.

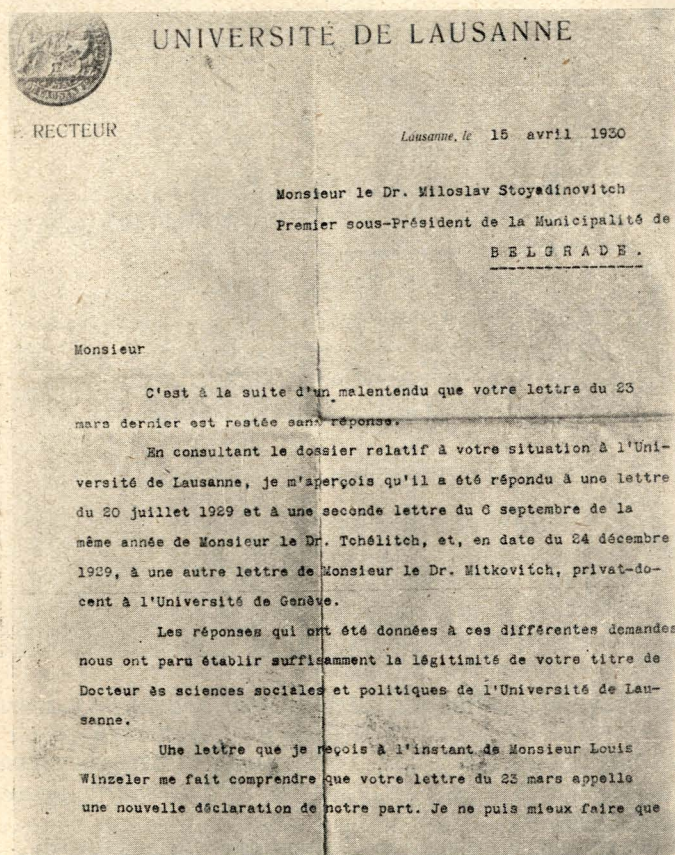
Ово је писмо ректора Лозанског универзитета г. Шаморела, упућено моме старом пријатељу поч. др. Л. Винцелеру — Лозана, у вези његовог писменог питања о мојој ситуацији. Дознавши да наши људи раде на томе да ми оспоре

часно добивене дипломе и да су ради тога послали у Лозану чак и нарочите своје емисаре, ја се обратих своје пријатељу молећи га да по могућству добије од г. ректора писмен одговор о свима тим интригама, како бих и сам могао да се јасно оријентишем према људима и стварима.

У том своје писму г. ректор тврди две главне ствари:

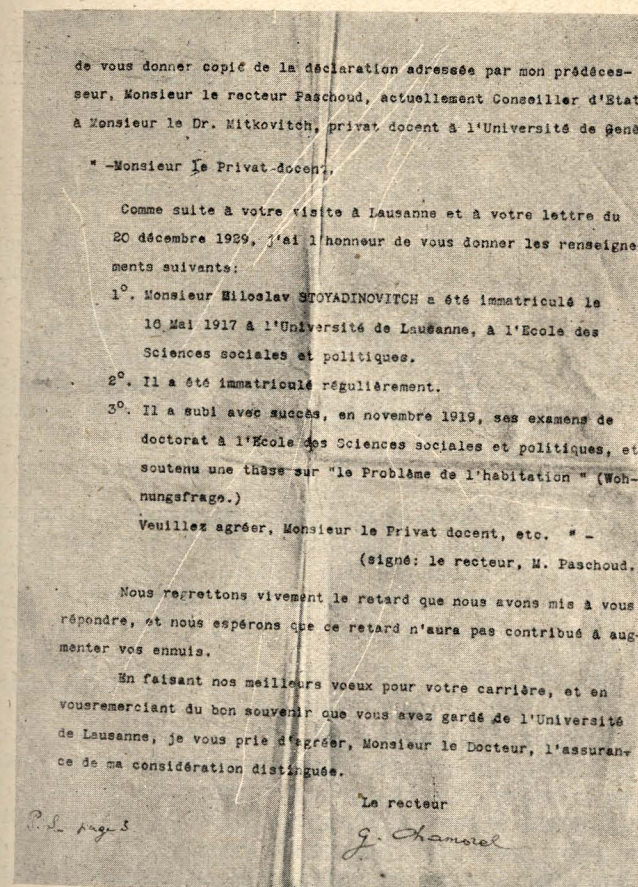
1) „да је ситуација г. Стојадиновића потпуно исправна. Он је добио своју титулу доктора социјалних и политичких наука новембра 1919 год.”

2) „...ствар г. Стојадиновића многа је окупирала универзитет у току ове последње недеље.”

Више светлости у то „многа” уноси тек следеће писмо, које је мени лично упутио ректор универзитета г. Шаморел.

Читајући ове ствари човек се згражава пред несхватљивим менталитетом наших људи у борби која никако да напусти оквир личних нерасположења.

Шта каже ово друго писмо ректора г. Шаморела.

Лозана, 15 априла 1930 год.
Господину др. Милославу Стојадиновићу
првом п.претседнику општине
Београд

Господине

Прегледајући досије који се односи на Вашу ситуацију на универзитету у Лозани, приметно сам, да је било одговорено др. Челићу на једно његово писмо од 20 јула 1929 год. и друго од 6 септембра исте године, а тако исто и г. др. Митковићу прив. доценту у Женеву на његово писмо 24 децембра 1929 год.

Одговори које смо дали по овим разним молбама, мислимо да у довољној мери утврђују легитимност ваше титуле доктора социјалних и политичких наука Лозанског универзитета.

Ја не могу да учиним ништа боље него да Вам пошаљем копију изјаве коју је упутио мој претходник, г. ректор Пашу, тренутно посланик, г. др. Митковићу, приватном доценту у Женеви:

„Господине прив. доценту,

У вези ваше посете Лозани као и вашег писма од 20/XII 1929 г. част ми је дати Вам следеће податке:

1) Господин Милослав Стојадиновић уписан је 16 маја 1917 год. на универзитету у Лозани, школи социјалних и политичких наука;

3) Он је био уписан редовним путем,

3) Новембра 1919 год. положио је са успехом своје докторске испите, на школи социјалних и политичких наука, и бранио је тезу „проблем старина.“

потпис: ректор Пашу

Жалимо што Вам нисмо раније одговорили, и надамо се да због тога нисте имали непријатности. Шаљући Вам најлепше жеље за вашу каријеру, и захваљујући Вам на лепом сећању које гајите према Лозанском универзитету, ја Вас молим...

ректор
Г. Шаморел

1. Др. Митковића, доцента, ја уопште и не познајем. Шта је њему требало да се бави и овим непродуктивним пословима око испитивања моје ситуације на универзи, сем ако и то није ишло у област његових научних студија! — мени уопште није познато. Можда се др. Митковић повео за другима или је, ваљда, претпостављао искрено да је у питању један тежак случај. У сваком случају за њега доста непријатан посао.

О др. Челићу, не бих желео да говорим, јер он је умро пре пет година. Велики немачки песник, Фридрих Шилер, у својој класичној песми о звону, вели да мртве треба оптуживати. Ја му у томе не бих следовао. Поч. др. Челић имао је разлога да пабирчи материјал против мене, као што сам и ја у своје време имао разлога да тражим његово отпуштање из општинске службе. Толико о томе.

Све је то било — и прошло. Човек се пита у чуду: зар шеф културне пропаганде нема других послова него да пошле толико година опет овако нечовечно чепрка по мојој прошлости, и то баш он, коме сам ја лично показивао сва ова документа са Лозанске универзе и који се и сам у то време ужасавао над свима сличним нападима?! То се види тако јасно и из његовог предговора.

Искрено говорећи, мене запрепашћују ова одвратна Видаковићева полемика која се ни у једној културној средини света не би могла да замисли у овој свирепости. Она је све до данас и у нашем јавном животу била сасвим непозната. Садањем шефу културне пропаганде града Београда припада слава што је први срзао јавну реч овако ниско, а пошто је то учинио, он се дрзнуо да још тражи заштиту новинарског удружења прилажући ту своју одвратну „психопатолошку грађу као доказ своје новинарске честитости!!

Ја држим да смем уздигнута чела да говорим о своме јавном раду који је свуда и свагда био крунисан успесима. Нарочито моје школовање, које толико буну творца психопатолошке грађе, остаје школски пример искрених напора човека који без ичије помоћи успева да савлада све тешкоће. Или треба да се помиримо с тим, сви ми радни људи, који ничемо из сиромашних средина, да немамо права на ранг и поштовање које за себе резервишу они који не стварају себе тим путем?! На срећу шеф културне пропаганде нема за собом никог у тој својој неурачунљивој оцени људи. Он уопште не може да претставља Београд у оваквом свом варварству него — себе самог.

КЛЕВЕТЕ У БЕСКОНАЧНОСТ

„... Отео је имање у вредности од преко 600.000 динара не одобравајући парцелациони план.“

У својој „психопатолошкој грађи“ шеф културне пропаганде дотиче се и случаја „отимање имања од г-ђе Драге Марковић“ због које сам тобож ја, вели тај клеветник „најзад уклоњен из Београдске општине и са свих других јавних и почасних положаја“. Он вели да је ово моје укланање „са свих јавних и почасних положаја“ следовало „благодарећи само познавању догађаја и људи у Београду од стране... која је, сем описаних шантажа Милослава Стојадиновића, сазнала и за читав низ његових малверзација у општини као потпредседника“.

Мене запрепашћује смелост једног јавног службеника којом он увлачи неодговорне факторе у питања, за која ћу одмах доказати да их је клеветник Видаковић измислио од почетка до краја, као што то уосталом одликује сву његову „психопатолошку грађу“.

У спору моме са том г-ђом Драгом Марковић због издавања тапије, учињен је један сасвим неумесан, боље рећи недопуштен покушај са захтевом да се против мене поведе кривична истрага због дела преваре и изнуде према Драги Марковић

али је Окружни суд за округ београдски решењем својим од 14 јуна 1934 г. П.О. 1337-34-8 тај захтев као скроз неумесан и на закону неоснован једном за свагда одбио.

Од интереса је да на овом месту напоменем само један део из судских разлога према којима се

„НИЧИМ НЕ УТВРЂУЈЕ ДА ЈЕ ТУЖИЛАЦ (а то сам ја) СА ТУЖЕНОМ ЗАКЉУЧИО УГОВОР ПУТЕМ ПРЕВАРЕ И ЗЛОУПОТРЕБОМ СВОЈЕ ВЛАСТИ...”

Ово је решење ускоро затим оснажио и Касациони суд. А грађански спор, вођен између мене и пом. г-ђе Драге Марковић око издавања тапије

пресуђен је исто тако у моју корист извршном пресудом Окружног суда за округ београдски под П.О 133-17-34 од 22-XI-34 год.

После овога ја се питам: како ће један јавни службеник на тако завидном положају моћи да правда поступак своје одвратне клевете, а нарочито она своја неурачунљива тврђења да су те и такве измишљотине биле од пресудног утицаја на одлуке меродавних да будем „најзад уклоњен из општине и са свих других јавних и почасних положаја”?!

Читаоци ће и на овом примеру видети, да Видаковићеви примери у потпуности потврђују апсолутну тачност наслова на његовом памфлету против мене са тако упадљиво истакнутом „психопатолошком грађом“. Нека то једном увиде и сви они који још увек Видаковића помажу у његовој разорној акцији.

Он који је знао за ове извршне пресуде Окружног суда, оснажене од стране Касације, — како може и како сме после свега тога да сервира јавности одвратну клевету о некој уцени с моје стране? И зашто не остане сам при тој својој лудости него увлачи друге уз привидне комплименте, који су и подлост и неваљалство у исто време?! Ја мислим да до данас у нашој земљи није било одвратнијег и безобзирнијег клеветника од њега.

Напоследку и питање: шта треба да је меродавно за оцену спорних права, грађана у чисто имовинским односима ако не извршне пресуде највишег суда у земљи?

Ја верујем у судове наше земље, а ако Видаковић не верује, њему нико не може помоћи. Или можда он мисли да

има неких других меродавнијих судова од ових наших редовних! Можда је том клеветнику меродавнија комбинација једне болесне маште него све пресуде наших судова. Он, ето, и ту лиферује пример јединствене клевете.

И докле злонамерно прећуткује извршне пресуде, за које је знао да су испале у моју корист, он на другој страни сервира лажи о мојој злоупотреби власти. А на крају свега тога, свих тих тако очигледних и одвратних клевета он се још усуђује да каже: „Стојадиновићево неваљалство треба омеђити мотком.“

КЛЕВЕТЕ О ФАЛСИФИКОВАЊУ ЗАПИСНИКА

„... Стојадиновићевом руком фалсификовани текст на самом оригиналу већ заведеног записника.“

(Стр. 46 „Портрет...“)

„... Знамо да је тада још на положају п.председника Београдске општине био сам извршилац фалсификата Милослав Стојадиновић!“

(Портрет...“)

Мени је тек после ових гнусних клевета у памфлету мало јаснија и она одвратна кампања у „Слободној речи“ у којој Видаковићевским стилем стоји исписана и ова неурачунљива фраза:

„фалсификовање записника ... извршио је својом руком г. Милослав Стојадиновић, на жалост и на срамоту Београда ондашњи п. председник Београдске општине, иначе у историји наше криминалистике познати Ломброзов тип са урођеним склоностима за вршење фалсификата (Госп. Савчићу, мимо његове воље био је наметнут Стојадиновић за сарадника) и т. д.“

Рећи за једног познатог јавног радника, који никада у своме животу ни зашта није био осуђиван, па чак ни саслушаван, да је „у историји наше криминалистике познати ломброзов тип“ заиста је нешто што нашу јавну реч срзава до ужаса. То већ више није журнализам него најобичнији бандитизам. На жалост тај исти лист ни до данас није хтео да штампа моју исправку, коју сам одмах преко Суда доставио! Ево једног типичног примера у прилог корените реформе закона о штампи, на бази јаче, далеко јаче заштите части и достојанства човека.

У тој својој исправци ја сам рекао, да ја лично таман толико имам везе са оригиналним записником Београдске општине колико има везе уредник тога листа са откривањем Северног пола! Нити сам водио деловодни протокол општине, нити њен записник, према томе никакве везе немам с тим пословима, нити могу примити ма какву одговорност.

Оригинални записник не исписује се писаћом машином, као што је злонамерно претстављено, него руком самога деловође, а ја никада нисам био деловођа, па према томе и не одговарам за туђе послове. *Оригиналан записник налази се у књизи записника и исписан је за све седнице руком самога деловође. Не само да у оригиналном записнику нема исписаног текста мојом руком, него нема ни једног слова нити једне црте која би потицала од мене.* Што се тога тиче све је обична лаж од почетка до краја. И кога то обмањује Видаковић и њему слични, када се зна да бих и ја као и сваки други, одавно био иза катанца када би то било истина. Бар књига записника београдске општине стоји свакоме на расположењу и сваки је може прегледати у свако време и до миле воље.

Видаковић је кукавички нашао једног бедног општинског чиновника Вардарске бановине, неког Андру Ђорђевића, — ја га у животу никада нисам срео ни видео! — да кобајаги „доказује“ на конференцији општинских чиновника моје фалсификате на записнику. У том бандитском памфлету Слободана Видаковића стоји на стр. 20 и ово:

„Кад би се једна објективна анкета предузела за испитивање његовог дефетистичког рада у Женеви и Лозани, његових превара и фалсификата и његовог корумптивног рада у Београдској општини — она би дала запрепашћујућа открића, чији би се финале имао очекивати на оптуженичкој клупи и казамату“ — завршава, вели Видаковић, свој документовани (sic) говор г. Андра Ђорђевића.“

Човек не зна шта је овде одвратније: да ли сама клевета или начин на који Видаковић потура једног ојађеника с Југа да врши овај атентат на мене. То је учињено на конференцији општинских чиновника у Загребу 6 фебруара 1936 год. у вези смишљеног плана Сл. Видаковића против „Савремене општине“. Но о томе ће накнадно бити речи.

Кад претставник штампе и културне пропаганде наше престонице тврди, да постоји дело фалсификата записника и то баш с моје стране, онда бих му ја поставио питање: па ко је други меродаван него редован Суд да утврди степен одговорности и казне? За све нормалне људе то је јасно. Или треба да идемо стопама клеветника Видаковића па да у опште не верујемо у судове и правду коју они деле. На томе путу сумње и ниподаштавања нашег судства он ће бити усамљен.

Тиме додирујемо једно веома интересно питање а на име: да ли је знао тај Видаковић у моменту писања овог одвратног памфлета да је Окружни суд за округ београдски водио већ строгу истрагу баш на овоме питању тобожњег фалсификовања записника и да је у вези тога донео и своју пресуду? То је било још пре 4 године. Слободан Видаковић знао је за ову пресуду Окружног суда, јер је она била у целисти објављена чак и у неким београдским листовима и то далеко пре но што је он објавио свој памфлет.

— Па зашто онда не чини о томе никакву напомену у своме памфлету од 176 страна?; питаће се читалац. Он је то морао да чини и по новинарској дужности, јер није то мала ствар да ли у опште постоји судска пресуда у овом конкретном случају записника или не постоји.

Видаковић нема новинарске части, зато прећуткује и ове важне чињенице, и ако за њих зна, докле наместо њих сервира јавности најобичније лажи о фалсификату оригиналног записника.

Па када он, као и њему слични бандити јавне речи, бежи од тога да чини јавно употребу од става нашег правосуђа у овом конкретном случају, онда нека ми је дозвољено да ја то учиним.

Ова ствар, дакле, била је још 1932 год. предмет дуге и строге истраге и разматрања од стране Окружног суда за град Београд. После свестране оцене свих чињеница, а на првом месту свих општинских записника, у разлозима Окружног суда истакнута су дословно ова места:

„... дело фалсификата записника не утврђује се са ових разлога: за постојање дела из § 397 к. з. потребно је да су у исправу унете лажне правно релевантне чињенице.

Правно релевантна и по закону обавезна у записнику Одборске седнице је одлука одбора. Из оригиналног записника међутим види се, да у диспозитивном делу нема уметаних речи нити радираних места, а садржина оригиналног записника равногласна је са текстом записника, чији се примерак налази у архиви Министарства унутрашњих дела, а према овереном препису достављеном по тражењу Истражног судије у акту Мин. унутр. дела бр. 105 од 29 јануара 1932 год.

Према томе указује се као немогућ навод, да је записник преправљен после одобрења од стране надлежног министра, а фотографски снимак и искази сведока који тврде по причању пок. Мојића да приложена фотографија представља стварни записник, не могу имати веће доказне вредности од самог оригиналног записника, који је јавна исправа. Ово утолико пре, што постојање оригинала, по коме је фотографски снимак учињен, није могло бити утврђено; и што је одлуком одборском по записнику од 19 јуна 1929 год. тач. 1, са предлогом суда општинског који је изнесен одбору на решење а по самоме записнику тај је предлог примљен....

2) Са оним овереним преписом истог записника одаслатим Мин. унутрашњих дела на одобрење, које је овакву одлуку одобрило.

3) Са оним преписом записника који је отштампан у служб. органу београдске општине од 15 јуна 1929 год. под бр. 11.

Уз то тај и такав записник читан је на следећој седници одборској од 5 јула 1929 год. и примљен са примедбама појединих одборника не на одлуку и решење одбора, већ о томе да поједине дебате нису тачно записане.

На основу свега изложенога има се кривична истрага према оптуженоме Милошу Савчићу и Војиславу Зађини прекинута.

Како према наведеноме у радњи Савчића и Зађине нема представљених дела нити каквих других кривичних дела, **самим тим утврђује се немогућност кривичне одговорности и Милослава Стојадиновића** као саизвршиоца. Како би отварање истраге према њему било везано са издавањем његовим суду као народног посланика, а како ни отворена истрага не би могла дати резултата у погледу његове кривице, то потписати налази да **према њему нема места ни отпочивања кривичне истраге.**

Са изложенога и § 29 к. с. п. у в. § 1 закона о изменама о увођењу у живот к. с. п. Истражни судија Округног суда за град Београд.

Решава:

Да се започета кривична истрага према Милошу Савчићу и Војиславу Зађини за дела из §§ 386 и 397 к. з. представљена у реферату и разложима овога решења **прекине**, а да се кривична истрага **према Милославу Стојадиновићу за иста дела не отпочиње**. Решење саопштити Милошу Савчићу и Војиславу Зађини, а решењем известити приватног тужиоца.

По извршности решења књигу записника одлука Општинског одбора вратити Суду општине београдске.

Решено у Округном суду за град Београд 10 јуна 1932 године ОГД бр. 20841. М — 131/32 у Београду.

Дел. писар,
М. Стевановић, с. р.

Истражни судија,
Вој. Суботић, с. р.
Истражном судији Округног суда
за град Београд,

По званичној дужности и благовременој жалби бр. 21858 Округни суд за град Београд размотрио је акта овог оптужења заједно са ожалбеним решењем, па је нашао да је на закону основано решење Истражног судије бр. 20841 од 10 јуна 1932 год., с тога га Округни суд за град Београд на основу чл. 3 закона о истражним властима **оснажава** а жалбу одбацује.

Акта се враћају.

Бр. 21. 858 — М — 131

15 јуна 1932 год.

Београд.

Судија,

Д. Јовановић, с. р.

*

17. — Ове су одлуке пуноважне и извршне према закону а и по уверењу о томе, које је издао Округни суд за град Београд под бр. 22197/32.

„Запрепашћујућа открића” Слободана Видаковића и његовог трабанта, тог ојађеника из Скопља, нису дала никакве резултате у смислу њихових жеља и пакости.

Из судске пресуде види се да ја *нисам чак ни саслушаван због тих записника*. Видаковић је све то знао још у 1932 год. Он је то знао 1933, 1934 па све до краја 1935 год. када сам објавио пом. критику на његову „Станбену беду”. Од тога часа он је све заборавио. Ова психопатолошка заборавност чудна је и жалосна у исто време.

СЕЈАЊЕ ЗАБУНЕ МЕЂУ ОПШТИНСКЕ СЛУЖБЕНИКЕ

Сталне и невероватне интриге и клевете Слободана Видаковића

О невероватним интригама Слободана Видаковића међу општинским службеницима могао би се заиста писати читав роман. Он и у овом домену деловања остаје доследан начелима која је поставио у својој психопатолошкој грађи: клеветање до краја и без замора. Ја ћу покушати да укратко изнесем главне махинације овог највећег клеветника Југославије које остају јединствене у аналима сличних скандала. Сва своја излагања поткрепљиваћу и у овом делу убедљивим доказима, цитирањем решења и бројева, верним демонстрирањем свих оних докумената, односа и чињеница које се ничим не могу оборити. Јер са клеветником Видаковићем не може се говорити другачије. Наместо његових апстрактних напомена и фраза без икакве вредности ја ћу, дакле, да се послужим само фактима.

Први и главни факаг, који њега бије по глави, то су његова сопствена признања о мојим великим заслугама за добро општинских службеника. Мени је мало непријатно што већ у почетку излагања у овом делу морам, пре свих других, да се позивам баш на њега, али он и јесте тај који је први и посејао све ове клевете, јер све до његових безобзирних напада у почетку ове 1936 год. између мене и сталешких организација општинских службеника, као и појединих општинских чиновника, постојали су најидеалнији односи, а „Савремена општина“ била је стално орган тих организација, која је бесплатно, са пуно алтруизма, смело и доследно бранила ствар општинских службеника, идући у томе толико далеко да је са многих страна била изложена чак прекорима да „не треба претеривати у одбрани интереса општинских чиновника, јер не чине само они самоуправу.“ Али „Савремена општина“ није се обзирала на те приговоре него је остала најдоследнији бранилац тих права и интереса истичући стално важну улогу ових вредних функционера у животу наших самоуправа.

Све организације општинских службеника почаствовале су „Савремену општину“ признавши је за свој орган. И она је то остала за све време, кроз више година. Ја бих нарочито молио читаоце да уоче ову веома важну чињеницу која најбоље показује одвратност интриге једног Слободана Видаковића, а она је у овоме.

Две пуне године после пријема закона о општинама и градским општинама, „Савремена општина“ остаје орган Савеза организације општинских службеника. добија од њих највећа признања, повеље, честитке, на стотине писама и телеграма у којима се сви од реда захваљују на раду и пожртвовању за општу ствар и самоуправа и општинских службеника.

У наслону на те чињенице веома је лако открити све смицалице овог великог интриганта, јер и он сам пише:

1935 год.

„Претставници Савеза и свих организација општинских службеника били су у сталном контакту са народним посланицима члановима законодавног одбора, нарочито са г. др. Милославом Стојадиновићем, који се снажно и несебично ангажовао за животну ствар свих градских службеника“.

(Извод из Видаковићевог писма које је објављено у оригиналу у предговору ове књиге).

1936 год.

„За све то време шта је Стојадиновић стварно урадио на заштити и победи захтева Савеза градова и захтева општинских чиновника? Не само да није урадио ништа — него стварно је радио супротно њиховим интересима.“

(Види његов памфлет „Портрет Милослава Стојадиновића“).

Написати својом сопственом руком ово и овако признање скоро три године после ступања на снагу новог општинског законодавства, изражавати за све то време безброј писмених и других захвалности човеку који се, као нико докле „снажно и несебично ангажовао за животну ствар градских службеника“, а тек у 1936 години, пошто је изашла моја критика на Видаковићеве списе, рећи: „не само да није урадио ништа него стварно је радио супротно њиховим интересима“, — ја држим да ту и такву поквареност, да не кажем неурачунљивост, не може нико да испољи у Југославији. И тај човек успева да гурне себе на положај п. претседника Савеза чиновничких организација, да их и данас преставља као њихов првак, да вршља како хоће и да са безброј клевета компромитије и себе и цео сталеж!

Овај нечовек пише, тако исто, у своје последњем више но неурачунљивом памфлету, дакле ове 1936 године:

„... И шта је урадио и колико је искупио своју реч, фарисејски дату највећој сталешкој организацији од 60.000 самоуправних службеника као и Савезу градова? Милослав Стојадиновић није се обзирао тада ни на један мотивисан предлог...“

А пре тога тај исти човек пише ми својом сопственом руком (види предговор ове књиге) и вели дословно:

„... Ја сам се — што је свим јасно — одмах солидарисао са чика Блажом (Марјановићем, б. чиновник општине града Београда), и у своје говору у секцији изнео објективно Ваше велике заслуге за наш сталеж, као и заслуге одличне „Савремене општине“.

Сада је потребно да нађемо базу на којој ћемо дати рекомпензацију „Савременој општини“.

Увек ваш пријатељ
Слободан Видаковић

А ускоро затим он ми шаље и једно друго писмо, исписано руком овог клеветника, у коме каже дословно:

„Поштовани и драги г. докторе,
 ...Том сам приликом говорио и ја и чика Благоје, о Вашем раду за добро овог сталежа, и остављам да од других чујете детаље.
 Поштује Вас и поздравља увек
 ваш,

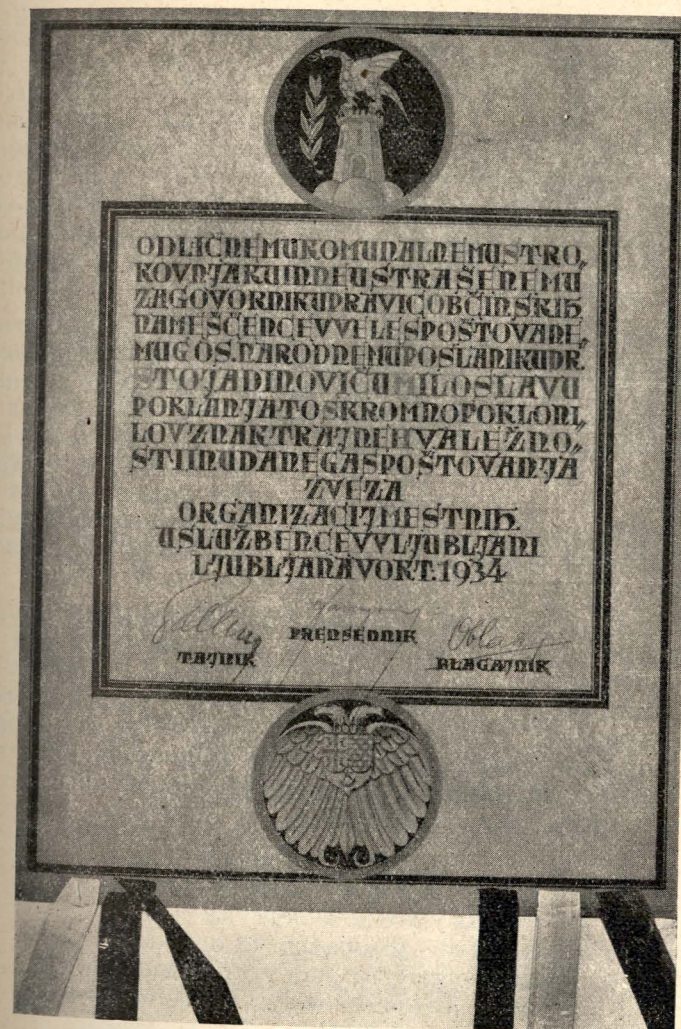
Слободан Видаковић

На срећу ја сам сачувао сву његову кореспонденцију која га, као и све оно што је свесно урадио. и на овом пољу „психопатолошке грађе“, приказује као опасног интриганта.

Дакле све до краја 1935 год. требало је тражити „базу на којој ћемо дати рекомпензацију „Савременој општини“! А већ после неколико недеља он толико успева да обмане и Савез и све организације општинских службеника у земљи, тако да се на конференцији делегата могла донети она невероватна одлука, на основу које се ја бојкутујем а „Савремена општина“ престаје бити орган Савеза!! И тако се одиграло једно чудо које се нормалним људима не би могло ни у сну да прикаже: тај исти савез плуноу је на све своје изјаве, хвале и признања наглашавана кроз неколико година да би одговорио жељи једног Слободана Видаковића! Ствар чудна, невероватна и жалосна!

Да бих читаоце изближе упознао са опасним интриганством Сл. Видаковића које је проузроковало ону неразумну одлука Савеза, ја ћу се послужити извесним документима, на жалост и ту само у ограниченом броју, водећи рачуна о наметнутим ми трошковима које проузрокују клишеја и штампа ове књиге. Читаоци ће и из ових примера видети виртуозност Сл. Видаковића у спровођењу своје рушилачке акције, а криминалисте и психијатри наћи ће у ономе што лиферује Видаковић довољно материјала за своје студије. Изнесени примери заслужују у сваком случају пажњу најшире јавности.

Ову диплому, која је иначе уметнички израђена на нарочитом пергаменту, предала ми је нарочита делегација из Словеније на челу са магистр. директором г. др. Јанчигајем. Том приликом добио сам од Савеза општинских чиновника и једну скупоцену слику у масним бојама, рад познатог словеначког уметника Ваупотића.

На овој дипломи пише :

Odličnemu komunalnem strokovnjaku in neustrašenemu zagovorniku pravic občinskih namješčencev velespoštovanemu gos. narodnemu poslaniku Dr. Miloslavu Stojadinoviču poklanja to skromno poklonilo v znak trajne hvaležnosti in odanega spoštovanja

Zveza
 Organizacij mestnih uslužbencev v
 Ljubljana okt. 1934 god. »

„Одличном комуналном стручњаку и неустрашимом поборнику права општинских чиновника ... Др. Милославу Стојадиновићу у знак трајне захвалности и оданости

Савез
 организација општинских службеника“, Љубљана, октобра 1934 год.

Г. др. Јанчигај је најизразитији претставник тежња и интереса општинских службеника, који су га баш због тога и овластили да у парламенту бди над радом одбора, што је он чинио на начин пун такта и достојанства. Г. др. Јанчигај је усто и најбољи познавалац ових питања. Готово даноноћно он је обилазио клубове и нар. посланике, са сваким говорио и тумачио легитимне тежње својих другова. Видаковић се за све то време врло мало виђао, нити је што нарочито радио нити себе излагао непријатностима. Он се просто на просто крио иза овог ретко снажног духа и енергије г. др. Јанчигаја.

Сам факат да ми је ова диплома у знак захвалности издата годину дана по ступању на снагу оба општинска закона, и то баш од оних који су стално и из непосредне близине пратили у Нар. скупштини мој рад, који су сами слушали и проверавали целокупну делатност свију, све то показује до пуне очигледности да је оптужба Сл. Видаковића о издајству интереса општ. службеника с моје стране најодвратнија клевета. У осталом он и сам, сопственим признањем, доказује да је клеветник и да му, као таквом, нема места међу часним људима.

Ово чудо од клеветника, које ми је и само, у друштву делегата из Љубљане, честитало на добијању свих тих тако видних признања, које свако своје писмо све до краја 1935 год. т. ј. до појаве оне моје начелне критике против његових списа, почиње са „Драги г. докторе, пријатељу и добротвору“, а свршава стварно са оним „увек ваш одани пријатељ“, пише сад у своме одвратном памфлету о њима па и о г. др. Јанчигају да су били прости

„наивни функционери које је Стојадиновић највише опчинио својим хохштаплерским блефовима.“ (Види стр. 38 одвратног памфлета „портрет Милослава Стојадиновића, психопатолошка грађа“).

Не претерујем ни мало ако кажем, да одвратнијих примера људске покварености и незахвалности није било од ових које лиферује овај вајни шеф културне пропаганде престонице Сл. Видаковић.

Да наставим своју краћу причу о банлитству овог опасног човека, поткрепљену и на даље аутентичним документима, а ово је нужно у толико пре јер његов памфлет од 176 страна не садржи ни један једини документ, него је све засновано на лажи и клевети.

И овде је сваки коментар излишан.

Управа Пошта Југославије Uprava Pošta Jugoslavije		ТЕЛЕГРАМ TELEGRAM			
		dru miroslavu stojadinovicu			
		bivsem narodnom poslaniku			
		bêrd alekse nenadovica 1.			
№ - IZ	Време пријема Време предаје	Службени поздрав Službeni pozdrav	Време пријема Време предаје	Поплис телегр. ценов.	
" Split 3718	-42, -24, -20/20-			24.11	

savez organizacija gradskih i općinskih službenika i umirovljenika primorske banovine sa svoje konstituirajuće skupštine u Splitu pozdravlja vase gospodstvo izrazujući vam najveću zahvalnost na zauzimanju za naše stalaske interese - pretsjednik dr Tomaseo +

MAGISTRATNI DIREKTOR
LJUBLJANA

Ljubljana, 26.11.1934.

Visokopoštovani gospodin poslanice!

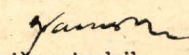
Prije svega Vam ponovo mnogo zahvalim za svu Vašu ljubaznost i poštenost kojom podupirate stremljenje občinskih nameštenika.

formisati o svemu naši delegati, koji će doći u Beograd u sredu ujutro.

Molimo Vas, da ćete primiti i kod ove prilike izraze našeg najodličnijeg poštovanja te zagotovio naše trajne zahvalnosti.

ZVEZA
organizacij mestnih ustabencev
v LJUBLJANI.

tč. tajnik

tč. pretsednik

На стотине је писама, телеграма, карата и других признања свих општинских чиновника и организација, који су, ценећи не само моје заузимање за њих кроз „Савремену оп-

Управа Пошта Југославије Uprava Pošta Jugoslavije		ТЕЛЕГРАМ TELEGRAM		17. 11. 36	
dr. Stojadinović Miroslav		dr. Aleksa Ranađević broj 1.			
ИЗ - ИЗ	Време прелазе Vreme prelaženja	Службени подаци Službeni podaci	Време пријема Vreme prijema	Потпис телегр. чинов. Potpis telegr. činov.	
1. - 2006. - 36. - 17. - 10/05. -					
Друштву месних низјих услужбанаца у Љубљани част је послати с својег реднега обичнега збора својему пријатељу и поборнику за становање: правце важностна поздравља и захваља. = председник обшар карот =					

штину“ него тако исто и мој рад у Народној скупштини, сматрали за свету дужност да ту захвалност на који било начин изразе. И за тога ојађеника из Скопља, Андру Ђорђевића,

Господину

Др. Милошау Стојадновићу
уреднику „Савремене Општине“
и његовом колеги

Београд.

Много поштом Господине Др-е,

у мени и мени разговора када сам Вас посетиле заједно са другим чланом Срећковићем у Скупштини а у ствари заштите стечених права општ. службеника на овом подручју, приликом изјаве Вам дојде с молбом, да га доведете у „Савремену Општину“ који сам укупно на основу свих општ. бележника и службеника била овога подручја, чије сам интересе и до сада заступала. И поред неуспеха да у Финансијском одбору предлози предложени, који сте и Ви са извесним успехом г.г. послужили укупно Кр. Влади, ја Вам и овом приликом у име службеника и у име своје толико захваљујем и молим, да и даље устремите у борби за праведним решењем и наших сталежних питања уз дубоко поштовање, срдечно Вас поздравља

У Поштом/срез Пачева/

Била општин
Бранка Луцај
општ. бележник - дипломирани правник.

кога је Видаковић срамно потурио да ме онако бестијално оклевета, у то време ми нисмо били бандити него људи који су се искрено заузимали за општу ствар и самоуправа и службеника.

Gospodine Doktore, u kivoj su mi pameti Vase reci uvek ostovarene kodom na mui sednicama Polovnog Odbora i skupstinama Savena Gradova, Vase živo zauzimanje za ispravno rešenje tog za nasije primarno važnog problema i zato sam se danas kivo obradovao kada su mi Kolega inspirali, kako ste ih izofeli prijarmo primiti i obećali im da ćete se za gradske službenike mođe voje zauzeti

Ja uvek sam u Vas, a to sam ostavim moju dužnost i pre njihovog polaska u Beograd, la sam u Vasu vidim kije koje se naše jade u tom za nas težkom momentu moiti i od toga nas obraniti. Njihove reci uverile su me

da je moje ubvanje u Vas bilo ispravno, te budete li Vi se za stvar našu zauzeti, budete uvereni da ćete naši zahvalno miževu koji je Vasu kivo uzvatiti za prijateljstvo i priznanjem, a veliki broj ovakvih prijateja znak je ne samo priznanja nego i neprocenjivog vodstva i udovolnog zadovoljstva k h prijateja. Kje to zadovoljstvo mađu Vasu da zahvala, kao Vasu nog dug ne mogu da zaborave

Ja Vasu Gospodine Doktore u ime moje i u ime svih Kolega najiskrenije blago danim, u nadi da će Vase nastojanje moiti u velikim plodovi, kao Vasu mohim

da primite vrhovi mog najdubljeg
štovanja i oduševljenosti

Горњи Лицати : Комитет : Краља

M. Stojadinović

Split 14. juna 1934.

Г. н. Господин

Др Милослав Стојадиновић
начелни прокламист

Београд

Поред осталог материјала ја сам сачувао и онај део Видаковићевог извештаја који садржи захвалност његовог грабанта, Андре Ђорђевића, једног умног сиромашка, који је допустио да га Видаковић деградира на најнижи степен, и скоришћујући га за напад против мене, — човека, кога тај ојађеник Андра из Јужне Србије уопште и не познаје! Из тих краћих напомена из извештаја види се, како су ти људи, кад им је то требало, умели да буду захвални и снисходљиви. Ипак је најинтересантније у томе Видаковићевом извештају његовом руком дописани део који гласи :

КРАЈЕВИНА ЈУГОСЛАВИЈА
СУД ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА
РЕДАКЦИЈА И АДМИНИСТРАЦИЈА
БЕОГРАДСКИХ ОПШТИНСКИХ НОВИНА
Телефон 66. 63-37

Београд, —

Буклет на српском X.)

„... да се на неки часопис као орган
Савеза претплате све локалне организације,
„Савремене“ Савезу, као и да председничком Савеза
препоручи свима члановима Савеза да се
на „Савремену Општину“ у што већем броју претплате.
„Председничком Савеза савремене у организацији да се
уредником „Савремене Општине“ г. Др Милославом
Стојадиновићем споразуме око свих
детаља по питању уређивања
службеног дела листа као и по
питању претплаћивања на
лист“.

Горње напомене Сл. Видаковића дописане су на делу његовог извештаја који гласе:

„... с тим да се на часопис као орган савеза обавезно претплате све локалне организације, учлањене у Савезу, као и да председништво Савеза препоручи свима члановима савеза да се на „Савремену Општину“ у што већем броју претплате.

Претседништву Савеза стављено је у дужност да се са уредником „Савремене општине“ г. Др Милославом Стојадиновићем споразуме око свих детаља по питању уређивања службеног дела листа као и по питању претплаћивања на лист“.

О неотпуштању општинских службеника до доношења уредаба по Закону о општинама

Г. Андра Ђорђевић, делегат Савеза Вардарске бановине, предложио је, и Конгрес је једногласно примио, да се упутити телеграм Министру унутрашњих послова г. Живојину Лазићу, и истим замоли и затражи хитно доношење уредаба по Закону о општинама. А док се све те уредбе не донесу, да се забрани даље отпуштање општинских службеника.

Предлог г. Ђорђевића поздрављен је аплаузом.

У погледу Савезног органа, према реферату г. Благоја Маријановића, Конгрес је једногласно одлучио, да комунални часопис „Савремена Општина“ г. Др Милослава Стојадиновића, и даље остане орган Савеза

SAVEZ ORGANIZACIJA SLUŽBENIKA GRAĐANSKIH I SEOSKIH OPĆINA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

ZAGREB 17. novembra 1933.

Broj 37 1933. 5.

Stranica sadržaj "Savremena opština - pretplata.

Poštovanom uredništvu

"Savremena opština"

Београд

Molimo Vas ovime, da nam od čana prijema ovog dopisa šalje-
te rečovito Vaš list, a osim toga da nam pošaljete i sve brojeve izaš-
le od početka ove године na adresu: Тајништво Савеза организација слу-
беника грађанских и сеоских опћина Кралевине Југославије у Загребу, Ко-
зарчева улица 21/II, те да нам саопште износ претплате до конца годи-
не 1933.

Уједино нам је част извјестити Вас, да смо чарањном поштом очаслали окружицу према закључку реовите главне скупштине одржане у Загребу 15. августа 1933., којом смо позвали све наше организације и чланове Удружења у цијелој земљи, да се претплате на Ваš list.

Za pretsjeđništvo i Upravni odbor Saveza:

Pretsjeđnik:

V. đ. тајник:

M. Stojadinović

M. Stojadinović

Памфлетиста Видаковић, који јавности сервира оне одвратне лажи против мене, ето где лиферује сам најубедљивије доказе против себе самог, доказе да је клеветник најниже врсте. Јер како може и сме да се говори о томе да сам ја радио против интереса општинских службеника када ми они и појединачно и преко својих организација дају највиднија признања заузимају се за „Савремену општину“ и чине све у правцу наше најискреније, скоро братске сарадње.

Томе у прилог ето и документа самог Савеза организације службеника градских и сеоских општина Краљевине Југославије, који . . . има част изјестити Вас, да смо данашњом поштом одаслали окружницу према закључку редовите

SAVEZ ORGANIZACIJA ŠIŠOVNIKA I SAMOŠTENIKA
GRADSKIH I SEOSKIH OPĆINA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Broj 119 1934.

Predmet : Saziv kongresa u Beogradu.

Zagreb, dne 23. travnja 1934.

Gospođinu

dr. M i l o s t a u S T O J A D I N O V I Ć U,

narodnom poslaniku

BEOGRAD.

Sa žaljenjem moramo izraziti Vašemu gospodstvu izvinjenje, što nam radi tehničkih poteškoća/zakašnjenje sa izleta na Avalu nije bile moguće na vrijeme da se s Vama sastanemo, da tako dokončamo naše sporazumjevanje od prije podneva dana 16. travnja 1934.

Stoga Vas gospodine narodi poslaniče molimo, da se na ovaj način načini naš sporazum glede saziva kongresa sviju službenika gradskih i seoskih općina u Beogradu u vrijeme, kada te najbolje bude odgovaralo intencijama Kraljevske vlade.

Kako smo već onda gotove denijeli principiijelni zaključak glede saziva kongresa, te bismo bili slobodni još jednom rekapitulirati ondašnji naš razgovor u slijedećim utanačenjima :

- 1./ Kongres sazivlje naš savez u Beogradu,
- 2./ Kongres imade se održavati dva dana i to :
 - a./ prvi dan otvorenje kongresa i razdioba poslova na sekcije sastav banovinskih saveza, gdje ih još nema; pristup novih b. nevinskih organizacija u centralni zemaljski savez; dogovor glede sastava kandidacione liste za novi upravni odbor centralnog saveza;
 - b./ drugi dan : svečano zbrerevanje sviju delegata iz čitave zemlje, ostavka starog upravnog odbora i biranje novog odbora, razni referatí stručne prirode itd., te završetak kongresa.
- 3./ Kraljevska vlada podupreti će ovu našu nacionalnu namisao time, da će preporučiti svima gradskim i seoskim načelnicima diljem Kraljevine, da dozvole sastanke, kako bi se konstituirali seoski odbori, gdje ih još nema, i izabrali delegati za kongres u Beogradu. Nadalje će nam Kr. vlada odobriti popust na željezničkim i drž. parobrodima tako, da bi učesnici kongresa platili samo

25 % redovite tarife. Nadalje preporuča, da se dozvoli održanje kongresa, koji bi trebao imati najsvetiji karakter, u jednoj reprezentativnoj sali u Beogradu, napr. u narodnom pozorištu itd.

To bi bile u glavnome, gospodine narodni poslaniče, smjernice, o kojima smo zadnji puta govorili, pak Vas najuljudnije molimo, da ih sa nadležnima dogovorate i nama javite konačno definitivno Vaše stanovište, kako bi mi mogli u danom slučaju poduzeti rad oko sviju priprema. Posao je zaista ogroman, te bi svakako iziskivao mnogo truda i vremena i finansijskih žrtva.

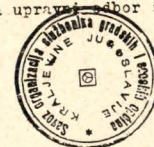
Ujedno Vas molimo, da nam od prilike fiksirate dane u kojima bi se kongres održavao, kao primjerice po nama nabačena misao na Vidov i Petrov dan, što bi imalo jedan veliki nacionalni svečeni karakter.

Konačno Vas još jedno molimo za izvinjenje, pak Vas srdačno pozdravljamo

Za upravni odbor :

Predsjednik :

M. Marošević

Tajnik :

J. Marošević

Adresa radi odgovora :

dr. Marošević Josip
gradski zdravstveni nadzornik

ZAGREB.

Čukrićeva ul. 3.

главне скупштине одржане у Загребу 15 августа 1933 год. којом смо позвали све наше организације и чланове удружења у цијелој земљи, да се претплате на Ваш лист“.

Иронија судбина хтела је да ова два иста имена, г.г. др. Марошевић и Хорват објаве доцније бојкот против те исте „Савремене општине“!

Иначе Савез продужује и на даље најинтимнију сарадњу са мнош и мојом „Савременом општином“, користи се свима услугама које су у интересу сталежа и — припрема атентат на све то, на себе самог и на сва досадашња признања.

Ако је онај први докуменат писан пред крај 1933 год. то је још интересантнији овај други из 1934 год.

Ја мислим да бих овде могао да станем. јер је мој однос према општинским службеницима и њиховим организацијама апсолутно јасан, чист и одређен.

Треба неко да је формално луд па да верује да сам ја радио против интереса општинских службеника у Народној

скупштини а да ми ови, њихове организације и њихови делегати — чак и сам клеветник Видаковић — пуне две године после ступања на снагу нових општинских закона — изражавају такву захвалност и да одржавају са мном тако пријатељске везе, као што се то показује непобитним доказима и до пуне очигледности, као што се то види из свих њихових службених извештаја, писама и т. д.

СТАЛЕШКЕ ВИЈЕСТИ

Saveza organizacije službenika gradskih i seoskih općina Kraljevine Jugoslavije. SVIMA BANOVINSKIM, SRESKIM, GRADSKIM, LOKALNIM I DRUGIM NASIM STALEŠKIM ORGANIZACIJAMA, TE SVIMA SLUŽBENICIMA GRADSKIM I SEOSKIM OPĆINA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

на з н а б ј е
Дана 6 фебруара 1936. одржао је Савез организације службеника градских и сеоских опћина Кралевине Југославије своју вредну пленарну сједницу у Загребу.

На тој пленарној сједници расправљена су, измједу осталог и питања нападаја и критике г. Др. Милослава Стојадиновића уредника „Савремене опћине“ на г. Слободана З. Видаковића, потпретједника сеоских опћина Кралевине Југославије и потпретједника Радног одбора Савеза у Београду. „Савремена опћина“ је приватни лист, којему је власник и уредник г. Др. Милослав Стојадиновић. На Конгресу Савеза одржаном у Загребу 25. августа 1933. год. узет је до покретања „Савремене опћине“ као службени орган „Савеза организација службеника градских и сеоских опћина Кралевине Југославије“.

На предној страни уз наслов „Савремена опћина“ орган Савеза градова, носи још и наслов: Савез организација службеника градских и сеоских опћина Кралевине Југославије.

У броју 11 и 12 1935 г. и у првом броју 1936. „Савремене опћине“ дјели у савезном гласилу, напада и критикује г. Др. Милослав Стојадиновић на један тенденциозан начин г. Слободана Видаковића, једног од главних функционера Савеза организација службеника градских и сеоских опћина.

Главни одбор Савеза организација службеника градских и сеоских опћина, размотривши свештено овај нападај г. Др. Милослава Стојадиновића на г. Слободана Видаковића, створило је једногласно овај закључак:

1) Пленум Савеза организација службеника градских и сеоских опћина Кралевине Југославије једногласно осуђује нападај г. Др. Милослава Стојадиновића у листу „Савремена опћина“ на г. Слободана Видаковића;

2) Савезној управи ставља се у дужност: а) да даде јавну изјаву, којом Савез организација службеника градских и сеоских опћина осуђује овај нападај г. Др. Милослава Стојадиновића да заступа од г. Др. Милослава Стојадиновића да таква изјава донесе у народном гласилу „Савремена опћина“;

б) да савјестито испитивши „Савремену опћину“ да усталије бити више орган Савеза организација службеника градских и сеоских опћина и да брзо напише на предној страни да је „Савремена опћина“ и орган Савеза организација службеника градских и сеоских опћина Кралевине Југославије;

в) да и о свему томе обавјести све савезне организације и свкупно чланство;

3) Према свим досадашњим бројним искуствима, које је Савез организација службеника градских и сеоских опћина имао у посебну сарадњу са г. Др. Милославом Стојадиновићем по разним

сталешким питањима, једногласно се одлучио, да Савез организација службеника градских и сеоских опћина више не прима никада и никакву сарадњу г. Др. Милослава Стојадиновића и напомиње се свима сталешким организацијама у цијелој Кралевини да евентуално понуђену сарадњу г. Др. Стојадиновића категорички одбију, пошто она не одговара основним интересима нашег сталежа, што су доказали потпретједници појединих бановинских организација на овој сједници Главног одбора.

На основу овог закључка савезна управа дјелује у име Савеза организација службеника градских и сеоских опћина Кралевине Југославије ову

1) Пленарна сједница Главног одбора Савеза организација службеника градских и сеоских опћина Кралевине Југославије са делегатима бановинских опћина и других локалних организација одржана 6 фебруара 1936 г. у Загребу и пленарна сједница Савеза организација службеника градских и сеоских опћина, одржана дан 8 марта 1936 г. у Београду једногласно је по саслушању извјештаја специјалног анкетног одбора закључила:

1) Констатује се да је у часопису „Савремена опћина“ број 11 и 12 године 1935 и број 1 године 1936 који је часопис био и сталешко гласило Савеза свих организација градских и сеоских опћина Кралевине Југославије објављен нападај на г. Слободана Видаковића, потпретједника Савеза и потпретједника Радног одбора Савеза у Београду.

Да није ништа забавно у овом сталешком роду, већ импунира се у чланцима обједанственим и „Савременој опћини“ неким функционерима г. Слободана Видаковића, пропагандирајући у њима својим дјелима да „Савез не стоји“ — јер је најбољи доказ да је Кралјева академија наука у Београду једно од највећих и најважнијих привредних и научног дјела из области народне привредности.

2) Пленарна сједница Главног одбора Савеза организација службеника градских и сеоских опћина са делегатима бановинских и локалних организација одржана дан 8 марта о. год. у Београду осуђује закључке савезне сједнице од 6 фебруара 1936 г. у Загребу те напомиње да је г. Др. Милослав Стојадиновић те прјавио да за сав досадашњи рад у Савезу дјелује пуно признање својим потпретједнику г. Слободану Видаковићу.

Уредно пленарна сједница изјављује, да часопис „Савремена опћина“ не сматра више службеним органом ни својим сталешким гласилом.

За управу Савеза организација службеника градских и сеоских опћина Кралевине Југославије
Ташник Претједник

Невероватно али истинито: бојкот против свога доброствора, против човека који на своме столу чува читаве гомиле писмених признања свих врста и који се, по речима инспиратора свих ових одвратних клевета, једнога Видаковића, несребично и са пуно љубави ангажовао за општу ствар и самоуправа и њихових службеника!

Као што ће читаоци одмах увидети, ова ствар није лично моја и Видаковићева; она је добила општи карактер увлачењем тако моћних организација у службу најружнијих протехта Слободана Видаковића.

Ти исти људи, претседник савеза др. Марошевић и тајник Хорват, који кроз дуги низ година па све до јуче нису имали довољно хвале за свој рад (види њихова претходна писма у име Савеза) данас се усуђују да преко једног угледног листа објаве и ово:

„Према свим досадашњим бројним искуствима (??) које је Савез организација службеника градских и сеоских опћина имао у погледу сарадње са г. Др. Милославом Стојадиновићем, по разним сталешким питањима, једногласно се одлучује, да Савез организације службеника градских и сеоских опћина више не прима никада и никакву сарадњу г. Др. Милослава Стојадиновића, и напомиње се свима сталешким организацијама у цијелој Краљевини, да евентуално понуђену сарадњу г. Др. Стојадиновића категорички одбију, пошто она не одговара основним интересима нашег сталежа“.

То је друга награда коју сам добио за свој рад пун искрене пажње и љубави за овај сталеж! Прва је била у славопојкама свију њих, па и потписника овога прогласа, др. Марошевића и Хорвата, друга награда дата ми је једним срамним бојкотом који у овој одвратности и глупости остаје усамљен.

Ја сам се навикао да примам ударце, али зато не пропуштам никада ни једну прилику а да их не вратим двоструко. Овога пута, признајем, бејаш савим немоћан. Објављени бојкот против мене, који је усто добио и овако широк публицитет, дао је одмах тешке последице: прво на десетине а затим на стотине бројева „Савремене општине“ чиновници су почели да враћају, и тако је то ишло у недоглед докле ми није причињена тако осетна материјална штета да сам за мало био принуђен да обуставим часопис, који је кроз читаву деценију вршио једну велику мисију а у првом реду баш у правцу побољшања положаја општинских службеника. Срећна игра догађаја хтела је да баш ја као оснивач и уредник часописа будем тумач и бранилац права овог сталежа у Народној скупштини и да својим утицајем допринесем да се удари чврста основа за даље регулисавање њихових односа. И они су ми све то признали у пуној мери.

Загребачке „Новости“, 22-III-36 год.

Довде је ствар потпуно јасна. Мистерија се појављује тек у међувремену од 20 децембра 1935 до марта 1936 год.

Наш расно здрав свет, чија су расуђивања, пре свега, морална и праведна неће никада разумети ово што сад следује. Објашњење те мистерије ја преостављам у првом реду нашим добрим криминалистима и психијатрима, јер оно што је у стању Видаковић да уради иде ствар само у област тих студија. Већ 22 марта 1936 год. загребачке „Новости“ објавиле су проглас пом. Савеза организација општинских службеника против „Савремене општине“ и мене као њеног уредника. Овај проглас стварно је један веома тежак бојкот, који до данас никад није објављен у овој форми и то од једне јаке сталешке организације [види „Сталешке вијести“].

Нека чудна фаталност хтела је да се у овој години — после мога десетогодишњег рада за добро општинских службеника — објави онако сраман бојкот против мене и часописа, и да ми се нанесе материјална штета која се не може ничим надокнадити.

— И зашто све то? питаће се читалац. Пустимо сам Савез нека нам објасни свој став.

У своме пом. прогласу он вели да је тај бојкот надомном објављен зато, — нека читалац ово чита и нека се зграђава —

„да би се унијела забуна у наше сталешке редове, импутира се у чланцима објелодањеним у „Савременој општини“ нашем функционеру пропаганда комунизма у његовим делима, што у ствари не стоји, чему је најбољи доказ, да је Краљевска Академија наука у Београду једно од његових у нападају инкриминираних дјела, наградила својом наградом за најбоље научно дјело из области народне привреде“.

Дакле ту лежи зец: више није спорно ни једно правоти ни ма који интерес сталеза као таквог, него је спорно да ли Видаковићев списи имају комунистичку тенденцију или не. А да би доказао да је Видаковић далеко од комунизма, Савез уплиће и мене и Краљевску српску академију у чисто политички спор, који се тога Савеза у опште не сме да тиче као сталешке организације. Јер да ли је неко комуниста или није, да ли припада овој или оној партиској групи, Савез општинских чиновника није зато ту да изиграва арбитра у овим случајевима, да слуша оне неурачунљиве реферате о приликама у Београду неког Андре Ђорђевића из Скопља, кога је подметнуо Видаковић, као и да уопште себе брука личним смицалицама, ружним и неразумним у исто време. Упуштајући се у ову ствар Савез је најмање служио интересима свога сталеза. Хиљаде општинских чиновника морају знати да су у овом случају били изневерени од управе која се, ето, усудила да баци блатом на човека коме је и сама одавала пуно признање. И то све да би доказали да Видаковић није комуниста! Као да је то задатак ове сталешке организације да штити клеветнике најниже врсте, што је у овој књизи са читавим низом документованих прилога у потпуности и доказано.

ПОТУРИВАЊЕ ДРУГИХ РАДИ ИЗВОЂЕЊА СВОЈИХ ПAKЛЕНИХ ЗАМИСЛИ

На место да ми одговори објективно на мој чланак у „Савременој општини“, као што би то сваки други учинио, јер у ствари једино то и било је спорно између мене и њега, докле је све друго најобичнија измишљотина, Слободан Видаковић почео је да потура друге за борбу против мене. Начин на који он успева да то изведе одаје једног опасног махера, али тако исто и општу друштвену слабост.

Ја тврдим с правом да нема ни једног писменог човека који би на ону моју кратку критику његове „Станбене беде“, у броју од децембра 1935 год., одговорио овако одвратним памфлетом од читавих 176 страна! И што је највећа срамота за нашу књигу, наше новинарство и нашу културу у опште овај претставник некултуре не успева да изнесе ни један једини стваран аргуменат.

У својству интриганта он је успео да увуче управу организације општинских службеника у једну веома опасну и нечасну игру, у толико лакше јер је и сам њен члан.

Ја сам очекивао да ће ми Видаковић на пом. чланак у „Саврем. општини“ одговорити објективним излагањем једног научног питања које је и било предмет спора. Али, на моје запрепашћење, почетком фебруара 1936 год. отпочела је једна друга битка кроз писмо Савеза организација општинских службеника из Загреба, кога је Видаковић потурио да обави један незахвалан посао. По себи се разуме да сам на ово писмо одмах одговорио Савезу третирајући Видаковића с правом као интриганта и истичући нарочито околност да се Савеза ови наши диспути ништа не тичу.

Све ове ствари Видаковић прећуткује, али је зато у својем памфлету објавио моје писмо упућено Савезу, које је и било изазвано неспретним ставом ове сталешке организације.

Он сад то моје изнуђено писмо, писмо нужне одбране претставља као неку врсту тајног достављања и ако је оно одговор на скроз погрешне одлуке Савеза. Да се о томе, пре објављивања оног савезног прогласа — бојкота, између мене и Савеза водила преписка показује најбоље ово писмо претседника др. Марошевића. Дакле никаква тајна и жбирска преписка, него сасвим коректно дописивање у случају који би, због погрешног става Савеза, правдао сваки мој протест.

Да се вратимо на саму мотивацију Савеза за коју Видаковић потура да му ја „импутирам комунизам“ а то не стоји, вели управа Савеза,

„чему је најбољи доказ, да је Краљевска академија наука у Београду једно од његових у нападају инкриминираних дјела, наградила својом наградом за најбоље научно дјело из области народне привреде“.

MED. UNIV.
DR. JOSIP MAROŠEVIĆ
BR. ZBIR. NAČELNIK
ZAGREB
PETRINSKA UL. B. L. - TELEFON 3401

Zagreb, 5. VII. 1936.

Uvaženi gosp. doktore!

Otvordnjem ovime pri mitak
Vašega pisma od 3. ov. mj. kao
odgovor na moje pismo.

Došto sam ja iz drugih narodi-
tih motiva predao dne 27. VII. o. g.
ostavku na časti predsjednika našeg
Saveza, to sam slobodan da Vas
obavjestim, da sam Vaše pismo da
nas otposlao generalnom tajniku
našega Saveza g. Horvatić Marku,
koji se sada nalazi u Beogradu
jer naš Savez održaje dne 7. i 8. ov.
mj. Memorijal sednici. On stani
je sada u Beogradu u Zadržnom
u i vijećnici gradona-
predstavstva.

Konacisti - ul. Dečanska br. 12.

Znači je njegovu adresu u Za-
grebu: gradski forezniured,
Bačkoga ul. 6.

Moleći Vas, da ovo moje poruče
sasrećuje izvolite primiti do
značaja, ostajem uz izraze
dubokog poštovanja

Marošević

Пре свега ово је обична лаж, јер академија није уопште
ценила политичку страну питања нити целисходност наглаше-
них колективистичких идеја у списима г. Видаковића.

Увлачење Краљ. срп. академије у циљу правдања ових
неурачунљивих поступака једног Видаковића, означава један
по све лош маневар којим се није смео да послужи нити Ви-
даковић ни ова сталешка организација.

РАЗУМНА ОГРАДА СРПСКЕ КРАЉЕВСКЕ АКАДЕМИЈЕ

Постоје две врсте дела Српске краљевске академије:
она која академија као таква награди и она која Академија
препоручује за награду из разних фондова којима она ру-
кује. Прву врсту дела Академија штампа о своме трошку и
то су њена издања, докле друга врста награде претставља
новчану помоћ као потстрек писцима за даљи рад.

Слоб. Видаковић намерно брка ове две ствари и потура
Савезу да је Академија његову брошуру „наградила својом
наградом за најбоље научно дело из области народне
привреде.“

У последњем штампаном извештају Краљ. срп. акаде-
мије стоји на стр. 123 и 124

„Да се дело „комуналне финансије наших градова“
награди са 2.000 дин. из задужбине Павла и Радојке
Вуковић.“

Дакле ни речи о „својој награди“ у горњем смислу, ни
слова о томе да је ово „најбоље научно дело“, нити се игде
помиње „научно дело из области народне привреде.“

Што је најстрашније и најневероватније, Видаковић је
потурио Савезу да га брани од мојих тобожњих напада про-
тив награђеног дела „комуналне финансије“, а ја никада ни
једним чланком нисам уопште ни критиковао ту књигу, и ако
ми је он исту послао на приказ „као стручњаку“, како он то
сам каже, да би ме одмах затим упоредио са незналицом и
„Нилским коњем.“ Махинација с његове стране била је толи-
ко вешта а став Савеза толико неразвишљен, да је објавио
бојкот нада мнош због нечега што уопште нисам ни урадио,
а на име — нека ми читаоци допусте понављање — да сам
критиковао дело („комуналне финансије“) које је Академија
наградила као најбоље докле ја о томе делу нисам ни једне
једине речи написао, него само и једино о његовој „Станбе-
ној беди!“

Савез ме је, значи, осудио незнајући ни сам зашто, по-
водећи се слепо за саветима једног Видаковића и чинећи ди-
ректно издајство интереса општинских службеника, који
управу Савеза нису овластили да се упушта и у овакве неве-
роватне политичке махинације. Јер управа јасно и одређено
противставља мојој критици Видаковићевог списа оно своје
сувише арбитражно тумачење више но смешном фразом:

„што у ствари не стоји (да Видаковић пропагира комунизам), чему је најбољи доказ Српска краљ. академија“

Да се осврнемо за часак и на тај доказ.

У пом. извештају Краљ. академије налазимо јасно и одређено да се и сама Академија ограђује од политичких тенденција Видаковићевог списка. Обавештена о томе да је Видаковићеве књиге држава забранила (конфисковала), а забрањена му је и књига „Комуналне финансије,“ Академија је била принуђена да се на стр. 124 свога извештаја ограда следећом изјавом.

„... да се то дело награди са 2000 дин... и то са овом мотивацијом: Српска Краљевска академија награђује из својих фондова и задужбина озбиљне научне покушаје, а међу њима и испитивања социолошких проблема извршена на научној основици. Али то не значи ни у ком случају да тиме Академија показује да је присталица овога или онога правца мишљења или рада који се у награђеном делу предлаже.“

Ја мислим да ћемо се после овога сасвим лепо објаснити: Савез организација општинских службеника осудио ме је оним срамним бојкотом не зато што сам у ма којој било форми повредио интересе и права сталеза кога тај Савез треба да претставља, него због „импутирања комунизма“ Видаковићу! А да би доказао да то није тачно Савез се позива на политичко мишљење Краљ. академије која не само да то мишљење уопште није ни дала него се јасно и одређено ограђује од свих политичких тенденција у спису Слободана Видаковића!

Ово је било први пут да се Академија на овакав начин ограђује од једног списка кога иначе препоручује за награду. Па када Академија уопште није ни помишљала да Видаковићу да макакво било признање и у погледу чисто политичких мисли и тенденција у његовој књизи, онда је несхватљиво, како је могла управа једне сталешке организације, која је усто знала да је књига од стране државе конфискована, да јавно дискутује, да адвокатише за рачун Видаковића и да обмањује свет као да је Српска краљ. академија својом препоруком за награду књиге из пом. фонда пружила пуне доказе и о томе да Видаковић нема никакве везе са комунизмом?! Ако је Видаковић ма скоје стране осумњичен због комунизма онда нека се сам и брани, јер то је његова приватна ствар а не ствар целог сталеза. Адвокатисање управе да „у ствари не стоји да је Видаковић комуниста“ чему је најбољи

доказ Краљевска академија наука у Београду“, стопроцентно је штетно и депласирано, јер Краљевска академија својом одлуком ништа слично не доказује. Напротив она доказује обратно, управо оно што је требао и сам Савез да доказује: да га се не тичу приватне глупости једног Видаковића, али ако га се тичу, што би такође било по све на своме месту и у духу времена и интереса сталеза, онда је најобичнија учтивост налагала да се тај Савез заинтересује шта уопште пише његов претседник Видаковић! Па као што га брани „од комунизма“ могао је, тако исто с њим да се упусти у разговор — дакле не са мном него с њим — о „егоистичком режиму приватне својине“ као и о ставу Видаковића уопште према овом друштвеном поретку.

Из предњег јасно излази, да је Савез своју одлуку засновао на једној скроз лажној чињеници, да се без потребе и противно интересима неутралних сталешких организација уплео у изразито политички спор који га се ништа није тичао и, напослетку, да је на основу једне измишљотине и лажно осудио пријатеља и добротвора сталеза општинских службеника, увлачећи тиме себе у једну аферу Слободана Видаковића из које све до данас није успео да се извуче.

У својој дрскости Видаковић и сам цитира — истина само делимично и лажно — оградом Краљ. академије, иако та ограда бије по глави и њега и Савез. Нарочито је Савез у морално тешком положају, да се у ову ствар упустио давши сам важност пом. оградом Краљ. академије коју она, признајем, не би имала у овој актуелности да Савез није баш њоме бранио Видаковића од комунизма. Тако Видаковић (види стр. 135—6 памфлета „Портрети“) под наводником цитира тобож дословно и верно мотивацију Краљ. академије која би, према њему, имала да гласи:

„Српска Краљ. академија наука награђује озбиљне научне радове“,

докле Краљ. академија (види њен извештај стр. 124) говори само о „покушајима“ а не и о научним радовима! Он ту свесно фалсификује одлуку Краљ. академије, да би на силу Бога своме спису дао карактер „научног дела“ а не покушаја, јер од тога, видели смо, зависи уопште онај неурачунљиви став управе Савеза општинских чиновника којим су бојкотовали свога добротвора да би се угодило једном обичном интриганту.

Он фалсификује у своме пом. памфлету и други део закључка Краљ. академије јер наводи као принципијелно становиште Академије да

„... награђујући једно строго научно дело, не показује тиме да је она присталица тога или онога правца мишљења...“

У ствари одлука Академије уопште и не садржи у другом делу свога „принципијелног становишта” ових пет речи: „награђујући једно строго (sic!) научно дело.” Све је то измислио сам Видаковић, што се да утврдити лаким упоређењем одговарајућих текстова. На тај начин дошла је иста лаж и у пом. проглас Савеза општин. чиновника, који је баш на тој измишљеној чињеници о „најбољем научном дјелу из области народне привреде” и засновао своју неразумну кампању против мене.

Овом приликом желео бих да кажем коју и о мало чудном мерилу које примењује Српска краљ. академија приликом одређивања награда сличним списима. Како је Академија највиши научни форум то ми је олакшан положај да слободно упутим један прекор, за који ја верујем да је у свему основан.

Пре свега овај „покушај“ Сл. Видаковића, како Академија то лепо каже у своме извештају, није „испитивање социолошких проблема на научној основици” нити је пак озбиљан научни покушај. И нехотично се намеће утисак да референти књиге Сл. Видаковића нису најбоље упућени у проблеме ове врсте, који су по себи нови, као и сви остали комунални проблеми, тако да траже далеко свестраније, специјалне студије. Г. г. референти Краљ. академије морали су приметити на другој страни књиге Сл. Видаковића („комуналне финансије”) једно његово веома интересантно признање преко кога се није смело прећи ћутке. Ту он сам вели јасно и без икаквог околишења да је та његова релативно мала брошура, а стварно се и ради пре о брошури но о каквом научном делу, само једна „информативна студија о комуналним финансијама наших градова, израђена на бази службених статистичких података за 1933-4 год. које је званично средио и потврдио секретаријат Савеза градова Краљевине Југославије.”

У једном случају Слоб. Видаковић назива сам ову своју малу брошуру „информативна студија”, што је у осталом и најправилнија оцена те брошуре; у другом случају он фалсификује академијину одлуку и обмањује свет преко свога памфлета као да је кобајаги сама Академија одредила висок ранг томе „научном делу” или „строго научном делу”! И тако даље све у томе фалсификаторском тону.

Мене чуди да се у овом, Видаковићевом случају, огрешило чак и о само завештање Павла и Радојке Вуковић. У томе завештању стоји :

„Овим фондом желим да рукује Српска краљ. академија наука, коју молим да се тога руковања прими. Из овог фонда и то из његовог прихода, желим да се награђују популарни патриотски списи, а нарочито списи из народне привреде, по нахођењу Краљ. срп. академије наука; желим да се на

издатим књигама из овога мога фонда стављају слике: моја, моје добре жене Радојке и непрежаљеног ми јединца Петра.”

Пом. спис Слободана Видаковића није ни популаран, ни патриотски спис, нити „спис из народне привреде” у смислу жеље поч. Павла, најмање у научном смислу.

Кад један наш добродушни молограђанин у својој њему својственој љубави за општу ствар, изриком истиче важност популарних и патриотских дела, као и своју жељу да награђена дела носе слику његове породице, онда ја не видим разлоге како се дошло на то да се баш на терет овога фонда награђује „информативна студија” једног Слободана Видаковића, која је силом ауторитета државне власти забрањена??!

У најмању руку требало је мало више респектовати жеље поч. Павла Вуковића, изразитог претставника оног малограђанског конзерватизма баш у питањима чисто имовинских односа и не додељивати његову награду човеку који отворено пледира за укидање друштва приватне својине! Ја не велим да је ово последње нечасно али, зашто се иста част и исто право не би признало и онима који се у пуној доследности залажу за друштвени поредак индивидуалне својине, а у ту категорију мора се уврстити овај добродушни молограђанин Павле са чијим парама Видаковић издаје своје књиге не стављајући на њих ни слике свога добротвора, као што је то био дужан да учини по сили пом. завештања. Видаковић је и ту спровео фалсификат воље добротвора наше књиге, поч. Павла.

ФАЛСИФИКОВАЊЕ ОДЛУКЕ САВЕЗА ГРАДОВА

Да би се читаоци могли лакше снаћи у лабиринту „психопатолошке грађе” Слободана Видаковића, шефа културне пропаганде Београда, ја ћу им показати на аутентичним примерима како је извршио фалсификат и саме одлуке Савеза градова.

При томе треба увек имати у виду непобитну чињеницу и не дозволити овом манијаку да врда, јер се сав мој „грех” према њему своди на ону веома кратку начелну критику у „Саврем. општини” којом сам устао против погрешних мисли и закључака садржаних у његовој књизи „Станбена беда”. Ако неко не верује да ја томе човеку нисам ништа друго учинио до ли што сам начелно и озбиљно критиковао ту његову „станбену беду”, нека прочита његов исказ на стр. 6 памфлета „Портрет“...“ где стоји дословно ово:

„... како ми то провокаторски импутира Милослав Стојадиновић у своме памфлету „Проблеми станова у настраној концепцији г. Слободана Видаковића”!

Дакле мој је „памфлет“ садржан у томе чланку „Савремене општине“, а то је битно за даљу и правилну оцену његове ситуације у случају свих ових неурачунљивих напада на мене. Њему је дакле, дозвољено да даје сва преимућства поретку „пуне и неминовне колективизације“ а мени, ето, није дозвољено да браним могућност ширих рефорама и у оквиру друштвеног поретка приватне својине. Када се он залаже за прво онда је то часно, а када неко од нас тражи ово друго онда је то нечасно — по оцени овог човека. Али што он тако мисли ствар је његова, зло почиње од момента када овај рушилачки тип својим махинацијама успева да учини инструментом својих лудости чак и оне који са његовим опасним поступцима немају иначе апсолутно никакве везе. Сви ми који смо га помагали као млађег писца — почетника у овим питањима, чинили смо то великодушно и са комплиментима које нисмо штедели да би једном младом човеку дали јачег потстрека. Тако сам то чинио ја у своје време, тако исто г. г. Душан Николајевић, Драгиша Лапчевић, Др. Миодраг Врачевић, Др. Милутин Зелић, Богдан Крекић Др. Љ. Стојановић, Др. Жујовић, Др. Рудолф Ербер, поч. Херман Вендел и други. Нико од нас није ни слутио да се у Видаковићу крије тако слаб карактер који ће све ове наше добродушне хвале његовог почетног рада да искористи за одвратна самохвалисања и за безобзирну борбу против својих добротвора и пријатеља. Његово у пуној неурачунљивости написано дело против мене показује то у пуној мери.

Истина ја се не стидим и не кајем због помоћи коју сам најобилније указивао у своје време Видаковићу, јер он је тада био други човек, бар ми смо сви веровали да је бољи. Нико од нас није ни слутио каква се све деструктивност крије у њему у случајевима где се човек дрзне да нешто објективно напише против њега. А то што сам доживео ја због ове своје најобјективније критике његових списа, доживеће сутра и сви они који су мало дуже од мене продужили да га помажу. При овоме мислим нарочито на свога старог пријатеља г. Душана Николајевића, нашег угледног писца, који ми неће замерити ако обраду овога дела моје нужне одбране почнем краћим напоменама о његовом погрешном тумачењу моје начелне критике „Станбене беде“.

Онако исто као што је увукао Савез општинских чиновника у мрежу својих криминалних махинација, Слободан Видаковић, покушао је да у ту сатанску мрежу уплете и Савез градова. Велим „покушао“ пошто та његова комбинација у опште није успела.

Али је зато на предконференцији претпоследњег конгреса на Сушаку г. Тавчар, делегат Љубљане, учинио доста оштру примедбу на мој чланак у „Саврем. општини“ у коме сам критиковао Видаковићеву „Станбену беду“. Када сам се после тога у једном пријатељском разговору објаснио са г. Тавчаром, ја сам му нарочито истакао, да Савез градова у

своме органу „Савремена општина“ има свој службени део, докле је уређивање осталог дела ствар моја као уредника и власника листа. Битно је да се лист не огреши о интересе Савеза, а ови нису ни мало повређени ако се начелно критикују погрешна схватања Сл. Видаковића. Тамо где Видаковић напада постојећи друштвени поредак и пребацује нашим градовима политику штетног егоизма он се не може сматрати као експонент политике Савеза градова, нема атрибуте функционера Савеза, не пише у име Савеза, нити се начелна критика његових погрешних политичких закључака сме сматрати као „напад на функционера Савеза градова.“ Ствар и сувише проста: или је Видаковић као писац ових конфискованих књига функционер Савеза или није?? Треће не постоји. Ако се сматра да је он све оно писао као функционер, онда би Савез и све градске управе морале да приме пуну одговорност, што би одвело до пуне апсурдности; а ако је он своје књиге издавао као приватно лице, онда Савез нема уопште права, да буде арбитер у једном чисто научно-политичком спору који га се не тиче, најмање пак да буде арбитер на моју штету.

Савез је сасвим правилно стао на ово друго гледиште. На конференцији градова на Сушаку није стављен никакав предлог да се ја осудим нити је о неком сличном предлогу гласано па самим тим није ни донет некакав закључак. Све што је било то су приватне — личне напомене г. Душана Николајевића, који је нашао да сам ја у својој критици „импутирао комунистичке тенденције Слободану Видаковићу.“

Г. Д. Николајевић, који иначе ретком оштрином духа уме да излучи и стави под удар оптужбе све оно што му не конвенира, у овом случају пребацио се, а то је могло да наступи само услед тога јер он до тога часа, чини ми се, није ни прочитао моју критику.

Изгледа да је поверовао оптужбама Слободана Видаковића, а то је била грешка, која се може увек да деси људима широких концепција. Ако би само желео г. Николајевић, чију ерудицију ја иначе ценим, ми бисмо могли ову ствар веома лако да утврдимо а на име: да ли ја уопште „импутирам комунизам, Слоб. Видаковићу“ или се мени импутира да импутирам. Ја тврдим с правом да је ово друго случај.

Ово тврђење дало ми је повода да више пута накнадно прочитам свој чланак, и увек сам себе снажио у уверењу да се мени импутира ствар која у опште не постоји. Ево дословно свих тих места из мога чланка где се помиње реч *колективистичко* и *колективизам*, управо то исто што помиње и сам Видаковић у своме спису „Станбена беда.“

„... Није никакво чудо ако он — Видаковић то своје начелно колективистичко схватање спроводи до краја доследно многим напоменама као н. пр. да се, вели он, „у овом целокупном станбеном старању европских држава и њихових градских општина прозиру можда(?) егоистички трзаји тешко

оболелог капиталистичког поретка," докле су „градови Енглеске и Европе (значи и Југославије која улази у састав европске заједнице), притешњени пожулама и егоизмом капиталистичког друштвеног поретка"" и т. д.

Мало ниже ја се у томе чланку осврћем нарочито на заблуде Видаковићеве у питању великих кућа касарнског типа за становање, које Видаковић тежи да оствари, како он то дословно вели:

„да би васпитао широке масе за пун колективизам у будућности.”

Ево примера са каквим достојанством ја пропраћам ту његову заблуду. Ја велим дословно:

„Господин Видаковић, нека његова осетљивост не нађе у вреде у овој добронамерној паралели, напустио је и сам осећање колективне солидарности јер је за себе саградио кућу у врту, дакле није ишао за принципима које у својим лошим делима нуди нашем народу противно свему и свачему, противно његовим потребама, свести и традицијама“.

Ја држим да умеренијег тона у једној озбиљној научној полемици не може бити од овога начина писања у мојој критици, којом се нигде и ничим не вређа достојанство човека нити пак чине она одвратна упоређења која је себи дозволио Видаковић у одговору на ту моју критику срозавајући и себе и јавну реч као што нико и никада до данас није учинио. У вези горње примедбе ја сам одмах додао и ово:

„Г. Видаковић је за колективизацију стана . . .

Он у томе иде за оном хаотичном применом комунистичких начела која је дошла до свога најгорег изражаја у првим годинама совјетског превирања и владавине. Али и сама Русија иде ка својој стабилизацији одричући се немогућих експеримената; она је нарочито упадљива у питању породице и стана. У вези тога Русија је у последње време приступила чак и враћању извесних облика индивидуалне својине. . . . Престаје потреба за великим кућама касарнског типа. Нарочито наш народ не може у том да гледа идеал, па ни градови Југославије, који у већини случајева имају релативно мале домове окружене зеленилом и слободним просторима. Писац „Станбене беде“, значи, нуди нешто што је у основи противно интересима наше земље и народа. . . .”

Ето то су сва места, о комунизму и колективизму, дословно цитирана из мога чланка, кога садашњи нечовек Видаковић назива памфлетом, и који му, како он каже, даде пово-

да да ми посвети одговор у виду тога памфлета од 176 страна, најодвратнијег који је икада до данас угледао света.

Из горњих мојих навода јасно се види (ближе о томе у „Савременој општини“ свеска за новембар — децембар 1935 год.): да ја нигде и ни једном речју не кажем да је Видаковић комуниста, нити му „импутирам комунизам“, нити у опште постављам та питања. Једном речју ја уопште нигде и ни једном речју у том своје чланку не говорим о ономе зашта ме он оптужује у своје најновијем памфлету. Све је од почетка до краја из прстију исисано. Ништа лакше но то утврдити. Чак ни микроскопски ситна памет неће открити у моме чланку да ја Видаковића називам комунистом или да га због тога оптужујем.

Све што ја чиним у томе чланку то је моја критика, увек озбиљна и начелна, његових мисли и закључака, за које ја верујем да претстављају странпутицу на путу оријентације у комунално-социјалним питањима, те се као такве не могу узети као основица рада и развитка наших градова.

Ја сам то питање оставио отворено, не дискутујући уопште, да ли је Видаковић комуниста или није. За мене су важне све оне многобројне заблуде, које стоје сваком на вољу да их сврстава у коју год хоће социјално-политичку категорију. Ја примам тај „злочин“ да се са Видаковићевим конфузним идејама не могу да сложим, и ту нема ничега нечовечног, ни неморалног, ни страшног. После појаве његовог памфлета „Портрет Милослава Стојадиновића, психопатолошка грађа“ ја се ипак морам с њим само у једном да сложим, и то у потпуности, а на име да је та грађа коју он против мене лиферује заиста психопалотошка грађа, као што он сам тврди.

Али да се за моменат вратим на прво.

Иако Конгрес градова уопште није расправљао случај моје критике, нити је донео макакав закључак, нити је пак могао пасти у ону грешку у коју су запали они сиротани из управе савеза општинских чиновника објављујући један сраман бојкот због моје начелне критике погрешних закључака једног Видаковића, ево шта тај човек ипак објављује у „Београдским општинским новинама“, као њихов уредник, у извештају са конгреса градова на Сушаку:

„на крају говора г. Николајевића, пленум је предлог о моралној осуди г. Стојадиновићевог поступка прихватио плескањем и поздрављањем г. Видаковића.

Тиме је Слободану Видаковићу као функционеру Савеза градова дата пуна морална сатисфакција“. (Види бр. 1 — јануар 1936 год.).

Пошто ме је оштетио материјално оним срамним бојкотом од стране савеза и сталним интригама код општинских чиновника овај нечовек, ето, фабрикују сад и најдрскију инфамију као да је пленум прихватио предлог којим се ја тобож морално осуђујем, докле се њему пљескало и дала „пуна сатисфакција као функционеру Савеза градова“!!! „Београдске општинске новине“ јесу службени орган општине града Београда а не револверски лист Слободана Видаковића да би их он могао искористити за овако криминалне нападе. Али, ето, њему се и то допушта да једну оваку лаж сервира јавности преко званичног гласила, и да грди преко тог истог службеног органа човека који је недавно управљао том општином! Њему се све чудно допушта и стављају обилна сретства на расположење у безобзирном атаку на част и достојанство грађана...

Ова инфамија о тобожњој моралној осуди мога поступка најодвратнија је од свију других. За иоле нормалне људе јасно је као дан да су на конгресу градова били заступљени делегати градова којима још увек стоје на челу именоване управе, тако да је већ и самим тим искључена свака могућност осуде моје критике која најначелније устаје против Видаковићевих идејних настрањености. Још мање су могли делегати градова да ме осуђују морално јер они не представљају никакво тело за моралисање и болећиве симпатије према једном Видаковићу, него удружење са одређеним комуналним задацима, које не напушта оквир друштва приватне својине. Напоследку како би и могао конгрес да устаје против оне критике, као што је моја, која се идеолошки потпуно поклапа са тежњама наших градова?! Тек ако би се бирачке масе својом кроз слободне изборе наглашеном вољом изјасниле за „социјализацију великог капитала и индустрије, као прве етапе ка пуној и неминовној колективизацији“ као што то дословно тражи Видаковић на ст. 88 своје књиге „комуналне финансије наших градова“, онда би и један функционер општински, у својству функционера, смео да се залаже за тај програм. Данас пак када још немамо у томе правцу наглашену вољу нашег народа Слободан Видаковић је најобичнији фалсификатор када тврди, да му је конгрес градова као таквом функционеру и за такве идеје пљескао давши му чак и „пуну моралну сатисфакцију“!!! Од почетка до краја овај нечовек све је то измислио.

Читавих шест месеци Видаковић је у више наврата сервирао те исте лажи кроз званичне Општинске новине докле, напоследку, није дошао и службени извештај Савеза градова са конгреса на Сушаку који потврђује апсолутну тачност мога ранијег демантија, да пленум о томе није доносио ни-

*) Видаковић сам додаје у истом броју да се тај мој поступак односи на „један лични напад (sic!) на г. Видаковића поводом књиге „Станбена беда.“

какве закључке, нити их је могао доносити, јер уопште није ни било предлога да се ја осудим. А овај нечовек сервирао је лаж не само о мојој осуди него чак и о моралној осуди, као да је неморално устати против Видаковићевог „пуног и неминовног колективизма“, али је зато морално пледирати за тај колективизам који је према Видаковићу не само „социјално правичан“, него и „неминован“!!

Веће идеолошке пометње и гадног полтронства није никада било од ове Видаковићеве инфамије, која осцилира час у знаку култа према „социјално правичном колективизму“ (стр. 40 „комуналних финансија“) час у љубави према „нашем генералитету“, који даје „једну од великих гаранција да ће се ова тешка национална искушења и унутрашња превирања срећно пребродити“ (стр. 118 „портрети“). И тај се човек размеће још својим слободоумљем и усуђује да говори против неког „белог терора“, који се врзма само у његовој глави, као и многе друге фикс-идеје које испуњавају психопатолошку књигу Слободана Видаковића.

НЕКОЛИКО ВЕОМА ВАЖНИХ ДЕТАЉА О КЊИЗИ „КОМУНАЛНЕ ФИНАНСИЈЕ НАШИХ ГРАДОВА“

Изјављујем поново да до данас нисам уопште критиковао ову књигу Слободана Видаковића него искључиво и једино његову књигу „Станбена беда као узрок друштвене дегенерације“. Имао сам разлога да то јавно не чиним, баш са разлога да Видаковићу не бих причинио оне непријатности које сам претпостављао и не слутећи да су му надлежне државне власти ту књигу — биле већ конфисковале. Отуда сам своје напомене о тој његовој књизи учинио дискретно у поменутом приватном писму др. Марошевићу, претседнику Савеза, и то изазван његовим напоменама у претходном писму баш у вези те књиге. Што је др. Марошевић то приватно писмо предао Видаковићу а овај му дао шири публицитет, — ја им не могу помоћи. Према томе одвратна је лаж да сам га ја денунцирао тиме што сам на молбу др. Марошевића учинио своје примедбе на оно невероватно саопштење којим ми се прети бојкотом, мало доцније и објављеном у „Новостима“.

У своје писму од 27-II-36 год. др. Марошевић пише ми између осталог и ово:

„Ја лично на примјер отворено признајем, да нисам прочитао а нити да немам ни једне од ових књига г. Сл. Видаковића.

Како сам увијек, тако желим и сада бити сасвим објективан, па према оној »audiatur et altera pars« а увидјевши

да смо једнострано обавијештени донели горњи закључак, — молим Вас... да изволите документирати, — а догле сам ја служећи се претсједничком овласти систирао нашу — само до сада Вама послану изјаву и резолуцију...

У очекивању вашег хитног извештаја

Загреб, 27/II—1936 год.

Др. Марошевић
претсједник савеза“.

Овај докуменат остаје класичан пример једне неправде, да не кажем нешто друго, која ми је учињена под утицајем интрига Слободана Видаковића.

Својим актом од 6 фебруара 1936 год. а затим другим актом од 18 фебруара 1936 год. управа Савеза уплиће се непозвана и некомпетентна у наш начелан политички спор о социјалним и комуналним проблемима, доноси у то време закључак против мене, за који верује да је потпуно непристрасан, а тек доцније (27 фебруара) та иста управа отворено признаје да није читала „ни једну од ових књига г. Сл. Видаковића“!!! Једино што је симпатично у свему томе то је она искреност признања о систирању бојкота нада мнош „увидјевши да смо једнострано обавијештени“.

Мене запрепашћује каквом лакоћом и виртуозношћу тај Видаковић успева да све обмане, као што је то учинио не само у овом случају него и у свима другим. У тој непажњи наших људи на угледним положајима према свему ономе што им се потура од разних Видаковића, ја гледам знатну опасност која ће и појединце и друштво стати још много скупих жртава. Тиме додирујемо и веома важан детаљ који нам он сам пружа на стр. 110, 111 и 112 свога памфлета.

Видаковић тврди за своју књигу „комуналне финансије наших градова“

- 1) да је „уредно и званично издање службене Библиотеке поглаварства града Београда и,
- 2) „књигу је издала Београдска општина па ју је она и растурила.

Недостаје само још једно тврђење како би се употпунила слика Видаковићеве конструктивне делатности, а то је опште позната чињеница

да је држава ту књигу конфисковала.

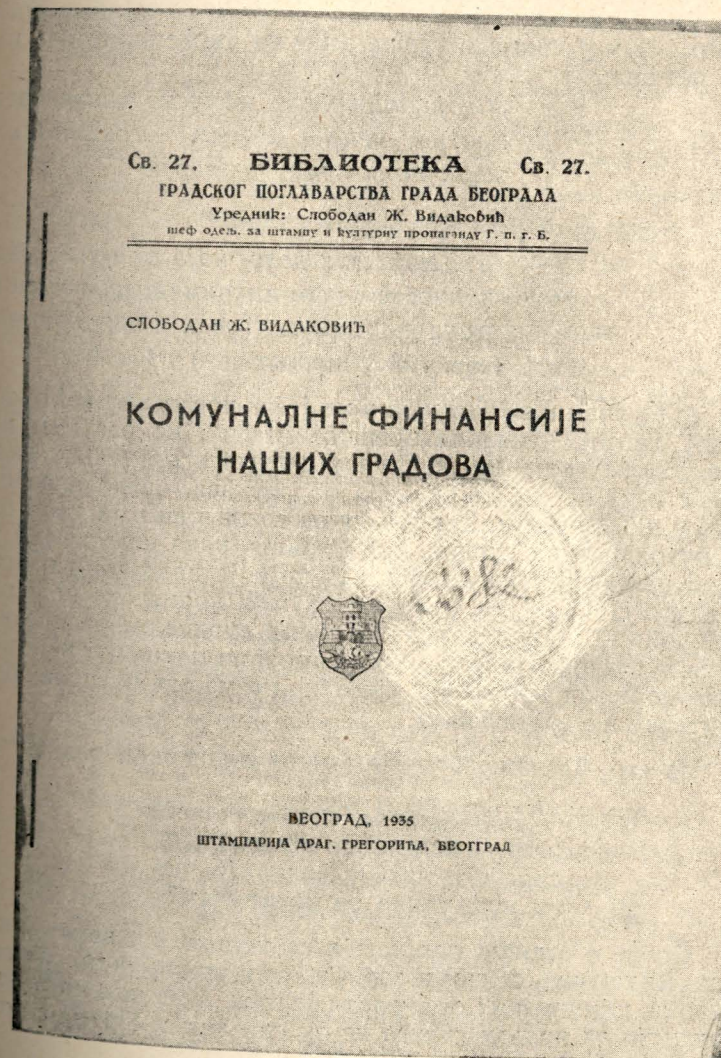
Та забрана ни до данас није скинута.

Ја ову ствар посматрам са стране, потпуно незаинтересован у борби о превласт идеја, која се води између ауторитета двеју власти, државе и општине.

Ако елиминишемо оно колико лажно толико исто и гнусно тврђење у Видаковићевим памфлету да је

„...на Стојадиновићеву провокацију књига забрањена због једне једине реченице.

онда остаје као тачно само оно, да мене цела ствар интересује једино као теоретичара у питањима ове врсте.

Насловна страна пом. књиге Сл. Видаковића

Ја ћу, дакле, само као теоретичар да се осврнем укратко на ту Видаковићеву књигу. Не чини ништа ако он, клеветник од заната, упорно сервира јавности лажи о мени као што је и она на стр. 94 његовог памфлета:

„Својим генијалним провокаторством он је успео да се две моје књиге („станбена беда“ и „комуналне финансије“) телефонском наредбом забране и одмах конфискују“.

Нити сам ја ма коме телефонирао, нити имам утицаја нити ма какве везе са државним органима који ту забрану извршују. Видаковић је и у томе клеветник најниже врсте, као што је и у свима осталим сличним тврђењима, као што су н. пр. она:

„Стојадиновићево жбирско харангирање противу мене и његово нетражено слушање политичкој полицији...“

или

„...моја два дела, која су од Стојадиновићеве банде инкриминисана и забрањена као комунистичка и антидржавна“ (стр. 128 „Портрет“ —)

Ја не знам и несхватљиво ми је на кога циља овај човек у овој својој „психопатолошкој грађи“, не разумем која је то „банда“ која му је инкриминисала и забранила књиге те се с њом преко мојих леђа обрачунава, овако апашки и скоро у делиријуму?! Тек ваљда не треба још и ја да се браним од одвратних напада овога жбира, када цела земља зна за мој частан и стваралачки рад који је вазда био и остао све друго само не рад човека у служби политичке полиције. Ја се уопште устручавам да са овим нечовеком расправљам још и те ствари. На место тога само још неколико напомена чисто теориског карактера, чиме ће и сама ова расправа бити за читаоце интересантнија.

На стр. 81 памфлета „Портрет“ Видаковић вели:

„... Зашто ме Стојадиновић, велим, није везао за ма какву социјалистичку фракцију, него искључиво за комунизам?“

Ствар и сувише проста: ја га уопште ни зашта нисам везао; Видаковић се сам везао. Све што он тврди да сам га ја „везао за комунизам“ ординарна је лаж. Али, далеко је интересантније да видимо зашто се он сам везао. Према томе оставимо га нека се сам везује.

На страни 40 своје књиге „комуналне финансије“ он наводи:

Отуда се не може ни очекивати, да се у садашњој индивидуалистичкој економској организацији добију идеално склопљени градски буџети, који би визирали једино и искључиво основне интересе друштвене целине, нарочито њеног мајоритетног дела.

Али се паметним прегнућима и једних и других одлучујућих елемената — и оних који запенушено бране своје класне интересе и оних који се уздижу бар донекле над интересима своје класе — може да нађе пут, да се у буџете градских општина унесу бар оне позиције, које су у овим критичким данима социјално-правичније, кад се већ не може помишљати на какву радикалнију меру у препорођавању економских односа у друштву на бази социјално правичног колективизма.

(Овај цитат је фотографисани део његове књиге).

Чемберлен је недавно објавио свој буџет са суфицитом од неких 30 милијона фунти стерлинга, и то у Енглеској, земљи најиндивидуалистичкој на свету. Према Видаковићу постоје две групе „одлучујућих елемената“, а то су они „који запенушено бране своје класне интересе“ и они који се „бар донекле уздижу над тим интересима своје класе“. Трећих нема, бар не у редовима оних који владају. Иако су обе одлучујуће групе огрезле у своје „класном егоизму“ ипак он на њих чини апел да у „овим критичким данима“ буду „социјално правичнији“, кад се не може помишљати „на какву радикалнију меру у препорођавању економских односа у друштву на бази социјално-правичног колективизма“ („комуналне финансије“.)

Видаковић се, ето, у овим својим начелним напоменама не везује апстрактно за колективизам у домену ван одређе-

не срећнију будућност кроз бољу друштвену организацију и правичнију поделу добара бар на бази социјализације великог капитала и индустрије, као прве етапе ка пуној и неминовној колективизацији у будућности.

Нов дух времена императивно захтева нове оријентације; измењена економска ситуација; критична баш зато што је пуна хаоса, за-

(И овај цитат је фотографисани део његове књиге).

них социјалних и економских односа, него, сасвим отворено, за „економске односе у друштву на бази социјално-правичног колективизма“. Он тако исто на стр. 88 те своје књиге говори о путу у

Питање је веома спорно да ли и како ће се спровести социјализација великог капитала и индустрије, нарочито у малим и аграрним земљама, где се оскудева у елементима за социјализацију те врсте. Још је више спорно да ли ће та социјализација бити само „као прва етапа ка пуној и неминовној колективизацији“ као што то тврди одређено Видаковић.

Ја изјављујем поново и на овом месту, да у свима тим погледима Слободана Видаковића нема ничега нечасног, ружног и непоштеног, ничега што би давало ма каквог повода да се вређа његово достојанство човека или праве ма какве илузије на рачун његове свести, породице или његовог приватног живота уопште. Ако има човека у Југославији који веома либерално гледа на ове ствари то ја смем с правом рећи за себе. Као доказ томе нека послужи и сам факат што сам ја примио Видаковића у општинску службу и бранио га од свих оптужаба да је комуниста. Ја се свега тога не стидим, јер све оно што је Видаковић почео да даје за време докле је био под мојом палицом претставља ипак рад приличне социјалне и интелектуалне уравнотежности. Његово дело „наши социјални проблеми“ не садржи ништа што би давало повода за озбиљније замерке у основним социјалним схватањима — сем оног његовог претераног самохвалисања, измишљања чињеница и неразумевања социологије као такве, коју је Видаковић почео да брка са социјалном политиком и комуналним проблемима. То и јесте оно што је дало оправданог повода нашем најбољем социологу г. др. Мирку Косићу, универзитетском професору, да га у „Српском књижевном гласнику“ (16 јуни 1936 год.) критикује веома оштро али усто стручно и са објективношћу која му је иначе својствена. Г. др. Косић се показао према Видаковићу бољи педагог но сви други, јер се није послужио методом болећиве сентименталности и нарочите пажње према „младом човеку и писцу“, у коме је он још тада предосећао великог махера. И познати публициста г. Славко Косић, у својим одличним расправама преко „Трговинског гласника“ (мај, 1932 год.) уочио је, боље но други, да се иза Видаковића крије човек склон да у храму науке све злоупотреби. Његови написи преко „Трг. гласника“ остају и данас у пуној актуелности.

Прва моја оштрија замерка Видаковићу била је у моменту када сам на корицама његове „Наши социјални проблеми“ угледао веома ружну рекламу:

„у припреми: **Социологија**
— општи и посебни део —

Ја сам тада, признајем, уочио први пут да се у њему крију хохштаплерски прохтеви. Преоптерећен својим пословима и преморен њима ја нисам ни могао изближе да посматрам његове слабости. Ипак стигох да му поставим питање да ли он зна ко је био један Огист Конт и како гласи његов

основни социолошки закон. Пошто није знао ништа да ми одговори ја наставих у пријатељском тону:

— Па ваша прегња са припремом социологије оба дела претставља обичан хохштаплерај. У вашем је интересу да се за сада оканете тога, јер Ви о социологији појма немате!

Од тога доба прошло је четири године. Слободан Видаковић није дао нашем народу ни општи ни посебни део своје социологије, и неће је никад дати. Мојим одласком из општине он је кренуо на странпутицу. Доживео је да му држава оба дела конфискује, а из области социологије дао је ових дана само општи део у форми оног одвратног памфлета који је посвећен мени, његовом добротвору и учитељу. За ово време он се развио толико прогресивно — негативно да није био у стању да на 176 страна своје најновије академске расправе каже ни једне једине лепе речи о мени, за кога је све до пре неколико месеци (види његов предговор у овој књизи) имао речи пуне хвале и признања.

Ја му дакле у потпуности признајем да у овим његовим назорима где се приближује колективизму, као социјално правичном и неминовном облику друштвене организације, нема ничега нечасног.

Али и сто пута али: откуда Видаковићу толико неурчунљиве смелости да у мојој одбрани супротне тезе види једино кретенизам, неваљалство и подлост?

Зар је нечасно и неваљало заступати мишљења која се не поклапају са „социјално правичним колективизмом“? И чему цела та одвратна дрека кроз памфлет од 176 страна, толике лажи, фалсификата и подметања најниже врсте? На послетку зашто се Видаковић брани од моје начелне критике на овај начин, потпуно нов и незапамћен у историји нашег јурнализма?

Чему ово његово морално и жбирско срозавање са левтица озбиљног радника, на које се бејаше попео доста високо захваљујући у првом реду баш мојој „материјалној и духовној помоћи“ као што то сам и писмено признаје?

Да завршим. Није у овом случају спорно да ли су његова схватања часна или нечасна, него је спорно откуда то да књиге које држава конфискује општина издаје као своја издања, да их растура и препоручује. Али то је само формална замерка у једном спору који се нас са стране мање тиче. Ја не желим да објашњавам психологију једног више но парадоксалног односа где људи од утицаја бране државу од Видаковића али тако исто бране и Видаковића од државе!! Мени то изгледа скоро немогуће, јер обоје не могу бити у праву“, и држава и општина, најмање пак да им се придружује и трећи партнер, Слободан Видаковић, такође у праву!

Остајући у домену апстрактног гледања на ствари ја бих, без икаквог околишења, рекао да је у овом конкретном случају само држава у праву.

Слободан Видаковић није политички претставник општине, према томе није ничим овлашћен да као општински функционер даје и политичке директиве за рад наших општи-

на. Те директиве припадају само народу а не једном чиновнику подређеног положаја.

Исто тако ни управе које су од Министра именоване немају и не могу имати мандат за промену основно политичких линија у раду наших општина. Оне могу да раде само на основу закона и у оквиру овога, докле право шире политичке иницијативе, не припада њима. Отуда је Савез градова поступио веома коректно што није подлегао утицају једног Видаковића чија политичка активност значи формално и стварно припремање хаоса.

Видаковић изјављује са патосом и пркосом у своме памфлету на стр. 102:

„Не служим ја у београдској општини неколицини људи, ни њима лично, ни њиховој идеологији, него служим београдским грађанима, широким масама њиховим, управо целој општинској заједници, чије комуналне тежње разрађујем у својим чланцима и књигама. ... Све догле док сам и ја и сва поштена београдска јавност уверени да је мој рад у интенцијама комуналних тежњи београдског грађанства — мене може само законом надлежна дисциплин. власт да у даљи из општине“.

А затим одмах дадаје на њему својствен начин:

„то бар треба да зна бив. потпретседник београдске општине Милослав Стојадиновић — а никако денунцијације и његове подземне нитковске лажи“.

Из овога се јасно види да овај човек пати од маније гонења, јер он ове претње упућује мени — човеку који сам га је довео на то место, регулисао његов положај и учинио га човеком.

Колико је дефектна претстава тога општинског чиновника о својим правима и дужностима види се по његовим неспретним напоменама као да он никакве везе нема са општинском управом пошто „не служи неколицини људи“ него широким масама! И када се је саплео о ову грандоманију он је одмах потенцира оним скоро нихилистичким схватањем односа према власти које кулминира у чудној фрази, докле је он уверен да је његов рад „у интенцијама комуналних тежњи београдског грађанства“ њему нико ништа не може !!

Видаковић лиферује нову идеолошку базу за борбу јавних службеника, која је истоветна са заблудом коју би н. пр. испољио један државни чиновник ако би рекао:

— ја не служим Владу и не морам се покоравати њеним наредбама! Ја служим само широким масама, и докле то чиним не може ми нико ништа!

Одатле бисмо, применом Видаковићеве нове теорије о субординацији старијег према млађем прешли и на војску а за овом даље — у пуну анархију! Тако бисмо се, идући за њим, ускоро нашли и пред југословенским Алказаром. . .

Видаковић није више мали репортер и фелтониста из београдских „Новости“, он заузима веома завидан положај шефа одељења за штампу и културну пропаганду града Београда; он је и први претседник једне јаке организације општинских службеника. Отуда се од њега с правом сме тражити више такта и разумевања од свих ових лудости које испуњавају његову јавну делатност у последње време.

Никада један поштен писац, па ма где овај био, не би дозволио да стави званичан грб Београда нити онај службени наслов „Библиотека градског поглаварства града Београда“ на књигу која својом садржином даје повода држави да је конфискује.

У своме лудилу Видаковић на корице тога тако озваниченог издања чини и ову рекламу:

ШТАМПАНА ДЕЛА ОД ИСТОГА ПИСЦА:

1) **Промашени животи** (награђено I наградом 1928 на књижевном конкурс у Загребу („Вијепац“). Издање књижаре „Напредак“ — Београд 1929 год. стр XI + 256. Дело забрањено и спаљено 1929 год.

Коме се он то препоручује рекламом (види последњу страну „комуналне финансије“) да му је држава „дело забранила и спалила“?

У нас још не постоји спаљивање књига. Видаковићева болесна машта и то измишља да би себе учинио интересантнијим пред онима на које намигује.

Видаковић обмањује и себе и све нас када тврди да ово што он ради и пише одговара интересима широких народних слојева Београда.

Пре свега Београд је од вајкада славио јунаке, а Видаковић потура кукавички друге да га бране;

Београд је волео поштене и радне људе а не клеветнике као што је то Видаковић у својој чудној неурачунљивости;

Београд је ценио дисциплину, стваран рад и поредак, а изнад свега културу у међусобним односима људи, докле је Видаковић својим памфлетом срзао јавну реч на најнижи степен понижавајући тиме културни Београд;

Београд је град у коме, поред радника, доминирају привредно мали људи, занатлије, трговци, интелектуалци и слични, за које Видаковић уопште нема смисла и чије интересе

жртвује интересима великих и моћних. У својој књизи „За комунални препорођај“ он говори на стр. 4 са највећим ниподаштавањем „ситне буржоазије“ (занатлије, трговци и слични редови) а тако исто са жалосним ниподоштовањем нашег сељака. Његова је теза „да су у данашњем друштву — на супрот ситној буржоазији, сељаку и т. д. — једино капиталистичка и радничка класа социјално прогресивне“, докле сви други означавају реакцију и мрак. (види његов „За комунални препорођај“). Малог човека Београда који станује у својој индивидуалној кући он би по сваку цену хтео да баци у велике куће касарнског типа, да би од њега, како то сам изрично каже, створио човека — машину васпитаног за „пун колективизам у будућности“ (стр. 146 „Станбена беда“).

И тај човек тако настраних схватања пркоси да му нико не може ништа јер он „служи интересима и идеологији београдских грађана.“

У једном случају он види наше друштво на почетку процеса за „формирање једне снажне капиталистичке класе у Југославији, без које нема социјалног напретка“ и додаје да је „само тај пут диктован логиком историског развитка“ (види „За комунални препорођај“ стр. 4), да би одмах затим надовезао како се решење социјалних проблема „коси са основним принципом данашњег друштвеног уређења, са приватном својином“, да су „и на наша врата закуцале социјалне противуречности, које најбоље показују да се капиталистички колос клони своје паду“ (види „Станбена беда“) и да „наши индустријалци и претставници великог капитала у опште имају врло мало смисла за велика прегнућа од општег интереса па чак и онда када та прегнућа иду у корист заштите њихових пољуљаних класних интереса“ („Станбена беда“ стр. 147).

Заиста ствар много чудна. У једном случају спас Југославије и наших градова лежи у брзом „формирању снажне капиталистичке класе Југославије“, која једино може бити носилац здравог прогреса, на другој страни пак страховите оптужбе против већ „формиране снажне капиталистичке класе“, која је „притешњена појудама и егоизмом капиталистичког поретка“ („Станбена беда“ бр. 130), неспособна за веће реформе! У једном случају Видаковић поставља програм за Савез градова да ствара велики капитализам који је „једино социјално прогресиван“, и то „на супрот ситној буржоазији и сељаку“ који су према Видаковићу носиоци назадњаштва, докле на другој страни он види у „старању градских општина егоистичне трзаје тешко оболелог капиталистичког поретка“. (Види „Станбена беда“). И докле се тобож свим силама залаже „за социјални реформизам“ докле на другој страни говори о „илузорним реформама“ („Комуналне финансије“) и о „неумољивом ходу човечанског напретка који се не да ничим спречити а најмање тек реформизмом који је горка самообмана као универзалан социјални лек“. (Станб. беда“ стр. 167).

И докле ми доказујемо масама да се у оквиру овога поретка могу и морају спровести многе корисне реформе, и да је грех не ићи тим путем него чекати и пустити широке масе да пропадају, докле Видаковић сасвим одређено васпитава масе у схватањима да

„... нико паметан ко познаје добро законе који владају људским друштвом и његовим развиењем, не гледа у социјалном старању неки чаробан и чудотворан штап, који би учинио да заспимо у егоистичном режиму приватне својине.“ (Станбена беда“).

Његов савет да не смемо заспати „у егоистичном режиму приватне својине“ све је друго само не основа за даље вођење комуналне политике у нашим градовима, нити се пак може остварити полет градова, нити постићи ма који било успеси ако укинемо режим приватне својине, као што то хоће јасно и гласно Видаковић — све у својству „функционера Савеза градова“ и шефа културне пропаганде Београда! Треба ли јаснијих доказа о томе да Видаковић пружа једну основу за рад наших градова која је апсолутно неподударна са њиховим битним стремљењима у садашњости? Ни Савез градова нити Савез организација општинских службеника нису усвојили ову платформу укидања друштва приватне својине, нити су од ма кога били овлашћени да то учине.

То што Видаковић увек и доследно претпоставља алтруистички режим колективне својине овом егоистичном режиму приватне својине, ствар је његова па, ако хоћете, и његово право, али најобичније обмањивање јавности преко свих својих списа да су ти и такви захтеви усвојени као основица рада наших градова у њиховим, како он то неспретно вели „социјално-комунално-културно-урбанистичким“ потхватима, сва та и слична тврђења претстављају један идеолошко-политички хохштаплерај најниже врсте.

Но Видаковић је упоран баш у тим тврђењима, а он то може добрим делом и због тога јер га утицајни људи мазе и не знају да у овим најбитнијим привредно-социјалним питањима не може бити компромиса. У знаку борбе око решавања тих питања и институција које се за њих везују, данас се воде битке народа у којима се руше читаве културе и државе.

Видаковић просто тера шегу са основном организацијом друштва и државе и људима који ту организацију репрезентују. У низу својих провокација он убацује и ову:

„... Па чим су и Савез градова и сви учлањени градови солидарни са мношвом и мојим радом, онда моја дела не могу бити комунистичка! Она могу бити само што и јесу: теори-

ски разрађен и оштро коментарисан минимални социјално-комунални програм градова, који МОРА да акценгира свака напредна, поштена и радна општинска управа, била она грађанска или не”.

(„Портрет... стр. 128)

Као што ће читаоци одмах и сами констатовати, овде се не ради више о нашем личном спору него о крупним, веома крупним политичким питањима.

Дакле општинским управама наших градова не остаје ништа друго него да „морају акценгирати” овај и овакав програм Слоб. Видаковића! Он им чак оспорава и право на поштење ако то не учине !!

Најдичније је у свему оно тврђење којим доказује подударност својих конфузних теорија са постојећим друштвеним поретком а које кулминира у фрази колико неспретној толико и увредљивој: „Па чим су и Савез градова и сви учлањени градови солидарни са мном и мојим радом онда моја дела не могу бити комунистичка!” Као да се политички смисао једне одређене иако од стране градова још недовољно уочене акције тиме доказује! Другим речима: — „Па кад ме држите на положају идеолошког претставника градова онда Вам морам бити добар!” И заиста он је ту формално у праву. Кад се нико од представника градова не нађе да с њим дискутује о овим најелементарнијим питањима, његова је ситуација по све лака. Својим „чаробним и чудотворним штапом” он је учинио да сви „заспимо у егоистичном режиму приватне својине”. Ја, који сам се дрзнуо да останем будан, он је успео да ме у својству функционера и београдске општине и Савеза градова наружи својим срамним памфлетом па да га чак растура у народ преко општинских органа! У осталом он то и сам признаје у своје памфлету истичући са пуно гордости и срозавајући ауторитет општине као институције грађанског поретка на најнижи степен:

„Књигу је издала Београдска општина па ју је и растурила. Не један примерак, него равно 27.000 примерака књига мојих издања растурено је међу општине градске и сеоске и њихове стручне функционере и чиновнике. Читаве мале барикаде од тих књига налазе се на столовима појединих комуналних службеника...” — „Портрет... психопатолошка грађа“ стр. 112 и 114.

Не знам да ли да кажемо хвала нашој општини, односно тој ужој секцији, која се јавља као штићеник Сл. Видаковића чак, и у растурању књига, које целокупном својом садржином, својом конфузношћу политичких мисли и иначе не заслужују да им престоничка општина даје покровитељство! Уз то долази и факат да су те књиге од стране државе забрањене. Та околност не мора бити меродавна за појединце али у најмању руку обвезује општинску управу. Зар Општина града Београда — увек са претпоставком да је тачно ово што тврди њен шеф за штампу и културну пропаганду — нема друга посла него да растура глупости Сл. Видаковића, једног најконфузнијег писца у овим питањима, клеветника и нечовека у исто време? Зар треба средствима престоничке општине, иначе оскудним, стварати „мале барикаде” Видаковићевих књига, који у тим својих књигама за 80% нашег народа — сељаке — нема ни једне лепе речи, него трућа о њиховом назадаштву? Зар да наши градови који су претежно састављени из занатлија, трговаца, чиновника и радника стварају те „барикаде” из списка у којима се за све привредно мале људе вели да уопште не могу бити „социјално напредни” нити способни за здрав развитак ширих размера, докле то може бити само „једна снажна капиталистичка класа”, вели Видаковић, да би и њу, одмах затим, назвао „саможивом у своје незајажљивом егоизму?”

Све су ово појаве не само чудне и несхватљиве него, рекао бих, и јединствене у својој трагичности.

Видаковић је не само непријатељски расположен према сељаку и привредно-малом човеку уопште него и према самом радништву, иако му местимично чини лукаве комплименте. Јер он свуда и систематски на један веома реакциониран начин тумачи да су друштвене реформе у својој суштини илузорне и штетне, да се радници не смеју заваравати тим „илузорним реформизмом” него да морају сву своју пажњу да упуте на рушење „егоистичког режима приватне својине”.

Не само да се у оквиру поретка чија је основа приватна својина могу постићи велике реформе у корист радништва и економски слабих уопште него су ове реформе органски везане за биће приватне својине и установе које из ње ничу. У својим многоструким функцијама, вечној варијабилности и испреплетаности односа приватне својине, здрава, перманентна и смишљена социјална политика на широким основама условљује интегрално друштвени поредак чија је основа баш та приватна својина.

Реформизам и приватна својина нису ниуколико неподударни, него се условљују међусобно на свима линијама; њихов нормалан развитак стоји у међусобној тесној узрочној вези и не могу се одвојити. Режим приватне својине носи у својој утроби и могућности јачег померања имовинских снага у међусобним односима људи, јер допушта пуну и несметану утакмицу међу њима. И када не би било здраве социјалне по-

литике нити других разумних мера којима модерно друштво у јачој мери уравнотежује међусобне односе и преноси терете на оне који су способнији да их подносе, олакшавајући тиме живот раднику и привредно-малом човеку, друштво би се стално налазило у кризи и анархији. Овако се таквим и сличним мерама социјално-политичког карактера успева да уравнотеже друштвени односи до степена мање или веће сношљивости.

Здрава и ефикасна социјална реформа не само да је услов за одржавање друштва као таквог него је у првом реду благодет за саме раднике, који су били и остали главни потстрекач сваке социјално-политичке активности. То значи да радништво треба да сарађује активно у свима јавним словима који имају за циљ побољшање његовог положаја.

Настрањење концепције Сл. Видаковића буде у суштини својој равнодушност код радног света према свему што би предузеле држава и самоуправе у корист друштвене реформе, а интерес је економски слабих да се у најјачој мери заинтересују за све ове проблеме, од којих зависи њихов живот и опстанак.

И тај и такав његов програм, вели он, претставља основицу рада и комуналног стремљења наших градова „који мора да акцептира свака напредна и поштена општинска управа“!

Ја мислим да бих овде могао стати. Нека нам сам Бог буде на помоћи у овој скоро несхватљивој дезоријентацији на питањима иначе тако јасним.

Слободан Видаковић је био и остао све до данас у овом „себичном режиму приватне својине“ шеф одељења за штампу престоничке општине, шеф званичне културне пропаганде Београда, шеф експозитуре Савеза градова и, напослетку — како он то сам каже, идеолог наших градова са програмом „који мора акцептирати свака поштена управа.“

До данас су се сви велики идеолози борили да на поштен начин популаришу своје програме; овај човек, ето, покушава да прошверцује један немогућ комунални програм и апсолутно неподударан са радом наших општинских управа. Он је све дотле неподударан докле се саме бирачке масе не буду изјасниле, ако се икада буду изјасниле, за тај програм укидања поретка приватне својине. Све дотле поштено би било да Видаковић те и такве идеје потура као своје, али је нечасно и непоштено да их шири као већ усвојени програм наших општина и да се крије иза лепих имена наших јавних радника који, ако би он и за часак учинио плебисцит међу њима, не би се никада сагласила са тим његовим политичким схватањима и мислима. Ја тврдим да то не може учинити ни сам г. Петар Зенкл из Прага, који се у својој лепој домовини нигде није изјаснио против „егоистичног поретка приватне својине.“

Напослетку ја морам да демантујем Видаковића још неким његових сопственим аргументима да је овај себични режим приватне својине према њему био такође себичан.

Слободан Видаковић ужива „у егоистичном режиму приватне својине“ све могуће бенефиције које у овом обиму није до данас уживао ни један јавни радник сличног положаја. Своје мишљење, значи, о таквом егоизму он не ствара емпиричким путем. Његова плата у општини није мала, а стални приходи од Савеза градова износе око 3000 дин. месечно, поред 1800 дин. које је такође успео да извуче за чланове своје фамилије кобојаги за „нарочите послове“ у својој канцеларији! Видаковић има велику палату чија вредност надмашује збир свих његових досадашњих плата; он путује често бесплатно железницом и користи се свима могућим повластицама; његове књиге, по сопственом признању, издаје и растура Београдска општина, тако да њега сви ти послови не коштају ни једне паре; он је једини коме друштво не причињава никакве штете и ако му држава књиге конфискује чим се појаве, јер докле их једна власт забрањује дотле их друга, власт, вели он у својој памфлетској књизи „Портрет“, растура бесплатно; Видаковић све зна ко с ким говори у надлештвима и шта говори; он жбирски дознаје чак и за телефонске разговоре других а његов памфлет кипти од саопштења и веза тако сумњивог порекла да је заиста и ружно и смешно кад он говори о своме слободоумљу и неодољној потреби „да се сви честити елементи морају духовно мобилисати у борби за једну широку дестилацију нашег поратног морала!“ („Портрет“ стр. 176).

Ако је овај мој краћи одговор успео да у првом реду издестилише њега, творца и ове најновије теорије о дестилисаном моралу, онда ће то бити ипак једна велика добит за све оне који би, непознавајући овога нечовека, можда подлегли његовом утицају пропуштајући да уоче оно што је главно на његовом памфлету, а то је сам наслов: „психопатолошка грађа“ Слободана Видаковића.

ШКОЛОВАЊЕ СЛОБОДАНА ВИДАКОВИЋА

Кад један јавни радник, шеф одељења за штампу и културну пропаганду општине града Београда тврди онако клеветнички да су све моје школске квалификације обичан хохштаплерај, а ја сам и њему и свима доказао да су истините и часно заслужене, онда је право да се за моменат осврнем на школске квалификације тога човека који грми гневом олимпијских богова против свију оних који су без довољне школске спреме.

У каквој је несразмери, ваљда јединственој у овој одвратности, његово фабриковање школских квалификација са оним које сам ја редовним путем часно заслужио и показао, нека послуже ови аутентични примери.

У своје време, када сам ја био почастован да управљам Београдском општином, Слободан Видаковић обмањивао је и мене и унив. професора г. др. Лазу Костића, онда стручног — хонорарног референта, а затим и све остале, да има *свршени факултет у Енглеској*. На наше питање где је тај факултет и какав је у опште, он је почео да нам објашњава како је у питању једна виша *новинарска школа у Лондону*, где је провео неколико година. То је било све до 1931 год.

Случај је хтео да је некако тих дана требало одговорити на једно писмо из Енглеске, којим се траже ближи подаци о развоју Београда.

— Ево г. Слободане, рекох му ја, згодне прилике за Вас да се опет мало вежбате из енглеског језика. Ја ћу Вам полако диктирати а ви ћете ми пажљиво преводити.

На моје запрепашћење утврдих да он уопште не зна ни речи енглески! Прво је почео да врда и да ме моли са њему својственом скоро нечовечном понизношћу према старијима, да тај посао оставимо за сутра јер се тога дана, вели, нешто не осећа најбоље. Ја наручих две кафе и — отпочесмо разговор.

— Нисам знао, наставих ја, да Лондон има новинарску школу у рангу факултета.

— Има, има, рече он муцајући као и увек.

— А како се зове? гласило је моје питање.

— Па зове се „Новинарска школа.“

— А како се то каже на енглеском?, наставих ја да га запиткујем.

— Па... па... новинарска школа! тврди он даље муцајући све јаче.

— Да ли је то засебна школа или факултет, на универзитету, или иначе? продужих ја упорно, као што би то сваки чинио као његов старешина.

Он на све то одговара ћутањем и — само ћутањем. — Ствар мало чудна и мистериозна, рекох му.

Затим сам му показао писмо и тражио да ми преведе неколико реченица које мени нису биле јасне. Он ћути — и ћути.

— Па Ви не знате енглески?! викнух ја на њега.

После дугог муцања и околишења, пошто је осмотрио да ли нас ко не слуша он ће ми рећи снисходљиво:

— *Господине докторе, верујте ми, све сам заборавио.*

— *Како може нормалан човек да заборави језик на коме је недавно свршио факултет?, упитах га ја и додадох:*

— Лажеш Слободане! Мени изгледа да ти уопште ниси ни био у Енглеској. Твоје приче о новинарској школи у рангу факултета личе на хохштаплерај.

Другог дана признао ми је да не зна енглески јер га је „потпуно заборавио“ али да ће зато да ми покаже идућих дана своје дипломе.

— А имаш ли диплому бар које било друге школе, стручне, гимназије, или, можда, уверења појединих разреда које средње школе?

— Све ћу Вам то показати ових дана, верујте ми, само Вас молим да ми мало оставите времена.

Ја овај случај испричах г. др. Лази Костићу, г. Љ. Ницићу шефу мога кабинета и г. Миодрагу Игњатовићу, шефу персоналног одсека, чинећи им напомене да на ову ствар обратe што већу пажњу.

Дани су се низали у недеље, недеље у месеце а ови у године. Видаковић је стално ко бајаги прикупљао своје дипломе, писао и молио да се има у виду његов изузетно тежак случај који ће он најправилније регулисати.

Ја сам отишао на Југ по жељи блаженопочившег Краља да руководим пословима обнове села пострадалих од земљотреса, а г. др. Лаза Костић бејаше ускоро и сам напустио општину, где је својим изузетно стручним знањем допринео веома много административно - организаторским пословима. Избором за народног посланика ја сам ускоро затим напустио општину. Слободан Видаковић је остао.

Тиме је престало и моје интересовање за његове дипломе. Но ми смо се састајали, разговарали и одржавали и на даље везе све до краја **1935 год.** Он ме је стално молио за неку врсту помоћи, али је крио од мене и своје „дипломе“ и своје описе, који су га од тада водили на сасвим другу страну. Тиме почињу и наша начелна размимоилажења.

Све до краја 1935 год. ја за овог човека нисам био ни „нилски коњ“, ни „провокатор — бандит“ нити човек који „дуби на главу“, ни „фалсификатор“ нити ма шта од свих оних његових академских атрибута којима ме сад обасипа на њему својствен начин

Ево још једног документа, посвете исписане његовом руком, у коме сам за њега још увек на дан 3-X-935 год. и доктор и пријатељ и човек достојан сваког поштовања! Но чим је изишла моја начелна критика баш ове његове књиге — о становима, на којој се и налази та посвета, ја сам тога секунда престао бити у његовим очима човек и пријатељ.

Кад не би било ничега што би овог човека карактерисало као нечовека овај случај сам по себи био би зато сасвим довољан. Ја га наводим баш у вези питања његових школских квалификација.

Посвета
 А: Милошевићу Симоновићу,
 уреднику „Савременог писца“
 у знак одобрења „Чужа деца“
 30. X. 935 М. П.
 Бендер С. В. Бранковић

Ако би Видаковић заиста имао ма какве школе, мислим коју стручну, средњу или вишу школу, он би бар оно основно научио у ђачкој клупи, а на име да ниједан писац није никада имао нити може имати монопол у заштити својих јавно изражених мисли, па било да су ове изговорене или написане, кроз новине, часописе или посебне књиге. — Отуда ни Видаковић није неприкосновен у случајевима где и сам уз припомоћ свију нас а на првом месту захваљујући мени лично, почиње да остварује своје по себи лепе амбиције да и сам лиферује нашем народу књиге. Чим је његова „Станбена беда“ од неких 170 страна почела да се растура, он је морао унапред знати да не може бити поштеђен од критике. А како ја за себе смем рећи да сам најпозванији да о питању станова говорим, јер сам до данас о томе проблему највише и најсвестраније писао, то ништа природније него да га баш ја и критикујем, и као његов учитељ у овим питањима и као добротвор кроз дуги низ година.

Признајем да нисам ни слутио да ћу овом својом кратком и начелном критиком његове „станбене беде“ открити не само једног веома слабог писца него и једног нечовека, који је на 176 страна толико морално срозао и себе и нашу јавну реч да тога чуда заиста до данас није било у нашем народу. Отуда и нагињем мишљењу да је овако варварство ипак могуће само од људи који никада нису имали посла са школама и озбиљним студијама у њима а усто имају амбиције да пишу. Видаковић и посредно и непосредно лиферује пуно доказа да је ово моје гледиште тачно.

Изазван на ову полемику, за коју сам се старао да добије један општији карактер, као што га она стварно и има с обзиром на све друштвене слабости које се њоме откривају, ја сам морао у својим наметнутим размишљањима о Видаковићу да се вратим и на питање његових школских квалификација, настављајући тамо где сам био стао пре 6 година.

За ово време многи су успели да заврше своје студије на универзитетима па чак и да докторирају. Новине су ту скоро објавиле веома леп пример рада и пожртвовања једног жандармеријског каплара, који је успео да сврши матуру и универзитет. Ја сам и сам својим часним примерима показао да и човек сиромашан може да прође кроз све фазе редовног школовања. Слободан Видаковић могао је тако исто и сам, да сврши бар коју било вишу школу, кад већ дозвољава себи луксуз озбиљног замерања другима па чак и потцењивање оних који су без факултета. Али он то није учинио.

Слободан Видаковић у опште нема никаквих диплома о каквој вишој школи у смислу нашег позитивног законодавства. Тај човек који бесомучно грми против оних који тобож немају факултетске спреме био је најобичнији лажов у данима — све до краја 1930 год. — када је мене и друге у општини директно обмањивао о своме факултету у Енглеској.

Видевши да је запао у шкрипац овим својим обманам а да је ситуација за њега неиздржљива, како у моралном тако и у сваком другом погледу, Сл. Видаковић се на крају крајева одлучио да и сам учини нешто у правцу свога школовања. Али то „нешто“ све је друго само не нешто што би могло послужити нашој омладини као пример како треба да се школује, нити пак родитељима као путоказ за стручно и уредно васпитање своје деце.

Године 1931, на дан 31 марта, Министарство иностраних послова под А. Л. Бр. 133 (18/1 932) оверило је једно веће парче хартије које гласи:

ЛОНДОНСКА НОВИНАРСКА ШКОЛА

ОВИМ СЕ ПОТВРЂУЈЕ ДА ЈЕ СЛОБОДАН ЖИВОЛИНА ВИДАКОВИЋА ЗАВРШИО ПУН ТЕЧАЈ НОВИНАРСТВА У ОВОЈ ШКОЛИ НА ЗАДОВОЉСТВО ИСПИТИВАЧА. ВИШИ ТЕЧАЈ ПРОФЕСИОНАЛНОГ НОВИНАРСТВА.

Ј. Т. 146 91
 (М. П.)
 57 Гордон Сквер
 Лондон В. С. 1

Директор
 Макс Пемберт
 секретар
 Џефри Бетле

Као што ово веће парче хартије само показује на њему не пише нигде ни диплома, ни сведоџба па чак ни уверење.

Милијановића, Луковића, Сокића, и фаланге
спиритних, розних или берлијских. Како их могао
да трам камише о шиковићу пријатељима о Вашем
одласку са власти "та пустих ли жеља!", али све
по мени једно на друго — као измет на измет, са
великим или малим смрадом!

Са све ово није остало само на улици,
по кафеанам и беспосличарским клубовима,
као што је новинарски! Прешло је то као што
је болесни понос најбољи барометар, и у саму
општину. Чудна се врзина кола одигравају
овде. За Стојадиновићеве људе стављају се
замке на сваком кораку, бацају се за њима
ласом као за дивљим коњима на бразили-
јанским преријама, гледа се у њих са не-
прикривеном мржњом, подмеће им се нога са
садијом ситних духова."

„Драги госп. докторе

Живимо у нади и жељи да ћете се у Бео-
град вратити са још снажнијом упорношћу
Ваше моћи, изразите воље и оваплоћеног пр-
коса за борбу са овом одвратном прљавом
средином, у којој гамиже гужвава гомила цр-
ва и отровних гусеница, слепљених својим
ниским инстинктима, грабљивошћу за лич-
ним профитом и уједињеном мржњом према
способнима и раднима. Не желим да Вам и на
путу и одмору мрачим расположења отрова-
ношћу свакодневних интрига, али морам да
Вам бар у неколико основних потеза дам...
немушког понашања наших многобројних
пријатеља! Данас све те фаланге одврат-
них интриганата дигле су своја слабо-
умна и рутава чела чим сте Ви отишли на
пут. Интригама, оговарањима, комбинација-
ма колико смешним толико и глупим није
било краја. У једном су се сви ови бед-
ници сложили: да Ваш пут протумаче као не-
што друго а не одсуство, као неки „фијаско“,
као стално повлачење са терена рада и борбе.
И колико ликована у тој самообмани, читаво
славље! Често су и сами заборављали да је то
измишљотина, њихова измишљотина, и уљуљ-
кивали се у том вештачки створеном задовољ-
ству. Само да знате колика је то мизерија и
низина душа, колико смрада базди из сваке ду-

шевне и мождане поре разних нам „пријате-
ља“, разних Иконића, Швабића, Милијанови-
ћа, Луковића, Сокића и фаланге сличних, гад-
них или беднијих. Књигу бих могао да Вам
напишем о њиховим причама о Вашем „одла-
ску са власти“ (та пустих ли жеља!), али све
то личи једно на друго — као измет на измет,
са већим или мањим смрадом!

Но све ово није остало само на улици, по
кафанама и беспосличарским клубовима, као
што је новинарски! Прешло је то као што
је болесни понос најбољи барометар, и у саму
општину. Чудна се врзина кола одигравају
овде. За Стојадиновићеве људе стављају се
замке на сваком кораку, бацају се за њима
ласом као за дивљим коњима на бразили-
јанским преријама, гледа се у њих са не-
прикривеном мржњом, подмеће им се нога са
садијом ситних духова."

Затим додаје шеф културне пропаганде, пошто је из-
нео све покушаје извесних људи у општини и изван ње да
открију ма какву злоупотребу у моме раду (види о томе фак-
симил у предговору).

„Али као и у свему, тако и овде се није
могло ништа. Сви им планови увек пропадају
јер наилазе стално на ствари у пуном реду и
исправности. Теше се да ће, можда, у другој
којој ствари наћи ослонаца, ма какве злоупотре-
бе на којој би базирали извођење својих
планова.

Поздравља Вас и воле
увек Ваш
пријатељ

Слободан Видаковић"

И тај исти клеветник који је, ето, посматрајући година-
ма сав мој рад из непосредне близине утврдио и који пише
сам својом руком ову искрену исповест, да „им сви планови
увек пропадају, јер наилазе стално на ствари у пуном реду
и исправности,“ дакле ни помена о каквом корупционаштву
или ма којој било неисправности, који са читавим патосом
одушевљења јавља „и увек им је тада криво“ што ништа
нису могли наћи, тај творец психопатолошке грађе преко
ноћи мења мишљење о мени и грми преко свога памфлета
(„Портрет“ стр. 16).

„Кривична дела многобројних фалсификата и
превара — за која се Стојадиновић годинама оптужује у
нашој јавности — нису амнестирана, нити су застарела“.

И када неко о једном истом човеку, усто своје највећем добротвору, износи овако клеветничко мишљење пуне душевне неуравнотежности, а дан пре тога нема довољно речи хвале за њега, и када ту хвалу одржава кроз читаву једну деценију, онда је и овим примером само употпуњена његова „психопатолошка грађа“, која остаје његова срамота, и јединствен, први и последњи пример једног најстрашнијег бандитизма клеветничке речи.

А горње писмо? Не показују ли оно тако исто праве особине овога интриганта?

Од именованих новинара једини је г. Б. Швабић, који је раније био на „ратној нози“ према мени, ако би се тако смео да оквалификује његов рад у „Политици“ у то време и велико интересовање за тадањи спор, што је било његово право и дужност. Према г. Швабићу ја сам за све време показивао пуно такта и предусретљивости сматрајући да он врши своју дужност за коју га и плаћа његова редакција. Ја и данас одржавам са г. Швабићем добре односе, Не чини ништа ако је у оној борби и полемици било по кад-кад мало оштрије у међусобним личним односима. Јавна борба доноси и то собом.

Г. др. Иконић, сада првак у демократској странци г. Љ. Давидовића, био је од увек са мном у најкоректнијим односима. Он је живео више година под релативно тешким материјалним околностима али зато није престајао да ради, пише и преводи. — Г. Коста Луковић, сада шеф централног пресбироа од вајкада је са мном одржавао најпријатељскије везе, а то чиме се ја поносим држим да и њему служи на част. Г. Луковић је иначе ретко способан јавни радник, што је показао у осталом својим дугогодишњим прегалаштвом свуда где му се за то пружила прилика. Са браћом Сокићима ја сам од вајкада такође одржавао пријатељске везе. Они су мени чинили увек љубазност објављивањем notiца за „Савремену општину“, а ја сам им по који пут давао чланке за „Правду“.

Видаковићеве покушаји иду за тим да од ових и других наших јавних радника, за које он истражује колико све имају „мизеријом низина душа, колико смрада базди из сваке њихове душевне и мождане поре“, створи на силу Бога моје непријатеље тиме што ће изазвати претходно гњев и мржњу према њима, а остало би дошло, само од себе! И кад човек добије оваква писма од свога „искреног пријатеља“ Видаковића онда није никакво чудо ако она често изазову пролазно нежељена дејства под утицајем свих тих гадости и лудости.

Видаковић не зна да сви ми смртни људи који радимо интелектом, чинимо ипак једну породицу у којој се никада не гасе све везе, и поред свих пролазних размимоилажења и међусобних прекора, који често могу добити и оштрији карактер. Могла су именована господа, или ко други, да чине и најоштрије прекоре моме као и свачијем раду, и обратно, али све то не значи да се сме ићи у ову крајност Слободана

Видаковића, и по цену негације свега што је својствено духу човека сручити на главе наших јавних радника оне њему својствене гадости. Али, таква је природа Слободана Видаковића за разлику од природе човека. Он све може у својој неурачунљивости, а то све он може и зато што људи доцкан увиде какав се нечовек скрива у њему.

У своје последњем памфлету овај човек се дрзнуо да против мене дражи чак и саме породице поч. др. Косте Јовановића, б. п. претседника општине и др. С. Мојића, општ. деловође, наводећи да сам ја крив за њихову смрт, а тако исто и за хапшење тога његовог ојађеника из Скопља, Андре Борђевића као и инжињера Боже Максимовића. Ето колико је дотерало безумље човека који данас још увек претставља шефа културне пропаганде престонице општине! Још ако породица поч. др. С. Мојића не би знала да је поч. Сава стварно умро од туберкулозе, која је код њега била јако развијена, а деца поч. др. К. Јовановића да им је отац патио од чирева у стомаку па је, сиромах, тој тешкој болји и поглегао, — ко зна, можда би се фактички са мном још и обрачунавали! Запрепашћује да их Видаковић гура на тај пут. Све је то болесна машта једног нечовека Сл. Видаковића измислила, као и оне одвратне приче о Андри Борђевићу и Б. Максимовићу, инжињеру из Скопља. Али њему су биле потребне ове последње интриге да би ојађеника А. Борђевића придобио за онај најнечаснији напад против мене који је објављен у памфлету. — Колико тај Видаковић свесно обмањује види се и по читавом низу његових подземних акција против „Савремене општине“, нарочито међу службеницима Ј. Србије. Бојећи се да не уђем у траг тим његовим интригама он се стара да ме на време увери како се ко бајаги „буне чиновничке организације, нарочито Ј.-Србијанске, пошто „Савремена општина“ ништа не пише као орган организација“; а у исто време, заједно са делегатима Југа, јавно признаје и предлаже да се што пре нешто уради „за одличну „Савремену општину“, која се толико заузима за ствар општинских службеника!!

*Р. С. Буне се чиновничке организације,
у Србији Југословенске, зашто
„С. О.“ ништа не пише као орган
чиновничке организације да неће ово
објавити са нама — можда нас
већеште мало више вољне акције
интересује.*

Колико лажи садржи ово његово „ништа“ у корист општинских службеника, показује и ово његово писмено при-

знање о објављивању дугог текста „у прошлом броју „Савремене општине“, а то је такође било баш тих дана.

~~Једном другом~~
 Коју своје зове издржане лаве
 о јавном суду, коју само
 објавио, у прошлом броју „Савремене
 општине“, Савез је издржао и своје
 улоге на Званичном
 Уједињеном фронту о јавности. Шт

На све стране, где год је знао и умео, овај је нечовек сејао интриге против мене припремајући систематски терен да се, ако је икако могуће, угуши „Савремена општина“. Јер сва она обећања о некој рекомпензацији часопису, Видаковић је мајсторски избегао да испуни, па је, ето, успео чак да се часопис и бојкотује на начин где је овај клеветник превазишао и самога себе у својим интригама, које ће остати јединствен пример у историји јавних скандала.

У својој одвратној памфлету, поред безброј интрига и клевета најниже врсте, он пружа драгоцене податке и о својој невероватној интриганству против мене код Савеза градова и његових чланова. И ако је својим настраним теоријама дошао у отворен сукоб са основним социјално-политичким гледиштима које заступа Савез градова он се ипак усуђује да мене криви за неко „издајство интереса наших градова“. И докле диже те оптужбе он ми сам, неколико дана пре тога, својом руком исписује захвалност за „несебичан рад“ у корист Савеза градова и чиновника!

Колико је све тај исти Видаковић парадировао „својим“ анкетама станова блефирajući и нашу јавност и референте Краљ. срп. академије наука као да цео тај рад потиче из његових иницијатива и његове мудрости, види се најбоље из његове „Станбене беде“ која је у истини испала права беда од неразумевања ових питања, као и његовог последњег памфлета „Портрет...“. Какве све интриге није сејао тај човек у последње време, као н. пр. оне да сам га ја у томе раду ометао, јер нисам вели он, уопште разумео значај ових проблема — у вези чега и следује оно упоређење са нилским коњем — а у ствари он сам, пре тога, писмено изјављује ми захвалност тврдећи дословно:

„... ради кога сте Ви као I
 потпретседник општине београдске и ставили ми у дужност анкете станова београдских.“

Ево и тога класичног документа из области чисте „психопатолошке грађе“ Сл. Видаковића.

Он у овој својој својеручној изјави признаје такође да

рада кога сте Ви као I потпретседник општине београдске и ставили ми у дужност анкете станова београдских. Станбена беда
 „... како социјални проблем“ некако је извршено спонтане студије, односно извршено је истраживање, које је у овоме случају објављено у овоме броју „Савремене општине“ (стр. 115-116) како се

је по моме писменом налогу извршена и анкета станова у вези акције саме Лиге против туберкулозе. И не само да су све те ствари потицале од мене, него сам ја био тај који сам му давао и све ближе инструкције како да поступи у тежим случајевима истраживања ових иначе сложених односа у којима он уопште није умео да се снађе. Данас тај тип пише за мене:

„— Колико је очајно бедан овај набеђени социјални радник“ (стр. 138 „Портрет Милослава Стојадиновића“).

„... Са индигнацијом се одбија да сарађује са Стојадиновићевом бандом. Гаменска бусија Стојадиновићеве банде иза књижевног сметлишта...“

„Портрет“

После свега онога што је урадио на пољу свих анкета о становима и иначе, за које је стално примао моје одређене инструкције, ја сам био заиста најпозванији да му упутим и начелне замерке на књигу о становима, којом је много и у сваком погледу подбацио. Ја наводим и овај детаљ да би се боље могло да утврди од стране свих наших људи који живе од пера и разума, колико је неизазвана, тешка и бестијална његова кампања против мене путем најодвратнијег срозавања јавне речи које се уопште могло замислити.

Ја сам већ раније говорио о одвратној интриги Сл. Видаковића против једног најмаркантнијег претставника организација општинских службеника, г. др. Јанчигаја, магистр. директора из Љубљане. За њега и делегацију из Словеније коју је предводио г. др. Јанчигај кад су ми на свечан начин предали ону повељу, којом приликом ми је и сам клеветник Видаковић честитао, он сад тврди да сам примио

„... дипломе почасног чланства локалне сталешке организације из Љубљане, чије је наивне функционере општини својим хохштаплерским блефовима“.

Ето докле допире неваљалство једног нечовека и према мени и његовим старијим колегама из управе Савеза.

У потцењивању и људи и установа Сл. Видаковић не зна за границе. Пошто је наружио свога претпостављеног одборника у општини због интерпелације коју је овај упутио на претседника општине, подмећући му као да овај тиме ради за нечији други рачун а не по своје убеђењу, он је у своје интриганству извршио атак и на једног народног претставника у Народној скупштини. На стр. 64 свога памфлета он вели дословно:

„А када су га меродавни фактори, гадећи се и сами на то провокаторско лудило, правично шукнули, он је онда успео да нађе једног необавештеног јужносрбијанског посланика из националистичке групе, који је на сва наведена провокаторска питања Милослава Стојадиновића ставио свој потпис у форми једне интерпелације на Министра Унутр. послова. Али као честит човек, он је одмах ту интерпелацију повукао чим је видео како је могао бити жртва једне прљаве интриге“.

Да је Видаковић један обичан интригант види се и по томе што он жбирски дознаје чак и кад се меродавни фактори гаде на некога, онако исто као што његов памфлет од 176 страна пружа безброј сопствених признања о жбирским везама са свима могућим мањим или већим факторима.

Видаковић у своје шеретлуку, или избезумљености, или једно и друго, не допушта да ма ко други може имати нешто против њега, него у свима тим протестима види само мој прст. Ово код њега иде толико далеко да већ та манија гонења добија опасан карактер. Јер шта је друго него манија гонења кад он тврди да сам ја телефонски наредио властима да му пом. књиге забране??! Он не допушта да један народни посланик може бити поштен ако доследно брани социјално-привредну базу грађанског поретка, и ако, баш у вези тог начелног схватања, на Министра упути интерпелацију у којој се налазе и ова питања:

- 1) Како је могла ова књига („комуналне финансије“) да се озваничи грбом општине београдске на корицама?
- 2) Како је могла да се растура као „библиотека градског Поглаварства града Београда Св. 27“

Исти посланик упуњује и питање на Министра унутр. послова у вези чланка „Београдских општинских новина“, св. 1. 1936 г. стр. 75—76 у коме стоји, да је Слоб. Видаковићу, писцу књиге које је држава конфисковала, дата баш у вези тих књига „пуна морална сатисфакција“ па додаје:

„Да ли је још и то чудо могуће, да је Конгрес градских управа, које Ви именујете, дао „пуну моралну сатисфакцију томе писцу у вези конкретних напада тих и таквих идеја...“

Тај посланик је г. Стр. Борисављевић, потомак једне национално веома заслужне породице, који је и сам за време рата био изложен великим страдањима. Ретко бистар и заинтересован у свима питањима која условљују живот нашег народа, он је био потпуно у праву када је упутио питања о појавама које су му изгледале чудне и невероватне. Његовим питањима у пом. интерпелацији претходе цитати из Видаковићевих списа, нарочито пак цитати оних места где овај назови идеолошки претставник наших градова тврди, да улазимо у „пуну и неминовну колективизацију“, или где жали што се не могу применити „радикалне мере у препорођавању економских односа у друштву на бази социјално-правичног колективизма“.

И исто онако као што за шефа културне пропаганде Видаковића, општинске управе морају да усвоје тај његов програм — ако су поштене, а могу га и одбити — ако су непоштене и нерадне, као што он дословно тврди у своје памфлету, тако и овај угледни народни посланик, може да аспирира на честитост само на случај ако повуче своју интерпелацију којом тежи да сузбија идеје о „социјално-правничком колективизму“!

Ја сам показао г. Борисављевићу ова места из пом. памфлета, где га Видаковић ниподаштава као човека који не уме да мисли својом главом, а он ме овласти да смем кроз овај мој одговор да будем тумач његовог оправданог протеста, као и да демантујем лаж Сл. Видаковића о повлачењу његове интерпелације. Шеф културне пропаганде Београда и ту је обмануо јавност!

Поред енергичног заузимања општине да му књиге штампа и растура, Видаковић је и сам на томе пропагандистичком послу, жилав и неуморан кад се тиче његових интереса. Јер он је све друго само не наиван баш у овим стварима. Треба пажљиво читати и ове његове циркуларе, које он стално упуњује свима претседницима општина у земљи — све у својству „отправника послова Савеза градова Краљ. Југославије и шефа одељења за штампу и културна питања града Београда“. Он је самом себи дао овај ранг „отправник послова“, а тако исто вешто је присвојио и титулу шефа за сва „културна питања“. Видаковић свесно обмањује наше људе из унутрашњости заводећи их у уверењу као да су њему поверена сва „културна питања“ Београда! То, ето, он сам пише, да би и на тај начин дошао до што већих личних ко-

ристи. Јер он је, на несрећу свију нас и по сопственом признању, шеф за „културну пропаганду“ а не за сва „културна питања“ као што то свесно фалсификује у овом циркулару.

Поштовани и драги Господине Претседниче,

Слободан сам да Вам се обратим са молбом да помогнете наш научно-инструктивни рад на проучавању социјално-културних, здравствених и урбанистичких прилика наших градова. Комунална политика наших градова општина тек је у формирању. То је потребно да се она плански и стручно изградни. Само ће се тако обезбедити стварање градоке радне општине, као и омогућити пун просперитет наших градова. Тим циљевима посветили смо цео свој рад, како научно публицистички, тако и службени у Београдској општини и у Савезу градова Краљевине Југославије, Свесловеном савезу градова, Међународном друштву за асоцијацију градова и станбеној култури, и осталим стручним међународним форумима. Поздрављујући Васе одлично разумевање овог поштовања, ми се надамо да ћете и овом приликом помоћи публицистичку, комунално-социјалну делатност. Молимо за одговор. Њагодарити Вам унапред, молимо Вас да примите ~~моје~~ нашег особитог поштовања.

18. 9. 35
Београд

Савез градова
Отправник послова Савеза градова
Краљевине Југославије и шеф Одељења
за штампу и културна питања
гр. Београд,
ул. Драгоскопа бр. 4.

Најжалосније је што он препоручује баш оне своје књиге које му је држава забранила и не обзирајући се на ту забрану. Али за мене је далеко важније што он заводи свет као да је то што он ради „планско изграђивање комуналне политике“, као да баш то омогућава „просперитет наших градова“, докле у тим истим својим књигама грми против „себичног режима приватне својине“ и свих привредно малих људи: трговаца, занатлија, интелектуалаца, а нарочито сељака, као слојева који уопште нису способни да буду носиоци напретка. Ево и о томе неколико његових докумената.

И други истобројни стручни објективни прикази и чланци, објављени накв у Југословенској, такс и у иностраној штампи, ни у којој мери не излазе из оних признања квалитативне вредности наших социјалних студија. Академија Наука наградила је једну књигу наших социјалних студија Првом наградом за најбоље дело из социологије, а Савез градова Краљевине Југославије, на своме пословном пленуму, једногласном одлуком наградио је моје дело о нашим социјалним проблемима и одлучио: да га Југословенски градови имају сматрати као инструктивно дело за правилно спровођење социјалне политике наших градова.

Мој молби прилажем један примерак тога мог невој дела „Станбена беда као узрок друштвене дегенерације“ да би Господин Претседник и лично могао донети своје мишљење о вредности ове информативно-инструктивне социјално-комуналне студије. Захваљујући се у име моје и мога издавача најтоплије на решењу и одговору по свој молби остајем

С поштовањем

Савез градова

Отправник послова Савеза градова
и Шеф Одељења за штампу и културна
питања града Београда ул. Драгоскопа
бр. 4 Београд-Делиње.

Не мање је интересантан и следећи, скоро усамљен пример ружне рекламе о себи, усто свесно обмањивање наивног света. Ево и тога циркулара (стр. 106).

И овде иста прича о томе да га је „Академија наука наградила првом наградом за најбоље дело из социологије“, и ако Видаковић све до данас ништа, апсолутно ништа није написао из ове научне области. Осим случаја, наравно, ако он овај свој најодвратнији памфлет увршћује у чисту социологију, пошто сам не увиђа да се ради у свему пре о чистој психопатологији!

Он у овом циркулару тврди да је његово дело:

„Савез градова, на своме пословном пленуму, једногласном одлуком наградио дело о нашим социјалним проблемима и одлучио: да га Југословенски градови имају сматрати као инструктивно дело за правилно спровођење социјалне политике наших градова“.

Ако мисли на његову прву књигу из 1932 год. „Наши социјални проблеми“, за коју сам рекао да ипак не садржи оне настрањености доцнијих списа, онда он обмањује кад помиње „најбоље дело из социологије“, докле овде сам признаје да се дело односи на „социјалну политику“ наших градова, јер градови и иначе не пропагирају, бар до данас не, одређене социолошке системе. — Ако пак мисли на „Станбеноу беду“ — он ту мисао свесно успева да прошверцује оним: „овој молби прилажем један примерак тога мог новог дела „Станбена беда“, онда се морамо питати у чуду: како се може и сме тврдити да су општинске управе, именоване од Краљ. владе, усвојиле „као инструктивно дело за правилно спровођење социјалне политике наших градова“ када је та иста Краљ. влада то дело забранила?

До данас ни један иоле поштен писац ни једне земље на свету није тражио да му државне и општинске власти, које су конституисане у „себичном режиму приватне својине“ растурају бесплатна дела која су својом садржином и својим пропагандистичко-политичким смером у пуној опреци са тим поретком.

Ја поново подвлачим: није непоштено бити присталица и неизводљиве теорије о „пуној, неминовној и социјално-правичној колективизацији“, као што то тврди Видаковић, али је непоштено, скроз непоштено те и такве своје идеје потурати овако неспретно и скоро апашки претставницима грађанског поретка, називати свога бившег шефа, добротвора и учитеља бандитом и сручити му на главу све оне одвратности само зато што је ставио своје начелне примедбе на лоше и уопште конфузне идеје, нарочито у овом случају, претставника културне пропаганде Београда. Видаковић је заборавио баш оно што је битно у историји културног човечанства: до остварења тих или сличних идеја не долази се ситним подвалама, памфлетима и сличним глупостима, него једном мушким борбом коју Видаковић кукавички избегава прибега-

вајући жбирском денунцирању свих поштених и радних људи. Овај творац „психопатолошке грађе“ заборавља да се тај и такав програм не спроводи са меке фотеље шефа званичне културне пропаганде престоничке општине и овако гнусним срозавањем јавне речи. Прави политички идеолози никада нису били атентатори на морал и оно што је најсветије у животу мислених људи.

Не чини ништа што је он као конфузни претставник једне настране идеологије за сада успео да у борби против мене придобија чак и управу Савеза моћне организације општинских службеника, и да ми бојкотом „Савремене општине“ причини огромне штете, и ако је мој часопис од почетка до краја остао најдоследнији бранилац основних социјално-политичких линија које заступа и та организација и Савез градова. Све су то парадокси који, нажалост, још увек одликују наш живот. Али и то мора проћи. Ја верујем да ће се ипак ускоро разголити у потпуности творац „психопатолошке грађе“, творац памфлета, хаоса и мрака. Ова књига иде за тим да и сама допринесе остварењу циља: сузбијање идејног хаоса у опште као услова за сваки нормалан развитак друштва.

При крају ја бих упутио г. Видаковића, који има и по све легитимне тежње да буде добар социолог, да се приликом својих наредних студија о социолошким феноменима осерне мало и на још неиспитани феномен провизије од 50.000 дин. за закључени зајам општине града Карловца! Ја немам ни мало намере да му напакостим нити хоћу да тврдим оно у шта нисам апсолутно уверен. Зато и чиним само овај апел на њега.

Има злоупотреба за које се јавно говори да их је извршио неко у Београду. А како се на овај наш несрећни Београд сваљују кривице и оних апаша са којима традиционална част херојског Београда нема никакве везе, то бисмо ми били најпозванији, велим ми који се бавимо изближе проучавањем прилика Београда, да му олакшамо посао изналагањем правих криваца који компромитују његово лепо име. Ево како сам ја, чим сте ме оптужили онако клеветнички, одмах сео и дао ове документоване изјаве о себи и вама, тако треба да чине и сви други ради овог нашег лепог Београда.

У тежњи да Вам и на даље олакшавам посао јавног радника, или како Ви то кажете, да Вас помажем „морално и материјално“, ја сам се жртвовао чепркајући по архивама Народне скупштине и нашао веома интересантан материјал за употпуњавање ваших социолошких студија. Тиче се интерпелације два народна посланика, коју су ови поднели на г. Претседника мин. Савета, 3-III-934 г. која гласи:

„Градска опћина у Карловцу затражила је од Држ. хип. банке у Београду зајам од два милиона динара, те јој је исти већ и одобрен, само још није исплаћен. Након тога одобрења створило је градско заступство у самоуправном одбору, у својој седници од 5-II-934 год. по Чл. 61 закључ-

чак да се имаде исплатити именованом посреднику за извођење тога зајма 50.000 дин. У записнику пише да се има код реализације зајма за покриће трошкова исплатити износ од 2½% након што зајам буде потпуно реализован, и то оним лицима у Београду која су више мјесеци радила на исхођењу ов. зајма. Грађанство Карловца згража се над овим закључком када се зна да је Држ. хип. банка државна установа и када се зна да је град Карловац јавна самоуправа.... и т. д.“

Како сте баш Ви тај који прикупљате све податке о градовима, вршите анкете и иначе обилне интервенције за њихов рачун, то се надамо да сте најпозванији да нам објасните и овај феномен, колико чудан толико исто и страхан. Треба да нас задужите изналагањем кривца који овако криминално брука Београд, зато сте уосталом богато и плаћени као шеф канцеларије градова. Ето корисног посла за вас наместо ових интрига.

Видаковић интригира и тамо где тврди да сам ја инспирисао перко „Балкана“ пом. чланак против њега. Накнадно сам утврдио приликом проверавања тога броја, да се ради о једном питању о вршљању у општини Сл. Видаковића, што је уосталом по све на своме месту.

Он у опште не допушта оправданост борбе, па ма с које стране ова долазила, против његових настрањених и конфузних схватања, него намерно блефира наиван свет као да сва та борба потиче само од мене, да је лична а не начелна. Његово неваљалство иде за тим да претстави као да уопште дефект није у његовим моралним и другим недостацима, него једино у факту моје личне мржње против њега, која не постоји нити је икада постојала и, што је битно, никада код мене специјално није имала утицаја на моја јавна опредељивања. Пошто је толико глупости написао у својим списима, а био је, на његову несрећу, од свију остављен на миру кроз неколико година, то, по себи се разуме, није лак посао да све то сад дезавуише.

Треба бити начисто с тим да се у Видаковићевом случају ради о једној веома озбиљној општој ствари а не личној. Његова ствар престала је бити лична од момента када су се његови списи почели да растурају по народу у хиљаде и хиљаде примерака.

„Кад би“, вели он дословно на стр. 114 свога памфлета („Портрет Стојадиновића“) био толико паметан колико је неваљао — он би био најумнији човек Југославије! Али он је микроцефалски плиткуман, кратковид, исто тако! Не један примерак, него равно 27.000 примерака књига мојих издања ра-

стурено је међу општине градске и сеоске.“ А затим одмах већ цитирани став, кога понављамо да би се јасније уочио хаос шефа културне пропаганде Београда, он вели дословно:

„Читаве мале барикаде од тих књига налазе се по столовима појединих комуналних службеника.“

И још се нађе по неки грешник који и поверује да се овим барикадама Слободана Видаковића може да изврши велики препород нашег народа!

На реду је да се те барикаде оснаже још и овим срамним памфлетом, што је Видаковић већ и учинио захваљујући обилној помоћи оних који још не могу да увиде да је шеф културне пропаганде престоничке општине претставник хаоса и мрака а не једне здраве идеологије која би допринела учвршћивању друштва у његовим битним основама и тежњама. Данас када су све снаге свих народа света стављене у службу сузбијања сваке анархије, па било да се ради о оној у привредно-социјалним односима било на пољу кристалисања једне одређене и здраве политичке идеологије, Сл. Видаковић може бити све друго само не идеолошки претставник наших општина. Не може се служити Богу и сатани у исто време. Ако Видаковић не може да остане доследан у одбрани „егиотичког режима приватне својине“ онда нека се бар не натура као идеолог тога режима, нека буде бар толико поштен, колико су поштени, искрени и доследни сви остали писци који са таквом колективистичком идеологијом никада нису покушавали да бране грађански поредак. Копрцање Видаковићево да доведе у склад „социјално-правичан и неминован колективизам“ са „егиотичним режимом приватне својине“, означава немогућност и лудост у исто време. И када сам ја ударио на ова његова колико немогућа толико исто и бесмислена тврђења о подударности „себичног поретка приватне својине“ са режимом „социјално-приватног колективизма“ онда се он дрзнуо да идеолошку празнину својих конфузних теорија допуни незапамћеним личним увредама, обманама и лажима од почетка до краја свога варварског памфлета против мене. Јер Видаковић је сав лажан било кад на крају свога памфлета позива честите елементе да се „мобилишу у борби за једну широку дестилацију поратног морала а за нови демократски Београд“, било кад на самом почетку свога памфлета сервира ординарну лаж:

„ПУНЕ ТРИ ГОДИНЕ не одговарам на мучке нападе једне мрачне и реакционарне групе, на чијем се челу налази познати провокатор и авантуриста Милослав Стојадиновић, бивши начелник Министарства, бивши п.претседник Београдске општине, бивши новинар и самозвани архитекта“
(Стр. 5 „Памфлет“...).

То значи да моји „мучки напади“ против њега трају још од краја 1932 године, тврди Видаковић памфлетиста, докле онај други Слободан Ж. Видаковић тврди сасвим супротно томе, а на име, да је Видаковић из 1936 год. најодвратнији клеветник (види његова оригинална писма у предговору, а нарочито писмо на стр. 12 ове књиге). Сва његова писма,

која ми је упућивао 1933, 1934 па све до краја 1935 год. почињу са: „Драги докторе“, а свршавају се оним: „увек ваш пријатељ и сарадник, Слободан Видаковић“. Сопственим аргументима поражени нечовек Сл. Видаковић из 1936 год. налази, значи, највећег противника у том истом Видаковићу све до краја 1935 год. Тај дуел два Видаковића у једној истој личности заиста остаје занимљив за све психијатре.

Ја му у овој избезумљености не могу помоћи. Тај мало завидан посао престадио бих онима који су још увек болешиви према Видаковићу. Моје је да се браним од варварских напада. А ја ћу се увек одбранити, јер је на мојој страни правда. То нека зна и Видаковић и сви они који се крију иза њега.

На жалост морам да прекинем ова своја излагања о клеветницима, којима стоји на челу шеф културне пропаганде престоничке општине. Можда ће ми они сами дати повода да наставим своја излагања о њима. Ја сам последњи који ћу побећи са терена борбе. Ово у толико мање јер се мени та борба варварски намеће, што показује нарочито случај Сл. Видаковића. Колико је он био неизазван да ми посвети онај свој неурачунљиви памфлет од 176 страна, показује до пуне очигледности мој чланак у „Савременој општини“ (Св. новембар—децембар 1935 год.), који је за све нормалне људе све друго само не повод за варварска обрачунавања путем сличних памфлета. Видаковићева кампања у толико је страшнија, у демонском смислу речи, када се зна да је та моја начелна критика била једини „повод“ за све ове бесомучне нападе, јединствене у Видаковићевској неурачунљивости и свирепости. Све остале његове приче о мојим тобожњим денунцијацијама, о забрани његових књига путем мојих „телефонских налога“ и слично, — све је то овај нечовек измислио од почетка до краја. И све те своје гадне измишљотине и интриге он је посејао по целој земљи у безброј примерака! Ја ово наводим да би читаоци и сами увидели колико је немогуће и скоро безумље не примити борбу и са овако мрачним клеветницима. Ко није никад примао тешке ударце од клеветника не може да схвати тежину сличног положаја. Ја сам их примао у изобилу, и зато сам увек готов да чекић бандитства одбијем тешким маљем борца на чијој је страни правда увек била — и остала! Толико за сад о томе.

СВРШЕТАК

Како се год посматра случај Слободана Видаковића он изазива гнушање у сваком погледу. Његов последњи памфлет чини круну лудости овог човека. Они који су још и могли очекивати да ће са овим и оваквим нечовеком моћи да постигну ма какве позитивне резултате грдно су се преварили, јер се Видаковић у последњим годинама извргнуо у веома опасног творца хаоса, мрака и бандитства.

Веровање неких да су у Видаковићу нашли јунака који ће мене моћи да руши више је но заблуда. Ја стојим на чврстим ногама човека и борца на чијој је страни правда, стојим уздигнута чела, чисте прошлости и чистих прстију, и у стању сам сваког клеветника да уклоним са арене борбе чим ова напусти обзире правде и човечности.

Овим својим одговором ја сам изложио до танчина да је Слободан Видаковић најобичнији клеветник и интригант, а тако исто доказао у пуној мери да је сва она грађа коју је он лиферовао у своме памфлету против мене заиста „психопатолошка грађа“.

Ако је неком стало до тога да се у нашем друштву озбиљно поведе борба против корупције и хохштаплераја — нека ту борбу отпочне на другој страни, тамо где су изгледни на успех унапред осигурани. У моме случају сви су клеветници унапред изгубили битку. Ја им то гарантујем данас, сутра — и увек, са истим пркосом и истом свежином духа у борби за правду и истину, које вазда морају бити на мојој страни.

Мој живот испуњен је борбом, радом и стваралаштвом у најпозитивнијем смислу те речи. У мојој глави никад се није појавила ни једна мисао несолидног богаћења, хохштаплераја и егоизма. Кроз деценије ја сам се часно пробијао кроз живот, борећи се да свакога задужим са што више хуманих услуга и не тражећи никад ништа за себе. Моје школовање, када сам већ и ту изазван на нескромност разговора о себи, претставља школски пример рада и пожртвовања. И сада се нашао један нечовек да се на све што сам ја стварао у животу баца блатом, да оскрнави све што је свето у мени, да врши један сраман атентат на јавну реч коју срозава до пуног варварства, и да пљује на мене, његовог највећег добротвора и учитеља уз садистичко ликовање оних који су мислили да ће кроз махинације овога интриганта доћи до циља! Покушај чудан, несхватљив и — више но трагичан!

Ја мислим да сам у овом своме краћем одговору часно одговорио на све клевете. Нека би и други наши јавни радници следовали томе примеру јавног полагања рачуна о себи и своме раду, па чак и у оним случајевима где буду изазвани од нечовека типа једног Слободана Видаковића.

Крај.

ИЧБ. др.
35231